

Fælles Mål

Faghæfte 4

Historie

Fælles Mål – Faghæfte 4 – Historie

Publikationen indgår i Uddannelsesstyrelsens håndbogsserie som nr. 3-2004

Grafisk tilrettelæggelse: Schwander Kommunikation

1. udgave, 1. oplag, april 2004

ISBN 87-603-2394-9

ISBN (WWW) 87-603-2396-5

ISSN 1399-2260

Uddannelsesstyrelsens håndbogsserie (Online) 1399-7394

Udgivet af Undervisningsministeriet, Uddannelsesstyrelsen, Område for Grundskolen

Bestilles (UVM 5-440) hos:
Undervisningsministeriets forlag
Strandgade 100 D
1401 København K
Tlf. nr.: 3392 5220
Fax nr.: 3392 5219
E-mail: forlag@uvm.dk
eller hos boghandlere

Tryk: Scanprint as

Printed in Denmark 2004

Indhold

4	Forord
5	Indledning
7	Folkeskolens formål
8	Om Fælles Mål
10	Læreplan
10	Signalement af faget
11	Formål for faget
12	Slutmål
12	Efter 9. klassetrin
13	Trinmål
13	Efter 4. klassetrin
14	Efter 6. klassetrin
15	Efter 8. klassetrin
17	Efter 9. klassetrin
18	Trinmål – synoptisk opstillet
24	Beskrivelser
24	Udviklingen i undervisningen på 3. og 4. klassetrin
25	Udviklingen i undervisningen på 5. og 6. klassetrin
27	Udviklingen i undervisningen på 7. og 8. klassetrin
29	Udviklingen i undervisningen på 9. klassetrin
32	Beskrivelser og trinmål – synoptisk opstillet
44	Læseplan
45	1. forløb – 3.-4. klassetrin
47	2. forløb – 5.-6. klassetrin
49	3. forløb – 7.-8. klassetrin
51	4. forløb – 9. klassetrin
54	Undervisningsvejledning

Forord

Med fornyelsen af folkeskoleloven har regeringen først og fremmest ønsket at styrke fagligheden. Eleverne skal – uanset hvor i landet de går i skole – have mulighed for at tilegne sig de samme kundskaber og færdigheder, og enhver må kunne danne sig et overblik over, hvilke mål der arbejdes hen mod. Det er en forudsætning for at sikre kvaliteten i folkeskolen.

Jeg har valgt at kalde de nye faghæfter for FÆLLES MÅL. Fælles Mål dækker over de to vigtigste sæt af faglige tekster til skolens fag og emner. For det første de bindende fælles nationale mål i form af fagformål, centrale kundskabs- og færdighedsområder (slutmål) og trinmål samt mål og bindende indholdsbeskrivelser for børnehaveklassen. For det andet de vejledende læseplaner og beskrivelser af udviklingen i undervisningen frem mod trin- og slutmål. Når de lokale læseplaner og beskrivelser er endeligt godkendt af kommunalbestyrelsen, bliver også de bindende – og dermed fælles – for den enkelte skole.

Fælles Mål har til hensigt at gøre det muligt at følge udviklingen i elevernes kundskabstilegnelse – fra de starter i børnehaveklassen, til de forlader folkeskolen. I en rummelig folkeskole skal alle børn have mulighed for at lære så meget som muligt. Skolens undervisning skal fortsat tage udgangspunkt i det enkelte barns styrkeområder, samtidig med at barnet bringes frem mod de fælles mål. Netop derfor er det helt afgørende, at lærerne og børnehaveklasselederne fortsat har frihed til – og dermed også ansvar for – at tilrettelægge undervisningen, så den tilgodeser den enkelte elev.

Folkeskolens formålsparagraf udtrykker fortsat på meget fin vis folkeskolens værdigrundlag og angiver den overordnede indholdsramme for skolens arbejde med elevernes alsidige personlige udvikling. Det handler om at lære noget, og det handler om at udvikle sig som menneske.

Det er i den enkelte kommune og på den enkelte folkeskole, at kvaliteten i folkeskolen skabes. Dette kan kun ske i et frugtbart samarbejde mellem lærere, børnehaveklasseledere, pædagoger, skolens øvrige medarbejdere og ledelse. Skolen har en væsentlig plads at udfylde i det enkelte barns liv, og et godt samarbejde med forældrene er en forudsætning for, at skolen kan løse sine opgaver.

Jeg håber, at de nye Fælles Mål hæfter bliver et godt værktøj i dagligdagen på skolerne.

ULLA TØRNÆS
Undervisningsminister

Indledning

Fælles Mål for undervisningen kan medvirke til at styrke kvaliteten i folkeskolen på en række områder. Trinmål og slutmål kan give lærerne et klart og tydeligt billede af, hvad eleverne skal lære, uden at der tages stilling til hvordan. Trinmål og slutmål er samtidig et dialogværktøj mellem lærer og elev, lærere indbyrdes, mellem skoleleder og lærerteam samt mellem skole og hjem.

De fælles mål skal sikre en fælles folkeskole. Eleverne skal – uanset hvor i landet de går i skole – have mulighed for at tilegne sig de samme kundskaber og færdigheder. Målbeskrivelserne skal endvidere hjælpe lærere, forældre og elever med at være opmærksomme på, om en elev har brug for større udfordringer, støtte eller særlig opmærksomhed. Målene er således i høj grad et værktøj, der fremmer undervisningsdifferentiering.

Fælles Mål er en videreudvikling af Klare Mål. Det arbejde, som skolerne har iværksat med at planlægge undervisning ud fra målbeskrivelser, kan fortsætte. Tidligere kunne kommunerne vælge at gøre Undervisningsministeriets vejledende delmål til deres egne eller fastsætte egne delmål. Det nye er, at alle kommuner og skoler fremover skal følge de samme trinmål. Dertil kommer, at børnehaveklassens mål og indhold er blevet præciseret, således at der nu er fælles regler for, hvad børnene skal lære i børnehaveklassen. Hermed har børnehaveklassens undervisning fået vilkår, som er sammenlignelige med undervisningen på de efterfølgende klassetrin.

I forbindelse med revisionen af faghæfterne indføres to nye begreber: Læreplan og Undervisningsvejledning (tidligere: Vejledning). Læreplanen indeholder en præambel (et signalement af faget), fagets formål, CKF/slutmål, trinmål, vejledende beskrivelser af udviklingen i undervisningen frem mod trin- og slutmål samt den vejledende læseplan. Undervisningsvejledningen indeholder som hidtil en vejledning i form af en række råd og vink til undervisningen. De to begreber – læreplan og undervisningsvejledning – er valgt for at skabe overensstemmelse i sprogbrug mellem folkeskole og ungdomsuddannelse med henblik på at fremme samarbejdet og kontinuiteten i uddannelsessystemet.

I forbindelse med omdannelsen af delmål til trinmål er der foretaget visse konsekvensrettelser i de vejledende læseplaner. De overskrifter, som de centrale kundskabs- og færdighedsområder er bygget op om, kan fremover genfindes i læseplanerne.

Som noget nyt skal kommunerne udarbejde beskrivelser af udviklingen i undervisningen frem mod trin- og slutmål. Ifølge folkeskoleloven udsender undervisningsministeren et vejledende materiale til understøttelse af disse beskrivelser. Materialet er indeholdt i læreplanen for det enkelte fag.

Skolernes arbejde med elevernes alsidige personlige udvikling skal også videreføres. Forpligtelsen er nu indskrevet i selve folkeskoleloven.

KIM MØRCH JACOBSEN
Uddannelsesdirektør

Folkeskolens formål

Fra bekendtgørelse af lov om folkeskolen nr. 870 af 21. oktober 2003

§ 1. Folkeskolens opgave er i samarbejde med forældrene at fremme elevernes tilegnelse af kundskaber, færdigheder, arbejdsmetoder og udtryksformer, der medvirker til den enkelte elevs alsidige personlige udvikling.

Stk. 2. Folkeskolen må søge at skabe sådanne rammer for oplevelse, virkelyst og fordybelse, at eleverne udvikler erkendelse, fantasi og lyst til at lære, således at de opnår tillid til egne muligheder og baggrund for at tage stilling og handle.

Stk. 3. Folkeskolen skal gøre eleverne fortrolige med dansk kultur og bidrage til deres forståelse for andre kulturer og for menneskets samspil med naturen. Skolen forbereder eleverne til medbestemmelse, medansvar, rettigheder og pligter i et samfund med frihed og folkestyre. Skolens undervisning og hele dagligliv må derfor bygge på åndsfrihed, ligeværd og demokrati.

§ 2. Folkeskolen er en kommunal opgave. Kommunalbestyrelsen har ansvaret for, at alle børn i kommunen sikres vederlagsfri undervisning i folkeskolen. Kommunalbestyrelsen fastlægger, jf. § 40, mål og rammer for skolernes virksomhed inden for denne lov.

Stk. 2. Den enkelte skole har inden for de givne rammer ansvaret for undervisningens kvalitet i henhold til folkeskolens formål, jf. § 1, og fastlægger selv undervisningens organisering og tilrettelæggelse.

Stk. 3. Elever og forældre samarbejder med skolen om at leve op til folkeskolens formål.

Om Fælles Mål

Med Lov om ændring af lov om folkeskolen af 30. april 2003 fastsættes fælles nationale mål for undervisningen. Det indebærer, at undervisningsministeren – i lighed med tidligere – fastsætter regler om formålet med undervisningen og om centrale kundskabs- og færdighedsområder, dvs. slutmål, for alle folkeskolens 42 fag og emner.

Endvidere fastsætter undervisningsministeren som noget nyt bindende mål – trinmål – på bestemte klassetrin. Trinmålene fastsættes, hvor det er pædagogisk begrundet ud fra det enkelte fags vejledende timetal, opbygning og progression.

Folkeskolens formål						
Fag	Fag	Fag	Fag	Fag	Fag	Fagets formål
						CKF slutmål
						Trinmål
						Beskrivelser
						Læseplan
						Undervisningsvejledning

Slutmål og trinmål angiver fælles nationale mål for, hvad undervisningen skal lede frem mod, at eleverne har tilegnet sig af kundskaber og færdigheder i faget eller emnet, henholdsvis ved afslutningen af undervisningen og ved afslutningen af bestemte klassetrin.

Slutmålene – eller de centrale kundskabs- og færdighedsområder – er de langsigtede mål, som skal fungere som pejlemærker for undervisningen i hele forløbet. Trinmålene er de kortsigtede mål, som anvendes i forbindelse med planlægning og evaluering af undervisningen, som dialogredskab og som områder i forbindelse med vurderingen af elevens udbytte af undervisningen.

Ved udformningen af trinmål er der taget udgangspunkt i de vejledende delmål fra Klare Mål. Der er dog sket nogle justeringer som følge af, at minimumstimetallet øges, at der er kommet et minimumstimetal i visse fag, og at der i visse fag sker en ændring i begyndelses- og sluttidspunktet.

Undervisningsministeren udsender vejledende læseplaner, der angiver indholdet i undervisningen. Kommunalbestyrelsen godkender efter indstilling fra skolebestyrelsen skolens læseplaner.

Som et nyt element i det faglige hierarki skal kommunen udarbejde beskrivelser af udviklingen i undervisningen frem mod trin- og slutmål. Beskrivelserne anvendes som et redskab i lærernes planlægning af undervisningen og i samarbejdet om fag og tværfaglige forløb med henblik på at understøtte den enkelte elevs udvikling og behov.

Undervisningsministeren udsender vejledende beskrivelser. Kommunalbestyrelsen godkender beskrivelserne efter indstilling fra skolebestyrelsen.

Med fornyelsen af folkeskoleloven har undervisningsministeren hjemmel til at fastsætte en indholdsbeskrivelse, der angiver mål for børnehaveklassen. Mål og indhold for børnehaveklassen er udformet som et faghæfte og findes ligesom de øvrige fag og emner på hjemmesiden.

Fagenes teksthierarki

1993-loven	Klare Mål	Fælles Mål	
Formål CKF (Prøvebestemm.)	Formål CKF (Slutmål) (Prøvebestemm.)	Formål Slutmål – CKF Trinmål (Prøvebestemm.)	Centrale bestemmelser
Læseplaner	Delmål Læseplaner Elevens alsidige	Beskrivelser Læseplaner Elevens alsidige	Lokale bestemmelser
Vejledning	Vejledning	Undervisnings- vejledning	Vejledende tekster

Undervisningsministeren udsender endvidere et vejledende materiale om beskrivelsen af elevernes alsidige personlige udvikling med udgangspunkt i folkeskolens formålsparagraf. Kommunalbestyrelsen skal sikre, at hensynet til elevernes alsidige personlige udvikling er tilgodeset gennem beskrivelser i læseplanerne eller på anden hensigtsmæssig måde. “Elevernes alsidige personlige udvikling” er udformet som et faghæfte og findes ligesom de øvrige fag og emner på hjemmesiden.

Formål – fag og alsidig personlig udvikling

Mange måder at lære på			Lyst til at lære				At lære sammen med andre		
Folkeskolens formål									
Fag	Fag	Fag	Fag	Fag	Fag	Fag	Fag	Fag	Fag

I praksis udmøntes undervisningsministerens hjemmel til at udsende bindende og vejledende faglige tekster ved dels at udsende 25 faghæfter – hvoraf dette hæfte er ét af dem – dels ved at oprette en hjemmeside for alle fag og emner:

<http://www.faellesmaal.wm.dk>

Læreplan for historie består af:

- **Signalement**
- **Formål**
- **Slutmål**
- **Trinmål**
- **Beskrivelser**
- **Læseplan**

Signalement af faget

Der undervises i historie på 3.-9. klassetrin.

De centrale kundskabs- og færdighedsområder er:

Historie i fortid og nutid

Tid og rum

Fortolkning og formidling.

I historie skal de grundlæggende kundskaber og færdigheder i hvert af de tre områder udvikles som en helhed gennem skoleforløbet både i faget historie, og når historie indgår i tværgående emner og problemstillinger. Kundskaber og færdigheder, som eleverne erhverver sig i faget historie, er en del af det historiefaglige fundament, som samfundsfag bygger videre på.

De centrale kundskabs- og færdighedsområder er grundlaget for tilrettelæggelsen, gennemførelsen og evalueringen af undervisningen, således at eleverne får mulighed for at

- forstå sig selv som historieskabte og medskabere af historie
- udbygge deres indsigt i væsentlige historiske begivenheder og samfundsforhold fra alle tidsepoker
- skabe sig overblik over og fordybe sig i arbejdet med menneskers dagligliv og livsvilkår gennem tiderne
- styrke deres forståelse af udviklingen af dansk kultur i mødet med andre kulturer.

Formål for faget

Formålet med undervisningen i historie er at styrke elevernes historiebevidsthed og identitet og øge deres lyst til og motivation for aktiv deltagelse i et demokratisk samfund. Det sker ved at fremme deres indsigt i, at mennesker er historieskabte såvel som historieskabende.

Stk. 2. Ved at arbejde med samspillet mellem fortid, nutid og fremtid skal eleverne udvikle deres indsigt i menneskers liv og livsvilkår gennem tiderne. Herved skal de videreudvikle deres forståelse af og holdning til egen kultur, andre kulturer og menneskers samspil med naturen.

Stk. 3. Undervisningen skal give eleverne mulighed for overblik og fordybelse i vedkommende historiske kundskabsområder og fremme deres indsigt i kontinuitet og forandring. Undervisningen skal bygge på og stimulere elevernes evne til indlevelse, analyse og vurdering og fremme deres lyst til at videregive og skabe historiske fortællinger på baggrund af tilegnet viden.

Slutmål

Efter 9. klassetrin

Historie i fortid og nutid

Undervisningen skal lede frem mod, at eleverne har tilegnet sig kundskaber og færdigheder, der sætter dem i stand til at

- gengive og fortolke begivenheder fra Danmarks historie
- sætte Danmarks historie i relation til Nordens, Europas og Verdens historie
- kende baggrunden for og udviklingen af menneskers grupperdannelser og andre tilhørsforhold baseret på fællesskaber og interessesammenfald
- forklare om kulturer og kulturmøder i et udviklingsperspektiv
- udtrykke sig om, hvordan begreberne magt og ret indgår i historiske sammenhænge
- forklare om produktion, forbrug og ressourcer og deres indbyrdes sammenhænge.

Tid og rum

Undervisningen skal lede frem mod, at eleverne har tilegnet sig kundskaber og færdigheder, der sætter dem i stand til at

- placere historiske emner og temaer i tid og geografisk område
- kende almindelige betegnelser for tidsepoker og placere dem kronologisk
- gøre rede for sammenhænge mellem historiske begivenheder og den tid, som de foregår i
- relatere begivenheder fra Danmarks historie til kultur- og samfundsudvikling i andre dele af verden.

Fortolkning og formidling

Undervisningen skal lede frem mod, at eleverne har tilegnet sig kundskaber og færdigheder, der sætter dem i stand til at

- analysere og fortolke historiske fremstillinger
- indkredse historiske emner og temaer og formulere spørgsmål hertil
- anvende og forholde sig kritisk til forskelligartede materialer og kilder
- sætte sig ind i værdier og holdninger, der ligger til grund for historiske begivenheder og samfundsforandringer
- videregive og skabe fortællinger, der tolker dele af historiens udviklingsforløb
- forsøge at rekonstruere historiske genstande og begivenheder.

Trimmål

Efter 4. klassetrin

Historie i fortid og nutid

Undervisningen skal lede frem mod, at eleverne har tilegnet sig kundskaber og færdigheder, der sætter dem i stand til at

- gengive begivenheder fra Danmarks historie ved at inddrage sagn og historiske personligheder
- fortælle om karakteristiske spor og begivenheder fra lokalområdet
- gøre rede for begivenheder, der knytter sig til Danmarks og Nordens grænser
- fortælle om familie, slægt og fællesskaber
- give eksempler på livet på landet og livet i byer i fællesskaber og samfund
- kende til hverdag i andre kulturer, herunder nordiske kulturer
- give eksempler på beslutningsprocesser i fællesskaber og samfund i forbindelse med landsbyting, råd og parlament
- fortælle om sammenhænge mellem materielle kår og hverdagsliv, som det manifesterer sig i sundhed og sygdom, fattigdom og rigdom.

Tid og rum

Undervisningen skal lede frem mod, at eleverne har tilegnet sig kundskaber og færdigheder, der sætter dem i stand til at

- deltage i arbejdet med at etablere en tidsfrise og placere sig selv og egen familie på denne
- kende forskel på og anvende begreberne fortid, nutid og fremtid
- anvende begreberne generation og levealder og relatere dem til egen livsverden
- berette om episoder, der har betydning for den nærmeste families historie, og beskrive samfundsforholdene
- anvende en tidsfrise til at vise samtidighed mellem begivenheder i Danmark og i andre dele af verden.

Fortolkning og formidling

Undervisningen skal lede frem mod, at eleverne har tilegnet sig kundskaber og færdigheder, der sætter dem i stand til at

- gengive fremstillinger af historiske begivenheder med egne ord, i tegning og i dramaform
- stille spørgsmål, der kan uddybe forståelsen af historiske beretninger
- udpege synlige spor fra fortiden
- udtrykke egne holdninger til historiske begivenheder og deltage i samtale herom
- gengive historiske fortællinger

Trinmål

- skabe fortællinger om hverdagsmennesker ud fra viden om fortidens begivenheder og samfund
- fremstille modeller og efterligninger af genstande, som kan illustrere fortidens levevis.

Efter 6. klassetrin

Historie i fortid og nutid

Undervisningen skal lede frem mod, at eleverne har tilegnet sig kundskaber og færdigheder, der sætter dem i stand til at

- fortælle om udviklings- og forandringsprocesser fra Danmarks historie, som knytter sig til kongemagt, kirke, landbrug og industri
- give eksempler på relationer mellem lokalhistorie og Danmarks historie
- beskrive sammenhænge mellem Danmarks historie og Nordens og Europas historie, som det kommer til udtryk i kulturen og i alliance- og blokpolitik
- fortælle om historiske personligheder og den betydning, de tillægges for udvikling af politiske og kulturelle fællesskaber, herunder Luther og reformationen samt Grundtvig og folkeoplysningen
- give eksempler på emigration, immigration og mobilitet og den betydning det har for familier
- fortælle om mødet mellem europæere og andre folk under opdagelsesrejser og erobrings-togter
- beskrive statslige styreformer som tyranni, oplyst enevælde og demokrati
- beskrive magtforhold mellem samfundsborgere og magthavere reguleret gennem lovgivning, forhandling eller revolution
- give eksempler på betingelser for varefremstilling i forskellige samfundstyper, herunder selvstændige håndværk og landbrug, industrialisering og kollektivisering.

Tid og rum

Undervisningen skal lede frem mod, at eleverne har tilegnet sig kundskaber og færdigheder, der sætter dem i stand til at

- placere emner og temaer, som klassen har arbejdet med, på klassens tidsfrise og angive geografisk område
- placere begivenheder tidsmæssigt “før”, “efter” og “samtidig med” hinanden, dvs. benytte relativ kronologi
- kende betegnelser for tidsepoker, der knytter sig til Danmarks historie, herunder stenalder, bronzealder, jernalder, middelalder og oplysningstid
- give eksempler på tidstypiske fremstillingsformer og opfindelser, der er begrundet i udvikling af værktøj, materialer og videnskab
- sætte begivenheder fra Danmarks historie i tidsmæssig relation til verdens historie.

Trimmål

Fortolkning og formidling

Undervisningen skal lede frem mod, at eleverne har tilegnet sig kundskaber og færdigheder, der sætter dem i stand til at

- gengive hovedindholdet af en historisk fremstilling og præcisere de vigtigste budskaber
- formulere enkle historiske problemstillinger
- inddrage spor fra fortiden i egne fremstillinger og fortællinger
- anvende relevante informationskilder fra filmklip, internettet og avisartikler
- tage stilling til forskellige fortolknings budskaber
- begrunde egne holdninger til historiske problemstillinger
- give eksempler på de tegn på synsvinkel, som en fortællings ophavsmand viser
- formulere historiske fortællinger, som lægger sociale og kulturelle perspektiver på historiske begivenheder
- etablere historiske scenarier i form af drama, rollespil og udstilling.

Efter 8. klassetrin

Historie i fortid og nutid

Undervisningen skal lede frem mod, at eleverne har tilegnet sig kundskaber og færdigheder, der sætter dem i stand til at

- angive årsagerne til, at nogle historiske forhold og begivenheder fra Danmarks historie har fået ny betydning i eftertiden, bl.a. nationale sagn, vikingetiden og besættelsestiden
- relatere Danmarks historie til udviklingen i andre områder af Verden i forbindelse med kolonitid, ekspeditioner og udvandring
- give eksempler på samspillet mellem samfundsmæssig udvikling og fællesskaber i relation til politiske partier, fagbevægelse og religiøse bevægelser
- kende baggrund for og udvikling af EU, NATO og FN
- forklare om årsager til og følger af emigration, immigration og mobilitet, herunder europæisk kolonisering af den 3. verden
- beskrive forskellige former for demokrati, herunder antikkens græske demokrati, det første danske folkestyre i 1800-tallet og parlamentarisme
- fortælle om baggrunden for legitimering af magt og ret, herunder Jyske Lov, Den danske Grundlov og Verdenserklæringen om Menneskerettigheder
- kende forskellige politiske ideologiers forklaringer på forholdet mellem produktion, forbrug og ressourcer.

Trinmål

Tid og rum

Undervisningen skal lede frem mod, at eleverne har tilegnet sig kundskaber og færdigheder, der sætter dem i stand til at

- anvende emner og temaer, som er opført på klassens tidsfrise, som fikspunkter for nye tidsangivne oplysninger
- demonstrere sikker anvendelse af relativ kronologi
- forklare betegnelser for tidsepoker som renæssance, enevælde, folkestyre og industrialisering og forstå deres eventuelle indbyrdes overlapninger
- pege på tidstypiske problemløsninger i relation til handel over grænser og menneskerettigheder
- fortælle om tidsregningen i det klassiske Rom og islamiske kultursamfund og kende baggrunden herfor.

Fortolkning og formidling

Undervisningen skal lede frem mod, at eleverne har tilegnet sig kundskaber og færdigheder, der sætter dem i stand til at

- gengive hovedindholdet af en historisk fremstilling og angive, hvad der er faktuelle informationer, og hvad der er forklaringer og fortolkninger
- formulere historiske spørgsmål som udgangspunkt for gruppedrøftelser
- give forklaringer på spor fra fortiden i landskabets udformning, bygningsværker og monumenter
- søge oplysning om ophav til forskelligartede informationskilder og tage stilling til pålideligheden
- diskutere forskellige værdier og argumentere for egne holdninger til historiske problemstillinger
- uddrage faktuelle elementer af historiske fortællinger
- formulere historiske fortællinger, hvori personerne udtrykker holdninger til historiske begivenheder
- etablere historiske scenarier og perspektivere det historiske indhold.

Efter 9. klassetrin

Historie i fortid og nutid

Undervisningen skal lede frem mod, at eleverne har tilegnet sig kundskaber og færdigheder, der sætter dem i stand til at

- forklare udviklings- og forandringsprocesser fra Danmarks historie, som knytter sig til samfundsborgeres tilværelse under eneherreder og folkestyre
- beskrive forhold mellem Danmark og andre områder af Verden i lyset af kulturpåvirkning og kulturtransformation
- give eksempler på internationalt hjælpearbejde og de vanskeligheder, der er forbundet hermed
- forklare om positive og negative følger af europæisk udvandring til andre verdensdele
- beskrive det internationale samfunds håndtering af krigsforbrydelser
- beskrive sammenhængen mellem samfund og produktionsformer.

Tid og rum

Undervisningen skal lede frem mod, at eleverne har tilegnet sig kundskaber og færdigheder, der sætter dem i stand til at

- demonstrere overblik over længerevarende tidsforløb
- kende og anvende romertal som årstal
- drøfte forskellige former for konfliktløsning i fortidens og i nutidens samfund
- give eksempler på nyhedsmediers vurderinger af aktuelle begivenheder og redegøre for, hvordan de er bundet til den tid, vi lever i.

Fortolkning og formidling

Undervisningen skal lede frem mod, at eleverne har tilegnet sig kundskaber og færdigheder, der sætter dem i stand til at

- berette sammenhængende om historiske begivenheder på baggrund af indsamlede oplysninger fra flere kilder
- formulere historiske problemstillinger som udgangspunkt for projektarbejde
- tage stilling til pålideligheden af kildemateriale, bl.a. fra internettet
- give eksempler på begivenheder og samfundsforandringer, der kan forklares ud fra værdier og holdninger, som er fremherskende i en tidsepoke
- forholde sig kritisk til samfunds brug af historiske symboler og fortællinger
- forsøge at rekonstruere historiske genstande og begivenheder, som kan indgå i en præsentation af et projekt med historisk perspektiv.

Trinmål – synoptisk opstillet

Historie i fortid og nutid

Undervisningen skal lede frem mod, at eleverne har tilegnet sig kundskaber og færdigheder, der sætter dem i stand til at

Efter 4. klasses trin	Efter 6. klasses trin
<ul style="list-style-type: none"> • gengive begivenheder fra Danmarks historie ved at inddrage sagn og historiske personligheder • fortælle om karakteristiske spor og begivenheder fra lokalområdet 	<ul style="list-style-type: none"> • fortælle om udviklings- og forandringsprocesser fra Danmarks historie, som knytter sig til kongemagt, kirke, landbrug og industri • give eksempler på relationer mellem lokalhistorie og Danmarks historie
<ul style="list-style-type: none"> • gøre rede for begivenheder, der knytter sig til Danmarks og Nordens grænser 	<ul style="list-style-type: none"> • beskrive sammenhænge mellem Danmarks historie og Nordens og Europas historie, som det kommer til udtryk i kulturen og i alliance- og blokpolitik
<ul style="list-style-type: none"> • fortælle om familie, slægt og fællesskaber 	<ul style="list-style-type: none"> • fortælle om historiske personligheder og den betydning, de tillægges for udvikling af politiske og kulturelle fællesskaber, herunder Luther og reformationen samt Grundtvig og folkeoplysningen
<ul style="list-style-type: none"> • give eksempler på livet på landet og livet i byer i fællesskaber og samfund • kende til hverdag i andre kulturer, herunder nordiske kulturer 	<ul style="list-style-type: none"> • give eksempler på emigration, immigration og mobilitet og den betydning det har for familier • fortælle om mødet mellem europæere og andre folk under opdagelsesrejser og erobrings-togter
<ul style="list-style-type: none"> • give eksempler på beslutningsprocesser i fællesskaber og samfund i forbindelse med landsbyting, råd og parlament 	<ul style="list-style-type: none"> • beskrive statslige styreformer som tyranni, oplyst enevælde og demokrati • beskrive magtforhold mellem samfundsborgere og magthavere reguleret gennem lovgivning, forhandling eller revolution
<ul style="list-style-type: none"> • fortælle om sammenhænge mellem materielle kår og hverdagsliv, som det manifesterer sig i sundhed og sygdom, fattigdom og rigdom 	<ul style="list-style-type: none"> • give eksempler på betingelser for varefremstilling i forskellige samfundstyper, herunder selvstændige håndværk og landbrug, industrialisering og kollektivisering

Trinmål – synoptisk opstillet

Historie i fortid og nutid

Efter 8. klassetrin	Efter 9. klassetrin
<ul style="list-style-type: none"> • angive årsagerne til, at nogle historiske forhold og begivenheder fra Danmarks historie har fået ny betydning i eftertiden, bl.a. nationale sagn, vikingetiden og besættelsestiden 	<ul style="list-style-type: none"> • forklare udviklings- og forandringsprocesser fra Danmarks historie, som knytter sig til samfundsborgernes tilværelse under eneherre-domme og folkestyre
<ul style="list-style-type: none"> • relatere Danmarks historie til udviklingen i andre områder af Verden i forbindelse med kolonitid, ekspeditioner og udvandring 	<ul style="list-style-type: none"> • beskrive forhold mellem Danmark og andre områder af Verden i lyset af kulturpåvirkning og kulturtransformation
<ul style="list-style-type: none"> • give eksempler på samspillet mellem samfundsmæssig udvikling og fællesskaber i relation til politiske partier, fagbevægelse og religiøse bevægelser • kende baggrund for og udvikling af EU, NATO og FN 	<ul style="list-style-type: none"> • give eksempler på internationalt hjælpearbejde og de vanskeligheder, der er forbundet hermed
<ul style="list-style-type: none"> • forklare om årsager til og følger af emigration, immigration og mobilitet, herunder europæisk kolonisering af den 3. verden 	<ul style="list-style-type: none"> • forklare om positive og negative følger af europæisk udvandring til andre verdensdele
<ul style="list-style-type: none"> • beskrive forskellige former for demokrati, herunder antikkens græske demokrati, det første danske folkestyre i 1800-tallet og parlamentarisme • fortælle om baggrunden for legitimering af magt og ret, herunder Jyske Lov, Den danske Grundlov og Verdenserklæringen om Menneskerettigheder 	<ul style="list-style-type: none"> • beskrive det internationale samfunds håndtering af krigsforbrydelser
<ul style="list-style-type: none"> • kende forskellige politiske ideologiers forklaringer på forholdet mellem produktion, forbrug og ressourcer 	<ul style="list-style-type: none"> • beskrive sammenhængen mellem samfund og produktionsformer

Trinmål – synoptisk opstillet

Tid og rum

Undervisningen skal lede frem mod, at eleverne har tilegnet sig kundskaber og færdigheder, der sætter dem i stand til at

Efter 4. klasses trin	Efter 6. klasses trin
<ul style="list-style-type: none"> • deltage i arbejdet med at etablere en tidsfrise og placere sig selv og egen familie på denne • kende forskel på og anvende begreberne fortid, nutid og fremtid 	<ul style="list-style-type: none"> • placere emner og temaer, som klassen har arbejdet med, på klassens tidsfrise og angive geografisk område • placere begivenheder tidsmæssigt “før”, “efter” og “samtidig med” hinanden, dvs. benytte relativ kronologi
<ul style="list-style-type: none"> • anvende begreberne generation og levealder og relatere dem til egen livsverden 	<ul style="list-style-type: none"> • kende betegnelser for tidsepoker, der knytter sig til Danmarks historie, herunder stenalder, bronzealder, jernalder, middelalder og oplysningstid
<ul style="list-style-type: none"> • berette om episoder, der har betydning for den nærmeste families historie, og beskrive samfundsforholdene 	<ul style="list-style-type: none"> • give eksempler på tidstypiske fremstillingsformer og opfindelser, der er begrundet i udvikling af værktøj, materialer og videnskab
<ul style="list-style-type: none"> • anvende en tidsfrise til at vise samtidighed mellem begivenheder i Danmark og i andre dele af verden 	<ul style="list-style-type: none"> • sætte begivenheder fra Danmarks historie i tidsmæssig relation til verdens historie

Trinmål – synoptisk opstillet

Tid og rum

	Efter 8. klasses trin	Efter 9. klasses trin
	<ul style="list-style-type: none">• anvende emner og temaer, som er opført på klassens tidsfrise, som fikspunkter for nye tidsangivne oplysninger• demonstrere sikker anvendelse af relativ kronologi	<ul style="list-style-type: none">• demonstrere overblik over længerevarende tidsforløb
	<ul style="list-style-type: none">• forklare betegnelser for tidsepoker som renæssance, enevælde, folkestyre og industrialisering og forstå deres eventuelle indbyrdes overlapninger	<ul style="list-style-type: none">• kende og anvende romertal som årstal
	<ul style="list-style-type: none">• pege på tidstypiske problemløsninger i relation til handel over grænser og menneskerettigheder	<ul style="list-style-type: none">• drøfte forskellige former for konfliktløsning i fortidens og i nutidens samfund
	<ul style="list-style-type: none">• fortælle om tidsregningen i det klassiske Rom og islamiske kultursamfund og kende baggrunden herfor	<ul style="list-style-type: none">• give eksempler på nyhedsmediers vurderinger af aktuelle begivenheder og redegøre for, hvordan de er bundet til den tid, vi lever i

Trinmål – synoptisk opstillet

Fortolkning og formidling

Undervisningen skal lede frem mod, at eleverne har tilegnet sig kundskaber og færdigheder, der sætter dem i stand til at

Efter 4. klassetrin	Efter 6. klassetrin
<ul style="list-style-type: none"> • gengive fremstillinger af historiske begivenheder med egne ord, i tegning og i dramaform 	<ul style="list-style-type: none"> • gengive hovedindholdet af en historisk fremstilling og præcisere de vigtigste budskaber
<ul style="list-style-type: none"> • stille spørgsmål, der kan uddybe forståelsen af historiske beretninger 	<ul style="list-style-type: none"> • formulere enkle historiske problemstillinger
<ul style="list-style-type: none"> • udpege synlige spor fra fortiden 	<ul style="list-style-type: none"> • inddrage spor fra fortiden i egne fremstillinger og fortællinger • anvende relevante informationskilder fra filmklip, internettet og avisartikler • tage stilling til forskellige fortolknings budskaber
<ul style="list-style-type: none"> • udtrykke egne holdninger til historiske begivenheder og deltage i samtale herom 	<ul style="list-style-type: none"> • begrunde egne holdninger til historiske problemstillinger
<ul style="list-style-type: none"> • gengive historiske fortællinger • skabe fortællinger om hverdagsmennesker ud fra viden om fortidens begivenheder og samfund 	<ul style="list-style-type: none"> • give eksempler på de tegn på synsvinkel, som en fortællings ophavsmand viser • formulere historiske fortællinger, som lægger sociale og kulturelle perspektiver på historiske begivenheder
<ul style="list-style-type: none"> • fremstille modeller og efterligninger af genstande, som kan illustrere fortidens levevis 	<ul style="list-style-type: none"> • etablere historiske scenarier i form af drama, rollespil og udstilling

Trinmål – synoptisk opstillet

Fortolkning og formidling

Efter 8. klassetrin	Efter 9. klassetrin
<ul style="list-style-type: none"> • gengive hovedindholdet af en historisk fremstilling og angive, hvad der er faktuelle informationer, og hvad der er forklaringer og fortolkninger 	<ul style="list-style-type: none"> • berette sammenhængende om historiske begivenheder på baggrund af indsamlede oplysninger fra flere kilder
<ul style="list-style-type: none"> • formulere historiske spørgsmål som udgangspunkt for gruppedrøftelser 	<ul style="list-style-type: none"> • formulere historiske problemstillinger som udgangspunkt for projektarbejde
<ul style="list-style-type: none"> • give forklaringer på spor fra fortiden i landskabets udformning, bygningsværker og monumenter • søge oplysning om ophav til forskelligartede informationskilder og tage stilling til pålideligheden 	<ul style="list-style-type: none"> • tage stilling til pålideligheden af kildemateriale, bl.a. fra internettet
<ul style="list-style-type: none"> • diskutere forskellige værdier og argumentere for egne holdninger til historiske problemstillinger 	<ul style="list-style-type: none"> • give eksempler på begivenheder og samfundsforandringer, der kan forklares ud fra værdier og holdninger, som er fremherskende i en tidsepoke
<ul style="list-style-type: none"> • uddrage faktuelle elementer af historiske fortællinger • formulere historiske fortællinger, hvori personerne udtrykker holdninger til historiske begivenheder 	<ul style="list-style-type: none"> • forholde sig kritisk til samfunds brug af historiske symboler og fortællinger
<ul style="list-style-type: none"> • etablere historiske scenarier og perspektivere det historiske indhold 	<ul style="list-style-type: none"> • forsøge at rekonstruere historiske genstande og begivenheder, som kan indgå i en præsentation af et projekt med historisk perspektiv

Beskrivelser

Udviklingen i undervisningen på 3. og 4. klassetrin

Historie i fortid og nutid

Elevernes aktuelle historieforståelse er til stadighed afsættet for tilrettelæggelse af undervisningen.

I undervisningen inddrages elevproducerede og andres fortællinger. Gennem fortællingerne udfordres eleverne til at forholde sig til historiske begivenheder og personer.

Elevernes næromgivelser og hverdagsliv inddrages, således at de gennem undervisningen udfordres til at finde og bruge historiske spor til forståelse af fortid og nutid.

Eleverne udvikler deres forståelse af, at nationers grænser ikke er statiske. I den forbindelse arbejder de med eksempler på krige og hændelser, som har haft betydning for Danmarks geografiske udstrækning og relationer til omkringliggende lande.

Elevernes forestillinger om egne og andres kulturer, livsformer og værdier udfordres og perspektiveres ved at inddrage aspekter fra andre kulturer.

Læreren skaber situationer, fx i form af rollespil, hvor eleverne oplever, at mennesker indgår i historisk betingede fællesskaber, fx venskaber, slægt og andre sociale grupper. I rollespillene kan der i stigende grad lægges vægt på at illustrere magt og beslutningsprocesser i forskellige tidsaldre og typer af fællesskaber.

Eleverne øver sig i at påpege og diskutere forskelle mellem fortidige og nutidige levevilkår. Det sker bl.a. gennem læsning af historiske fremstillinger, ved at se billeder og film, besøge museer og deltage i værkstedsaktiviteter.

Tid og rum

Undervisningen tager udgangspunkt i elevernes umiddelbare opfattelser af tid og rum.

Eleverne etablerer og udvikler fælles og personlige oversigter, fx i form af stamtræer eller oversigter, der illustrerer, hvor familien/slægten kommer fra. Her bruger eleverne bl.a. familiefotos eller enkle multimedieproduktioner.

Eleverne placerer systematisk begivenheder og personer fra deres livsverden og forståelseshorizont med betegnelser som “før”, “samtidig med” og “efter”. Efterhånden bruges også begreber som “generation” og “levealder” til angivelse af tid.

Eleverne sammenstiller begivenheder fra den lille og den store historie, således at de kan se sammenhænge mellem tid og udvikling.

Beskrivelser

Fortolkning og formidling

Undervisningen tager udgangspunkt i elevernes umiddelbare opfattelser af historie.

Undervisningen tilrettelægges, så eleverne anvender varierede erkendelses- og fremstillingsformer, bl.a. lytte, læse, samtale, se og arbejde praktisk musik.

Eleverne trænes i at gengive historiske begivenheder i forskellig form, fx gennem fortællinger, tegninger, dramatiseringer og rekonstruktioner.

Eleverne opmuntres til at stille relevante spørgsmål til historiske beretninger, spor og begivenheder. Således kan undervisningen stimulere elevernes lyst og evne til at formulere egne meninger og synspunkter.

Gennem autenticitet i historisk rekonstruktion og værkstedsarbejde udfordres og styrkes elevernes indsigt i tidlige tiders arbejdsprocesser og produkter.

Udviklingen i undervisningen på 5. og 6. klassetrin

Historie i fortid og nutid

Undervisningen bygger på og videreudvikler erfaringerne fra de tidligere forløb. Eleverne støttes i at formulere spørgsmål, som efterhånden kan få karakter af problemstillinger.

I undervisningen styrker eleverne deres forudsætninger for at analysere og vurdere faktorer og aktører, som har spillet en væsentlig rolle for udviklingen lokalt og nationalt. Det sker bl.a. ved, at eleverne præsenteres for forskellige fremstillinger af Danmarks skiftende politiske og kulturelle betydning i relation til nabolandene.

Eleverne tolker, vurderer og perspektiverer forskellige udsagn om betydningsfulde personers rolle for samfundsmæssige forandringer.

Med afsæt i elevernes opsøgende virksomhed kan de indhente oplysninger om tanker og erfaringer fra mennesker, der i løbet af deres liv er flyttet fra land til by, fra egn til egn eller fra nation til nation – af vidt forskellige årsager.

Gennem fremstillinger på tekst, i film og via internettet undersøger eleverne motiver til og følger af befolkningsgruppers opbrud, vandringer og møder med andre kulturer, fx folkevandringer, gæstearbejdere, vikingerne i England og nutidens flygtninge.

Beskrivelser

Praktisk musiske erkendelses- og formidlingsformer som dramatisering giver eleverne mulighed for at erfare og udtrykke deres opfattelser af forandringer i samspil og konflikter mellem individ og fællesskaber – herunder af magtforhold mellem borger og stat.

Ud fra arbejdet med konkrete eksempler får eleverne i stigende grad indblik i, hvordan samspillet mellem mennesker og naturgrundlag har ændret sig som følge af bl.a. opfindelser, udvikling og brug af teknologier, produktionsformer og organisering af vareudveksling.

Tid og rum

Eleverne præsenteres for typiske opdelinger af dansk historie, når de fortsætter med at udvikle og kvalificere deres tidsfriser.

Arbejdet med relativ kronologi knyttes til markante begivenheder, historiske brud eller andre fænomener, fx opfindelser/teknologier og samfundsforandringer. Væsentlige årstal kan placeres på tidsfriser.

Eleverne opmuntres til at søge og drøfte sammenstillinger i tid og samfundstype mellem dansk historie og verdens historie, fx nutidens vestlige videnssamfund og ulandsamfund, Egyptens oldtid og Nordens bondestenalder samt Europa og Kina i middelalderen.

Historiske genstande og deres anvendelse samt historiske lokaliteter inddrages i undervisningen som udgangspunkt for elevernes drøftelse af tid og sted.

Fortolkning og formidling

Undervisningen lægger op til, at eleverne formulerer spørgsmål, der med lærerens hjælp bearbejdes til problemstillinger. Med udgangspunkt heri opøves eleverne i at uddrage og formidle et begrundet valg af kerneindhold.

Eleverne styrker deres lyst og evne til at skabe historiske fortællinger. Det kan ske med afsæt i historiske spor, fx en gravhøj, en mønt, en beklædningsgenstand, som undersøges og indgår i fortællingen.

Der skabes situationer, hvor eleverne styrker deres kritiske sans og forudsætninger for at bruge og bedømme forskellige informationskilder, bl.a. ved at bruge internettet og andre elektroniske medier under lærerens vejledning.

Undervisningen lægger op til, at eleverne diskuterer og efterprøver egne hypotesers holdbarhed.

Eleverne opmuntres til fortsat at anvende praktisk musiske udtryksformer på et stadig mere kvalificeret niveau med hensyn til kompleksitet og autenticitet.

Udviklingen i undervisningen på 7. og 8. klassetrin

Historie i fortid og nutid

Undervisningen bygger på og videreudvikler erfaringerne fra de tidligere forløb.

Eleverne inddrager i stigende omfang metoder og fremgangsmåder, der er knyttet til projektarbejde. På 8. klassetrin bruges denne arbejdsform i sin helhed, evt. i samarbejde med andre fag.

Eleverne præsenteres for materialer, der lægger op til analyse af fortolkninger af dansk historie og brug heraf – herunder drøftes motiver og interesser, der kan ligge bag disse fortolkninger.

Eleverne styrker deres færdigheder i selvstændigt at indsamle og bearbejde oplysninger, fx ved at undersøge økonomiske, kulturelle og politiske interesser bag handel, mission og ekspansion.

I undervisningen behandles forskellige former for politiske, økonomiske, sociale og kulturelle fællesskaber gennem tiderne samt individets rolle og betydning i disse fællesskaber.

I undervisningen fokuseres på skiftende epokers menneske- og samfundssyn således, at eleverne kan få kendskab til, hvordan samfundsmæssige fællesskaber bliver reguleret. Det sker ved at arbejde med forskellige tidsaldres opfattelser af demokrati og ved at undersøge, hvordan folket i praksis er blevet inddraget i styret. Korte rollespil kan illustrere forskellige former for demokrati.

Eleverne erhverver sig fortsat viden om og udtrykker mere komplekse opfattelser af interesseorganisationer og fællesskaber. Eksemplerne på fællesskaber kan både være nationale og internationale, og de kan være politisk, økonomisk eller religiøst funderet.

Undervisningen tilrettelægges, så eleverne får dybere indsigt i forskellige sæt af værdier, som udfordrer deres meninger og holdninger.

Tid og rum

Ved at anvende relativ kronologi og relevante betegnelser for epoker opøves eleverne i med stadig større sikkerhed at bruge betegnelser for epoker hensigtsmæssigt og begrundet, når de arbejder med emner og temaer.

Eleverne udvikler deres brug af relativ kronologi i forhold til de væsentlige absolutte tidsangivelser, som inddrages i undervisningen.

Beskrivelser

Det er væsentligt, at eleverne udbygger deres forståelse af forskellige principper og baggrunde for opdeling i epoker. Eksempelvis kan der være tale om opdelinger efter økonomi og produktion, fx jæger- og samlersamfund, halvagerbrug, helagerbrug, industri-samfund og videnssamfund. Der kan også være tale om opdeling efter styreform, fx stammesamfund, høvdingesamfund, konge- og stormandsstyre, enevælde og demokrati.

Eksempler på forskellige kulturers opfattelser af tidsbegrebet inddrages og perspektiveres, fx landbrugssamfundets cirkulære, industrisamfundets lineære og videnssamfundets digitale tid.

Fortolkning og formidling

Gennem undersøgelser af historiske beretninger på skrift og film øver eleverne sig i at skelne mellem faktuelle informationer og ophavsmandens forklaringer og fortolkninger.

Eleverne udbygger deres færdigheder i at udarbejde fagligt relevante problemstillinger.

Der skabes situationer, hvor eleverne i stadig større omfang anvender og udvikler deres kritiske sans og forudsætninger for at bruge og bedømme forskellige informationskilder – herunder internettet og andre elektroniske medier.

Undervisningen lægger op til, at eleverne kontinuerligt og med større kompleksitet diskuterer og evt. efterprøver forskellige hypotesers holdbarhed. Det sker fx gennem bevidst brug kontrafaktisk metode.

Eleverne opmuntres til fortsat at anvende varierede praktisk musiske erkendelses- og udtryksformer på et stadig mere kvalificeret niveau. Det sker bl.a. ved, at de skaber og præsenterer forskellige former for historiske fortællinger på baggrund af tilegnet viden.

Indsigten i varierede typer af historiske fortællinger udbygges, bl.a. gennem arbejde med historiske romaner, tegneserier, film, teater og multimedieproduktioner. Dette danner grundlag for undersøgelser af fortællingens grad af overensstemmelse med aktuel historisk viden.

Beskrivelser

Udviklingen i undervisningen på 9. klassetrin

Historie i fortid og nutid

Eleverne videreudvikler og anvender kundskaber, færdigheder og arbejdsformer fra de tidligere forløb med henblik på at skabe historisk viden.

Projektarbejdets metoder anvendes med henblik på projektopgaven – gerne i samarbejde med andre fag.

Elevernes udvikler deres færdigheder i at indsamle og bearbejde materialer, som på eksemplarisk vis beskriver kulturmøder på det lokale, regionale, nationale og globale niveau.

Eleverne styrker deres færdigheder i at redegøre for motiver og interesser bag forskellige tolkninger og brug af historie. Eksemplerne vælges fra materialer, der belyser udviklingen i relationer mellem individ, stat og samfund i nyere dansk historie.

Elevernes egne holdninger og meninger udfordres i mødet med politiske begrundelser for og udvikling af en internationale retsorden, der bl.a. har til hensigt at løse konflikter og globale uligheds- og miljøproblemer.

Eleverne øver sig i at udarbejde relevante problemformuleringer med henblik på at fastlægge det faglige indhold og gennemføre fagligt underbyggede fremlæggelser.

Tid og rum

Eleverne udbygger deres færdighed i med sikkerhed at anvende relativ kronologi, centrale årstal og relevante betegnelser for epoker, når de gør rede for lange linier i historien.

Eleverne får indblik i udvalgte epokers og samfundstypers brug af tid. I den sammenhæng kan de drøfte forskellige opfattelser af historiens retning samt dens mulige drivende kræfter.

Undervisningen skærper elevernes opmærksomhed over for massemediers og offentlige aktørers muligheder og begrænsninger for at skabe historie. Eleverne øver sig i at forholde sig til samfundsmæssige konsekvenser heraf.

Beskrivelser

Fortolkning og formidling

Eleverne udarbejder på et stadigt højere niveau fagligt underbyggede tolkninger af kilde-materiale som tekster, billeder og lyd.

Undervisningen sætter fokus på fremgangsmåder som kildekritik, fremstillingsanalyser og kontrafaktiske metoder, der styrker elevernes færdigheder i at tolke og vurdere kilder og spor

Eleverne udbygger deres færdigheder i at medtænke historiebevidsthed i tolkning og vurdering af historiske hændelsesforløb og aktørers adfærd og tankemønstre.

Eleverne præsenteres for eksempler på mindesmærker og historiske ikoner og symboler med henblik på at kunne tolke den betydning, de har for forskellige typer af lokale, nationale og internationale fællesskaber.

Der arbejdes med eksempler på, hvordan og hvorfor historien om- og nyfortolkes, bl.a. som følge af glemsel eller ønske om at formidle en særlig historisk vinkel.

Eleverne styrker deres historiske viden ved at arbejde med fx historiske scenarier, med-digtning og rekonstruktion af historiske arbejdsformer.

Beskrivelser og trinmål – synoptisk opstillet

Beskrivelse af udviklingen i undervisningen på 3. og 4. klassetrin

Historie i fortid og nutid

Elevernes aktuelle historieforståelse er til stadighed afsættet for tilrettelæggelse af undervisningen.

I undervisningen inddrages elevproducerede og andres fortællinger. Gennem fortællingerne udfordres eleverne til at forholde sig til historiske begivenheder og personer.

Elevernes næromgivelser og hverdagsliv inddrages, således at de gennem undervisningen udfordres til at finde og bruge historiske spor til forståelse af fortid og nutid.

Eleverne udvikler deres forståelse af, at nationers grænser ikke er statiske. I den forbindelse arbejder de med eksempler på krige og hændelser, som har haft betydning for Danmarks geografiske udstrækning og relationer til omkringliggende lande.

Elevernes forestillinger om egne og andres kulturer, livsformer og værdier udfordres og perspektiveres ved at inddrage aspekter fra andre kulturer.

Læreren skaber situationer, fx i form af rollespil, hvor eleverne oplever, at mennesker indgår i historisk betingede fællesskaber, fx venskaber, slægt og andre sociale grupper. I rollespillene kan der i stigende grad lægges vægt på at illustrere magt og beslutningsprocesser i forskellige tidsaldre og typer af fællesskaber.

Eleverne øver sig i at påpege og diskutere forskelle mellem fortidige og nutidige levevilkår. Det sker bl.a. gennem læsning af historiske fremstillinger, ved at se billeder og film, besøge museer og deltage i værkstedsaktiviteter.

Trinmål efter 4. klassetrin

Historie i fortid og nutid

- gengive begivenheder fra Danmarks historie ved at inddrage sagn og historiske personligheder
- fortælle om karakteristiske spor og begivenheder fra lokalområdet
- gøre rede for begivenheder, der knytter sig til Danmarks og Nordens grænser
- fortælle om familie, slægt og fællesskaber
- give eksempler på livet på landet og livet i byer i fællesskaber og samfund
- kende til hverdag i andre kulturer, herunder nordiske kulturer
- give eksempler på beslutningsprocesser i fællesskaber og samfund i forbindelse med landsbyting, råd og parlament
- fortælle om sammenhænge mellem materielle kår og hverdagsliv, som det manifesterer sig i sundhed og sygdom, fattigdom og rigdom.

Beskrivelser og trinmål – synoptisk opstillet

Beskrivelse af udviklingen i undervisningen på 3. og 4. klassetrin

Tid og rum

Undervisningen tager udgangspunkt i elevernes umiddelbare opfattelser af tid og rum.

Eleverne etablerer og udvikler fælles og personlige oversigter, fx i form af stamtræer eller oversigter, der illustrerer, hvor familien/slægten kommer fra. Her bruger eleverne bl.a. familiefotos eller enkle multimedieproduktioner.

Eleverne placerer systematisk begivenheder og personer fra deres livsverden og forståelseshorisont med betegnelser som “før”, “samtidig med” og “efter”. Efterhånden bruges også begreber som “generation” og “levealder” til angivelse af tid.

Eleverne sammenstiller begivenheder fra den lille og den store historie, således at de kan se sammenhænge mellem tid og udvikling.

Trinmål efter 4. klassetrin

Tid og rum

- deltage i arbejdet med at etablere en tidsfrise og placere sig selv og egen familie på denne
- kende forskel på og anvende begreberne fortid, nutid og fremtid
- anvende begreberne generation og levealder og relatere dem til egen livsverden
- berette om episoder, der har betydning for den nærmeste families historie, og beskrive samfundsforholdene
- anvende en tidsfrise til at vise samtidighed mellem begivenheder i Danmark og i andre dele af verden.

Beskrivelser og trinmål – synoptisk opstillet

Beskrivelse af udviklingen i undervisningen på 3. og 4. klassetrin	Trinmål efter 4. klassetrin
<p>Fortolkning og formidling</p> <p>Undervisningen tager udgangspunkt i elevernes umiddelbare opfattelser af historie.</p> <p>Undervisningen tilrettelægges, så eleverne anvender varierede erkendelses- og fremstillingsformer, bl.a. lytte, læse, samtale, se og arbejde praktisk musisk.</p> <p>Eleverne trænes i at gengive historiske begivenheder i forskellig form, fx gennem fortællinger, tegninger, dramatiseringer og rekonstruktioner.</p> <p>Eleverne opmuntres til at stille relevante spørgsmål til historiske beretninger, spor og begivenheder. Således kan undervisningen stimulere elevernes lyst og evne til at formulere egne meninger og synspunkter.</p> <p>Gennem autenticitet i historisk rekonstruktion og værktødsarbejde udfordres og styrkes elevernes indsigt i tidlige tiders arbejdsprocesser og produkter.</p>	<p>Fortolkning og formidling</p> <ul style="list-style-type: none">• gengive fremstillinger af historiske begivenheder med egne ord, i tegning og i dramaform• stille spørgsmål, der kan udbyde forståelsen af historiske beretninger• udpege synlige spor fra fortiden• udtrykke egne holdninger til historiske begivenheder og deltage i samtale herom• gengive historiske fortællinger• skabe fortællinger om hverdagsmennesker ud fra viden om fortidens begivenheder og samfund• fremstille modeller og efterligninger af genstande, som kan illustrere fortidens levevis.

Beskrivelser og trinmål

– synoptisk opstillet

Beskrivelse af udviklingen i undervisningen på 5. og 6. klassetrin

Historie i fortid og nutid

Undervisningen bygger på og videreudvikler erfaringerne fra de tidligere forløb. Eleverne støttes i at formulere spørgsmål, som efterhånden kan få karakter af problemstillinger.

I undervisningen styrker eleverne deres forudsætninger for at analysere og vurdere faktorer og aktører, som har spillet en væsentlig rolle for udviklingen lokalt og nationalt. Det sker bl.a. ved, at eleverne præsenteres for forskellige fremstillinger af Danmarks skiftende politiske og kulturelle betydning i relation til nabolandene.

Eleverne tolker, vurderer og perspektiverer forskellige udsagn om betydningsfulde personers rolle for samfundsmæssige forandringer.

Med afsæt i elevernes opsøgende virksomhed kan de indhente oplysninger om tanker og erfaringer fra mennesker, der i løbet af deres liv er flyttet fra land til by, fra egn til egn eller fra nation til nation – af vidt forskellige årsager.

Gennem fremstillinger på tekst, i film og via internettet undersøger eleverne motiver til og følger af befolkningsgrupperes opbrud, vandring og møder med andre kulturer, fx folkevandringer, gæstearbejdere, vikingerne i England og nutidens flygtninge.

Praktisk musiske erkendelses- og formidlingsformer som dramatisering giver eleverne mulighed for at erfare og udtrykke deres opfattelser af forandringer i samspil og konflikter mellem individ og fællesskaber – herunder af magtforhold mellem borger og stat.

Ud fra arbejdet med konkrete eksempler får eleverne i stigende grad indblik i, hvordan samspillet mellem mennesker og naturgrundlag har ændret sig som følge af bl.a. opfindelser, udvikling og brug af teknologier, produktionsformer og organisering af vareudveksling.

Trinmål efter 6. klassetrin

Historie i fortid og nutid

- fortælle om udviklings- og forandringsprocesser fra Danmarks historie, som knytter sig til kongemagt, kirke, landbrug og industri
- give eksempler på relationer mellem lokalhistorie og Danmarks historie
- beskrive sammenhænge mellem Danmarks historie og Nordens og Europas historie, som det kommer til udtryk i kulturen og i alliance- og blokpolitik
- fortælle om historiske personligheder og den betydning, de tillægges for udvikling af politiske og kulturelle fællesskaber, herunder Luther og reformationen samt Grundtvig og folkeoplysningen
- give eksempler på emigration, immigration og mobilitet og den betydning det har for familier
- fortælle om mødet mellem europæere og andre folk under opdagelsesrejser og erobringstogter
- beskrive statslige styreformer som tyranni, oplyst enevælde og demokrati
- beskrive magtforhold mellem samfundsborgere og magthavere reguleret gennem lovgivning, forhandling eller revolution
- give eksempler på betingelser for varefremstilling i forskellige samfundstyper, herunder selvstændige håndværk og landbrug, industrialisering og kollektivisering.

Beskrivelser og trinmål – synoptisk opstillet

Beskrivelse af udviklingen i undervisningen på 5. og 6. klassetrin	Trinmål efter 6. klassetrin
<p>Tid og rum</p> <p>Eleverne præsenteres for typiske opdelinger af dansk historie, når de fortsætter med at udvikle og kvalificere deres tidsfriser.</p> <p>Arbejdet med relativ kronologi knyttes til markante begivenheder, historiske brud eller andre fænomener, fx opfindelser/teknologier og samfundsforandringer. Væsentlige årstal kan placeres på tidsfriser.</p> <p>Eleverne opmuntres til at søge og drøfte sammenstillinger i tid og samfundstype mellem dansk historie og verdens historie, fx nutidens vestlige videnssamfund og ulandsamfund, Egyptens oldtid og Nordens bondestenalder samt Europa og Kina i middelalderen.</p> <p>Historiske genstande og deres anvendelse samt historiske lokaliteter inddrages i undervisningen som udgangspunkt for elevernes drøftelse af tid og sted.</p>	<p>Tid og rum</p> <ul style="list-style-type: none">• placere emner og temaer, som klassen har arbejdet med, på klassens tidsfrise og angive geografisk område• placere begivenheder tidsmæssigt “før”, “efter” og “samtidig med” hinanden, dvs. benytte relativ kronologi• kende betegnelser for tidsepoker, der knytter sig til Danmarks historie, herunder stenalder, bronzealder, jernalder, middelalder og oplysningstid• give eksempler på tidstypiske fremstillingsformer og opfindelser, der er begrundet i udvikling af værktøj, materialer og videnskab• sætte begivenheder fra Danmarks historie i tidsmæssig relation til verdens historie.

Beskrivelser og trinmål – synoptisk opstillet

Beskrivelse af udviklingen i undervisningen på 5. og 6. klassetrin

Fortolkning og formidling

Undervisningen lægger op til, at eleverne formulerer spørgsmål, der med lærerens hjælp bearbejdes til problemstillinger. Med udgangspunkt heri opøves eleverne i at uddrage og formidle et begrundet valg af kerneindhold.

Eleverne styrker deres lyst og evne til at skabe historiske fortællinger. Det kan ske med afsæt i historiske spor, fx en gravhøj, en mønt, en beklædningsgenstand, som undersøges og indgår i fortællingen.

Der skabes situationer, hvor eleverne styrker deres kritiske sans og forudsætninger for at bruge og bedømme forskellige informationskilder, bl.a. ved at bruge internettet og andre elektroniske medier under lærerens vejledning.

Undervisningen lægger op til, at eleverne diskuterer og efterprøver egne hypotesers holdbarhed.

Eleverne opmuntres til fortsat at anvende praktisk musiske udtryksformer på et stadig mere kvalificeret niveau med hensyn til kompleksitet og autenticitet.

Trinmål efter 6. klassetrin

Fortolkning og formidling

- gengive hovedindholdet af en historisk fremstilling og præcisere de vigtigste budskaber
- formulere enkle historiske problemstillinger
- inddrage spor fra fortiden i egne fremstillinger og fortællinger
- anvende relevante informationskilder fra filmklip, internettet og avisartikler
- tage stilling til forskellige fortolknings budskaber
- begrunde egne holdninger til historiske problemstillinger
- give eksempler på de tegn på synsvinkel, som en fortællings ophavsmand viser
- formulere historiske fortællinger, som lægger sociale og kulturelle perspektiver på historiske begivenheder
- etablere historiske scenarier i form af drama, rollespil og udstilling.

Beskrivelser og trinmål

– synoptisk opstillet

Beskrivelse af udviklingen i undervisningen på 7. og 8. klassetrin

Historie i fortid og nutid

Undervisningen bygger på og videreudvikler erfaringerne fra de tidligere forløb.

Eleverne inddrager i stigende omfang metoder og fremgangsmåder, der er knyttet til projektarbejde. På 8. klassetrin bruges denne arbejdsform i sin helhed, evt. i samarbejde med andre fag.

Eleverne præsenteres for materialer, der lægger op til analyse af fortolkninger af dansk historie og brug heraf – herunder drøftes motiver og interesser, der kan ligge bag disse fortolkninger.

Eleverne styrker deres færdigheder i selvstændigt at indsamle og bearbejde oplysninger, fx ved at undersøge økonomiske, kulturelle og politiske interesser bag handel, mission og ekspansion.

I undervisningen behandles forskellige former for politiske, økonomiske, sociale og kulturelle fællesskaber gennem tiderne samt individets rolle og betydning i disse fællesskaber.

I undervisningen fokuseres på skiftende epokers menneske- og samfundssyn således, at eleverne kan få kendskab til, hvordan samfundsmæssige fællesskaber bliver reguleret. Det sker ved at arbejde med forskellige tidsaldres opfattelser af demokrati og ved at undersøge, hvordan folket i praksis er blevet inddraget i styret. Korte rollespil kan illustrere forskellige former for demokrati.

Eleverne erhverver sig fortsat viden om og udtrykker mere komplekse opfattelser af interesseorganisationer og fællesskaber. Eksemplerne på fællesskaber kan både være nationale og internationale, og de kan være politisk, økonomisk eller religiøst funderet.

Undervisningen tilrettelægges, så eleverne får dybere indsigt i forskellige sæt af værdier, som udfordrer deres meninger og holdninger.

Trinmål efter 8. klassetrin

Historie i fortid og nutid

- angive årsagerne til, at nogle historiske forhold og begivenheder fra Danmarks historie har fået ny betydning i eftertiden, bl.a. nationale sagn, vikingetiden og besættelsestiden
- relatere Danmarks historie til udviklingen i andre områder af Verden i forbindelse med kolonitid, ekspeditioner og udvandring
- give eksempler på samspillet mellem samfundsmæssig udvikling og fællesskaber i relation til politiske partier, fagbevægelse og religiøse bevægelser
- kende baggrund for og udvikling af EU, NATO og FN
- forklare om årsager til og følger af emigration, immigration og mobilitet, herunder europæisk kolonisering af den 3. verden
- beskrive forskellige former for demokrati, herunder antikkens græske demokrati, det første danske folkestyre i 1800-tallet og parlamentarisme
- fortælle om baggrunden for legitimering af magt og ret, herunder Jyske Lov, Den danske Grundlov og Verdenserklæringen om Menneskerettigheder
- kende forskellige politiske ideologiers forklaringer på forholdet mellem produktion, forbrug og ressourcer.

Beskrivelser og trinmål – synoptisk opstillet

Beskrivelse af udviklingen i undervisningen på 7. og 8. klassetrin

Tid og rum

Ved at anvende relativ kronologi og relevante betegnelser for epoker opøves eleverne i med stadig større sikkerhed at bruge betegnelser for epoker hensigtsmæssigt og begrundet, når de arbejder med emner og temaer.

Eleverne udvikler deres brug af relativ kronologi i forhold til de væsentlige absolutte tidsangivelser, som inddrages i undervisningen.

Det er væsentligt, at eleverne udbygger deres forståelse af forskellige principper og baggrunde for opdeling i epoker. Eksempelvis kan der være tale om opdelinger efter økonomi og produktion, fx jæger- og samlersamfund, halv-agerbrug, helagerbrug, industrisamfund og videnssamfund. Der kan også være tale om opdeling efter styreform, fx stammesamfund, høvdingesamfund, konge- og stormandsstyre, enevælde og demokrati.

Eksempler på forskellige kulturers opfattelser af tidsbegrebet inddrages og perspektiveres, fx landbrugssamfundets cirkulære, industrisamfundets lineære og videnssamfundets digitale tid.

Trinmål efter 8. klassetrin

Tid og rum

- anvende emner og temaer, som er opført på klassens tidsfrise, som fikspunkter for nye tidsangivne oplysninger
- demonstrere sikker anvendelse af relativ kronologi
- forklare betegnelser for tidsepoker som renæssance, enevælde, folkestyre og industrialisering og forstå deres eventuelle indbyrdes overlappende
- pege på tidstypiske problemløsninger i relation til handel over grænser og menneskerettigheder
- fortælle om tidsregningen i det klassiske Rom og islamiske kultursamfund og kende baggrunden herfor.

Beskrivelser og trinmål – synoptisk opstillet

Beskrivelse af udviklingen i undervisningen på 7. og 8. klassetrin

Fortolkning og formidling

Gennem undersøgelser af historiske beretninger på skrift og film øver eleverne sig i at skelne mellem faktuelle informationer og ophavsmandens forklaringer og fortolkninger.

Eleverne udbygger deres færdigheder i at udarbejde fagligt relevante problemstillinger.

Der skabes situationer, hvor eleverne i stadig større omfang anvender og udvikler deres kritiske sans og forudsætninger for at bruge og bedømme forskellige informationskilder – herunder internettet og andre elektroniske medier.

Undervisningen lægger op til, at eleverne kontinuerligt og med større kompleksitet diskuterer og evt. efterprøver forskellige hypotesers holdbarhed. Det sker fx gennem bevidst brug kontrafaktisk metode.

Eleverne opmuntres til fortsat at anvende varierede praktisk musiske erkendelses- og udtryksformer på et stadig mere kvalificeret niveau. Det sker bl.a. ved, at de skaber og præsenterer forskellige former for historiske fortællinger på baggrund af tilegnet viden.

Indsigten i varierede typer af historiske fortællinger udbygges, bl.a. gennem arbejde med historiske romaner, tegneserier, film, teater og multimedieproduktioner. Dette danner grundlag for undersøgelser af fortællingens grad af overensstemmelse med aktuel historisk viden.

Trinmål efter 8. klassetrin

Fortolkning og formidling

- gengive hovedindholdet af en historisk fremstilling og angive, hvad der er faktuelle informationer, og hvad der er forklaringer og fortolkninger
- formulere historiske spørgsmål som udgangspunkt for gruppedrøftelser
- give forklaringer på spor fra fortiden i landskabets udformning, bygningsværker og monumenter
- søge oplysning om ophav til forskelligartede informationskilder og tage stilling til pålideligheden
- diskutere forskellige værdier og argumentere for egne holdninger til historiske problemstillinger
- uddrage faktuelle elementer af historiske fortællinger
- formulere historiske fortællinger, hvori personerne udtrykker holdninger til historiske begivenheder
- etablere historiske scenarier og perspektivere det historiske indhold.

Beskrivelser og trinmål – synoptisk opstillet

Beskrivelse af udviklingen i undervisningen på 9. klassetrin

Historie i fortid og nutid

Eleverne videreudvikler og anvender kundskaber, færdigheder og arbejdsformer fra de tidligere forløb med henblik på at skabe historisk viden.

Projektarbejdets metoder anvendes med henblik på projektopgaven – gerne i samarbejde med andre fag.

Eleverne udvikler deres færdigheder i at indsamle og bearbejde materialer, som på eksemplarisk vis beskriver kulturmøder på det lokale, regionale, nationale og globale niveau.

Eleverne styrker deres færdigheder i at redegøre for motiver og interesser bag forskellige tolkninger og brug af historie. Eksemplerne vælges fra materialer, der belyser udviklingen i relationer mellem individ, stat og samfund i nyere dansk historie.

Elevernes egne holdninger og meninger udfordres i mødet med politiske begrundelser for og udvikling af en internationale retsorden, der bl.a. har til hensigt at løse konflikter og globale uligheds- og miljøproblemer.

Eleverne øver sig i at udarbejde relevante problemformuleringer med henblik på at fastlægge det faglige indhold og gennemføre fagligt underbyggede fremlæggelser.

Trinmål efter 9. klassetrin

Historie i fortid og nutid

- forklare udviklings- og forandringsprocesser fra Danmarks historie, som knytter sig til samfundsborgernes tilværelse under eneheredømme og folkestyre
- beskrive forhold mellem Danmark og andre områder af Verden i lyset af kulturpåvirkning og kulturtransformation
- give eksempler på internationalt hjælpearbejde og de vanskeligheder, der er forbundet hermed
- forklare om positive og negative følger af europæisk udvandring til andre verdensdele
- beskrive det internationale samfunds håndtering af krigsforbrydelser
- beskrive sammenhængen mellem samfund og produktionsformer.

Beskrivelser og trinmål – synoptisk opstillet

Beskrivelse af udviklingen i undervisningen på 9. klassetrin	Trinmål efter 9. klassetrin
<p>Tid og rum</p> <p>Eleverne udbygger deres færdighed i med sikkerhed at anvende relativ kronologi, centrale årstal og relevante betegnelser for epoker, når de gør rede for lange linier i historien.</p> <p>Eleverne får indblik i udvalgte epokers og samfundstypers brug af tid. I den sammenhæng kan de drøfte forskellige opfattelser af historiens retning samt dens mulige drivende kræfter.</p> <p>Undervisningen skærper elevernes opmærksomhed over for massemediers og offentlige aktørers muligheder og begrænsninger for at skabe historie. Eleverne øver sig i at forholde sig til samfundsmæssige konsekvenser heraf.</p>	<p>Tid og rum</p> <ul style="list-style-type: none"> • demonstrere overblik over længerevarende tidsforløb • kende og anvende romertal som årstal • drøfte forskellige former for konfliktløsning i fortidens og i nutidens samfund • give eksempler på nyhedsmediers vurderinger af aktuelle begivenheder og redegøre for, hvordan de er bundet til den tid, vi lever i.

Beskrivelser og trinmål – synoptisk opstillet

Beskrivelse af udviklingen i undervisningen på 9. klassetrin

Fortolkning og formidling

Eleverne udarbejder på et stadigt højere niveau fagligt underbyggede tolkninger af kildemateriale som tekster, billeder og lyd.

Undervisningen sætter fokus på fremgangsmåder som kildekritik, fremstillingsanalyser og kontrafaktiske metoder, der styrker elevernes færdigheder i at tolke og vurdere kilder og spor.

Eleverne udbygger deres færdigheder i at medtænke historiebevidsthed i tolkning og vurdering af historiske hændelsesforløb og aktørers adfærd og tankemønstre.

Eleverne præsenteres for eksempler på mindesmærker og historiske ikoner og symboler med henblik på at kunne tolke den betydning, de har for forskellige typer af lokale, nationale og internationale fællesskaber.

Der arbejdes med eksempler på, hvordan og hvorfor historien om- og nyfortolkes, bl.a. som følge af glemsel eller ønske om at formidle en særlig historisk vinkel.

Eleverne styrker deres historiske viden ved at arbejde med fx historiske scenarier, meddigtning og rekonstruktion af historiske arbejdsformer.

Trinmål efter 9. klassetrin

Fortolkning og formidling

- berette sammenhængende om historiske begivenheder på baggrund af indsamlede oplysninger fra flere kilder
- formulere historiske problemstillinger som udgangspunkt for projektarbejde
- tage stilling til pålideligheden af kildemateriale, bl.a. fra internettet
- give eksempler på begivenheder og samfundsforandringer, der kan forklares ud fra værdier og holdninger, som er fremherskende i en tidsepoke
- forholde sig kritisk til samfundsbrug af historiske symboler og fortællinger
- forsøge at rekonstruere historiske genstande og begivenheder, som kan indgå i en præsentation af et projekt med historisk perspektiv.

Læseplan

Læseplanen angiver historiefagets progression over fire forløb, og i hvert forløb arbejdes med fagets tre centrale kundskabs- og færdighedsområder. I det daglige arbejde er det et princip for undervisningen, at udvalgt stof og faglige aktiviteter fra alle tre områder sammentænkes i tilrettelæggelsen af de enkelte undervisningsforløb.

Når historieundervisningen planlægges, skal tolkning af fortiden, forståelse af nutiden og forventninger til fremtiden sammentænkes med elevernes livsforståelse og virkelighedsopfattelse. Det indebærer, at eleverne kan styrke og kvalificere deres bevidsthed om, at

- deres forståelser af nutiden er af betydning for den måde, de tolker fortiden på
- deres tolkninger af fortiden indvirker på deres forståelser af nutiden
- enhver tolkning af fortiden tager afsæt i en samtidsforståelse
- deres forventninger til fremtiden bl.a. er baseret på deres tolkninger af fortiden og forståelser af nutiden
- de selv er en del af historiske forandringsprocesser.

Eleverne skal samtidig udvide og kvalificere deres forståelse af

- egen kulturbaggrund
- samspillet mellem egen og andre kulturer
- kultur- og naturforhold, som er forskellige fra deres egne
- udvikling og brug af menneskers historiebevidsthed i forskellige livssammenhænge.

Dansk historie skal stå centralt i undervisningen. Der arbejdes med samfundsforhold, historiske forandringsprocesser og begivenheder i

- Danmarks historie, herunder lokalhistorie
- Danmarks historie set i sammenhæng med Nordens, Europas og Verdens historie
- Europas og verdens historie
- Danmarks historie set fra andre kulturers synsvinkel.

Indholdet varieres i tid, så der er kronologisk spredning. Undervisningen skal dække alle perioder, så eleverne kan udvikle relativ kronologisk forståelse og kan arbejde med sammenhænge og perspektiver i historiske forløb.

Arbejdet organiseres i emner og temaer med problemstillinger. I et emne behandles et bestemt indhold og et geografisk område i et afgrænset tidsrum. I et tema arbejdes med det samme fænomen eller problem til forskellige tider og eventuelt i forskellige geografiske områder.

Læseplan

Undervisningen bygger bl.a. på følgende kildematerialer:

- fagtekster og skønlitterære tekster som fx fremstillinger, fiktion og faktion, opslagsværker og atlas
- varierede former for historiske fortællinger, der er produceret af eleverne, lærerne eller andre
- kulturlandskabet og museer, herunder historiske genstande og spor fra fortiden
- billede, film og lyd, herunder elektroniske medier, som eleverne anvender som informationskilde og som redskab til formidling.

Ifølge folkeskoleloven inddrager den obligatoriske projektopgave i væsentligt omfang emner fra samfundsfag og historie. Derfor vil en del af de faglige aktiviteter på 4. forløb være rettet mod projektopgavens indhold.

1. forløb – 3.-4. klassetrin

Før eleverne møder faget i skolen, har de gennem deres hverdagsliv erhvervet sig og brugt varierede opfattelser af historie. Undervisningen bygger videre på disse forudsætninger.

I tilrettelæggelsen af emner og temaer tages endvidere afsæt i elevernes nysgerrighed og videbegærlighed om betydningsfulde og aktuelle forhold fra såvel den lille som den store historie, dvs. både i de nære omgivelser og i den store verden.

Historie i fortid og nutid

Der arbejdes med historiske fortællinger og fremstillinger om emner og temaer. Forhold fra elevernes livsverden inddrages for at støtte deres forståelse af andre tiders livsvilkår, samfund og kulturer. Eleverne arbejder med historiske spor i nærmiljøet, som udbygger deres kendskab til leve- og produktionsvilkår i forskellige tidsaldre.

Der anvendes aktiverende arbejdsformer, hvor elevernes indsigter i begivenheder og sammenhænge i størst muligt omfang visualiseres, debatteres, og perspektiveres.

Undervisningen omfatter især

- historiske personer og befolkningsgrupper, som eleverne interesserer sig for, fx riddere, vikinger og konger
- erfaringer, forklaringer og beskrivelser af historiske spor i lokalområder

Læseplan

- krige og konflikter, der har haft betydning for Danmarks udstrækning og de nordiske landes indbyrdes forhold
- nære fællesskaber, fx slægt, kammerater og fritidsgrupper i et forandringsperspektiv
- livet på landet og livet i byer samt flytning fra land til by
- livsformer og værdier i andre kulturer sammenholdt med elevernes egne kulturer
- beslutningsprocesser og deres institutionelle forankring
- undersøgelser og sammenligninger af aspekter ved forskellige tiders levevilkår, fx bolig, klædedragt, redskaber og transport.

Tid og rum

Undervisningen tager udgangspunkt i elevernes opfattelser af tid og rum. Der lægges vægt på, at eleverne placerer historiske begivenheder og personer i forhold til kendt stof ved hjælp af betegnelser som “før”, “samtidig” og “efter”.

Elevernes egne aktiviteter vægtes både i forhold til proces og produkt. Elevernes forståelse af relativ kronologi og geografisk tilknytning udvikles ved at inddrage deres egne erindringer og beretninger om markante situationer og sammenhænge fra deres familie og hverdagsliv.

Eleverne skal arbejde med at

- opbygge klassens fælles tidsfrise og fremstille personlige oversigter over fx egen historie og familiens stamtræ, der er struktureret efter tid og rum. I arbejdet indgår billeder og andre visuelle udtryksformer
- placere historiske personer, perioder og begivenheder på tidsfrisen, enten fordi eleverne kender dem på forhånd, eller fordi de indgår i undervisningen
- beskrive samfundsmæssige rammer og betingelser for hverdagsliv i forbindelse med børns fritid og pligter, fx fra en tid, da farmor var 10 år
- visualisere fremtidsscenerier med udgangspunkt i deres kendskab til og opfattelser af elementer og begreber fra fortiden og nutiden, fx transportmidler, forbrydelse og straf
- bruge tidsfriser til at fastslå relationer i tid mellem begivenheder i Danmark og andre dele af verden.

Læseplan

Fortolkning og formidling

Hovedvægten lægges på, at eleverne udvikler deres lyst og evne til at tolke forskellige historiske begivenheder og aktørers handlinger.

Der lægges vægt på, at eleverne bruger praktisk musiske arbejds- og fremstillingsformer i opbygning af viden, valg af spørgsmål samt i præsentationer af deres tolkninger. Det er væsentligt, at den enkelte elev får mulighed for at opøve sine evner til at argumentere for og begrunde historiske udsagn.

Eleverne skal arbejde med at

- forstå samspillet mellem fortid, nutid og fremtid
- udarbejde og stille relevante historiske spørgsmål til uddrag af auditive og visuelle historiske fremstillinger
- genkende og beskrive historiske spor
- fremstille og i varieret form gengive enkle historiske fortællinger med egne ord
- anvende praktisk musiske aktiviteter som drama, værkstedsarbejde og enkle rekonstruktioner til at opbygge og udtrykke viden om begivenheder i forskellige tidsaldr.

2. forløb – 5.-6. klassetrin

Gennem oplevelser, undersøgelser og bearbejdelse af spørgsmål arbejder eleverne med emner og temaer. I stigende omfang er de selv med til at formulere spørgsmål. Det tilstræbes, at spørgsmålene efterhånden får karakter af problemstillinger. De skal være et afsæt for indlevelse i og refleksion over mulige sammenhænge.

Det faglige stof hentes fra dansk, nordisk, europæisk eller verdens historiske begivenheder. Indholdet gøres vedkommende ved at tage afsæt i eller relatere det til elevernes livsverden.

Historie i fortid og nutid

Eleverne arbejder med centrale forestillinger om kontinuitet og forandring i menneskers samfundsmæssige liv. Det gælder fx magt, ret, frihed, opbrud, fællesskab, rig og fattig, kultur og kulturmøder, sundhed og sygdom i forskellige perioder af historien.

Eleverne beskriver forhold fra egne livsvilkår, som kan sættes i relation til såvel Danmarks historie og den øvrige verdens historie med henblik på at udvikle deres forståelse af tids- og kulturbetingede ligheder og forskelle for mennesker og samfund.

Læseplan

Gennem undersøgelse af historiske spor får eleverne indsigt i leve- og produktionsvilkår i forskellige tidsaldre.

Undervisningen omfatter især

- fremstillinger fra Danmarks historie om kongemagt, kirke, landbrug, håndværk og industri
- generelle politiske, kulturelle og økonomiske forhold, som de kommer til udtryk lokalhistorisk og i Danmarkshistorien
- kulturelle påvirkninger og deres betydning for dansk kultur, fx inden for arkitektur, musik og beklædning
- alliance- og blokpolitik i Norden og Europa
- politiske og kulturelle betydningsfulde personers rolle for samfundsmæssige forandringer
- årsager og motiver til befolkningsgruppers opbrud og vandringer samt konsekvenser af møder med andre kulturer
- forskellige styreformer og deres betydning for forskellige samfundsgrupper
- analyse af samfundsforandringer og omvæltninger i Danmark og Europa
- menneskerettigheder, som de er nedfældet i traktater og konventioner om borgernes rettigheder
- udvikling og brug af teknologier i deres samfundsmæssige sammenhænge.

Tid og rum

Gennem arbejdet med tidsfriser uddyber eleverne deres forståelse af tidsmæssige relationer mellem forskellige fænomener og begivenheder, dvs. om noget er “før”, “samtidig med” eller “efter” noget andet. Således anvender eleverne med stigende sikkerhed relativ kronologi.

I arbejdet med emner og temaer inddrages efterhånden betegnelser for perioder og geografiske rum. I slutningen af forløbet tidsfæstes væsentlige begivenheder med årstal, dvs. med brug af absolut kronologi.

Eleverne skal arbejde med at

- udbygge fælles og personlige tidsfriser
- tidsfæste begivenheder i relation til typiske opdelinger af dansk historie
- tidsfæste tidstypiske fremstillingsformer og opfindelser og diskutere anvendelsen i forskellige samfundsgrupper og geografiske områder
- undersøge og drøfte samtidigheden af fænomener i Danmarks historie og verdens historie
- undersøge historiske genstande og deres anvendelse samt placere dem i tid.

Læseplan

Fortolkning og formidling

Elevernes lyst til og forudsætninger for at skabe historiske fortællinger stimuleres gennem undervisningen. Når eleverne skaber historiske fortællinger, skal eksistentielle spørgsmål og værdier indgå for at styrke elevernes identitet.

Kontrafaktiske metoder inddrages, så eleverne får mulighed for at afprøve og diskutere forklarings holdbarhed. Undervisningen skal lægge op til indlevelse, vidensopbygning og refleksion.

Eleverne skal arbejde med at

- uddrage og formidle kerneindholdet i historiske fremstillinger
- skabe historiske fortællinger ud fra historisk viden og lade fortællingens personer give udtryk for samtidens følelser, behov og værdier
- lære at bedømme forskellige informationskilder
- diskutere spørgsmål, der lægger op til kontrafaktiske undersøgelser, fx: "Hvad nu hvis..."
- anvende praktisk musiske erkendelsesformer til opnåelse af faglig indsigt samt anvende praktisk musiske udtryksformer til formidling af historisk stof.

3. forløb – 7.-8. klassetrin

I arbejdet med emner og temaer tilstræbes det, at eleverne opøves i at formulere de tilhørende problemstillinger. Problemstillingerne er med til at give undervisningen og indholdet retning. Desuden skal de skabe sammenhænge mellem elevernes eget liv og det faglige indhold.

I stigende omfang anvendes metoder, der er knyttet til projektopgaven. På 8. klassetrin etableres mulighed for, at projektopgavens arbejdsform afprøves i sin helhed evt. i samarbejde med andre fag.

I arbejdet med de valgte historiske begivenheder indgår også forskellige synsvinkler og tolkninger.

Historie i fortid og nutid

Eleverne arbejder med mere sammensatte forestillinger om kontinuitet og forandring i menneskers samfundsmæssige liv – heri inddrages sammenhænge mellem det lokale, det regionale, det nationale og globale.

Eleverne opøves i analyse og brug af historiske spor og kilder som baggrund for at erhverve sig viden vedrørende fortidens og nutidens begivenheder.

Læseplan

Undervisningen omfatter især

- forskellige tolkninger og brug af dansk historie – i drøftelsen inddrages mulige bagvedliggende motiver og interesser
- samspil mellem globale og danske interesser inden for økonomi, kultur og politik, fx i forbindelse med handel, mission og ekspansion
- spørgsmål om, hvordan mennesker har eller er blevet organiseret i forskellige former for fællesskaber samt udviklingen af disse fællesskaber i historisk og samfundsmæssig sammenhæng
- årsager til og konsekvenser af større folkeflytninger
- forskellige tiders og kulturers opfattelser af demokrati
- kontinuitet og forandring i opfattelser af magt og ret samt beskrivelser af, hvordan magt og ret er blevet begrundet og legitimeret i national og global sammenhæng, herunder menneskerettigheder
- forskellige politiske værdikomplekser og ideologier samt deres forklaringer på relationer mellem produktion, fordeling og forbrug.

Tid og rum

Eleverne anvender med stadig større sikkerhed centrale relevante historiefaglige begreber som relativ kronologi og almindelige betegnelser for historiske perioder.

I arbejdet med emner og temaer gør eleverne systematisk brug af fælles og personlige tidsfriser. Disse udvides med præcise tidsfæstelser af centrale begivenheder, dvs. ved brug af absolut kronologi.

Elevernes begreb om tid og rum udbygges med viden om andre kulturers tidsregninger og tidsopfattelser.

Eleverne skal arbejde med at

- kvalificere de individuelle og fælles tidsfriser og anvende dem som et redskab i deres opbygning af viden
- udvikle stadig større sikkerhed i brug af relativ kronologi
- opnå sikkerhed i at opstille og begrunde periodeinddelinger og gøre rede for indbyrdes sammenhænge, forskelle og ligheder
- beskrive og forklare tidstypiske problemløsninger i forhold til handel og menneskerettigheder
- undersøge, beskrive og vurdere eksempler på egen og andre kulturers tidsregninger og tidsopfattelser.

Læseplan

Fortolkning og formidling

Eleverne opøver deres forudsætninger for at formulere væsentlige historiske spørgsmål og hypoteser. Med udgangspunkt heri finder eleverne relevant kildemateriale i form af fx spor, tekster, billeder, film og lyd.

I arbejdet med materialet gør eleverne brug af egnede metoder og fremgangsmåder.

Historiske fremstillinger og forskellige former for elevproducerede historiske fortællinger – herunder rekonstruktioner – analyseres og vurderes.

Eleverne skal arbejde med at

- referere de væsentligste dele af en historisk fremstilling og arbejde med at opnå sikkerhed i at kunne skelne mellem fakta og tolkning
- opstille fagligt begrundede relevante historiske spørgsmål og hypoteser samt diskutere og afprøve disse spørgsmåls og hypotesers holdbarhed
- identificere og redegøre for historiske spor i kulturlandskabet
- videreudvikle kritisk sans via funktionelt arbejde med forskelligt historisk materialer
- tilegne sig relevante historiefaglige metoder, herunder kilde- og materialekritikkens grundelementer som ophavsforhold, kontekst, tendens og troværdighed
- analysere og vurdere historiske aktørers forskellige værdigrundlag samt argumentere for egne holdninger til historiske problemstillinger
- undersøge forskellige former for historiske fortællinger med henblik på at vurdere overensstemmelse med fagligt underbyggede fremstillinger af de samme forløb
- udarbejde historiske fortællinger, der bevidst giver tolkninger af historisk viden
- genskabe historiske situationer i form af dramatiseringer og historiske scenarier samt at tematisere disse i forhold til historisk viden.

4. forløb – 9. klassetrin

Det faglige indhold skal i væsentligt omfang lægge op til den obligatoriske projektopgave. Eleverne medvirker i udformningen af emner og temaer og udarbejder de tilhørende problemstillinger.

Mulige forklaringer på forskellige tolkninger og brug af historien inddrages i arbejdet med de valgte historiske begivenheder.

Læseplan

Historie i fortid og nutid

Eleverne arbejder med stadig mere komplekse forestillinger om kontinuitet og forandring i menneskers samfundsmæssige med særlig vægt på undersøgelse af sammenhænge mellem det internationale og det nationale i nyere og nyeste tid.

I valget af indhold vægtes aktuelle globale problemstillinger af politisk, social, økonomisk og kulturel karakter, som eleverne øger deres indsigt i ved at arbejde med dem i en historisk kontekst.

Eleverne styrker deres færdigheder i at analysere og vurdere historisk materiale som et væsentligt udgangspunkt for deres erhvervelse af viden. Måden at arbejde med stoffet på varieres – dog prioriteres elevernes egne problemformuleringer og projektorgerede arbejdsformer.

Undervisningen omfatter især

- viden om og vurdering af forudsætninger for folkestyrets indførelse i Danmark
- individets rettigheder og pligter under enevælden og forskellige stadier af demokratiske styreformere i Danmark – herunder ligestillingsspørgsmål
- udviklingen af danske kulturer som konsekvenser af møder med andre kulturer
- umiddelbare og langsigtede konsekvenser, som immigrationen fra Europa havde for mennesker og samfund i andre dele af verden – specielt i tidsrummet fra begyndelsen af 1800-tallet til begyndelsen af 1900-tallet
- historiske baggrunde for aktuelle samfundsmæssige problemer, fx global ulighed, miljøproblemer og konflikter, der har afsæt i kulturelle modsætninger
- muligheder og forhindringer for at løse globale konflikter og skabe en international retsorden, fx via FN, hjælpeorganisationer og krigsforbryderdomstole.

Tid og rum

I arbejdet med emner og temaer anvender eleverne relativ kronologi og benytter sig af relevante betegnelser for epoker og geografiske rum. Endvidere bruger eleverne tidsfriser, når de gør rede for længere udviklingsforløb.

Eleverne udarbejder grafiske fremstillinger og redegørelser for forskellige opfattelser af historiens retning og dens drivende kræfter.

Elevernes begreb om tid og rum perspektiveres ved at arbejde med andre kulturers forståelse og brug af tid.

Eleverne skal arbejde med at

- udvikle personlige og fælles tidsfriser som funktionelle redskaber i drøftelser af længere tidsafsnit
- finde sammenhænge mellem tidsopfattelser og samfundstyper

Læseplan

- forklare, hvordan og hvorfor forsøg på konfliktløsninger mellem forskellige samfund, kulturer og stater har ændret sig over tid
- undersøge, hvordan forskellige aktører har interesser i og muligheder for at opbygge bestemte forestillinger om fortiden.

Fortolkning og formidling

Eleverne udarbejder væsentlige spørgsmål og hypoteser, som formuleres til relevante historiske problemstillinger. Eleverne bruger disse som udgangspunkt for at finde relevant centralt kildemateriale i form af fx spor, tekster, billeder, film og lyd.

Når eleverne arbejder med problemstillinger, skal de udvikle forudsætninger for at bruge metoder og fremgangsmåder til at analysere det valgte materiale. Her medtænkes faktorer, som har betydning for forskellige tiders tolkninger af begivenheder. Det gælder fx mediernes samfundsmæssige og historieskabende rolle.

Ved brug af bevidst valgte hjælpemidler – herunder rekonstruktioner – planlægger og præsenterer eleverne resultatet af deres arbejde.

Eleverne skal arbejde med at

- formulere og bruge problemstillinger som afsæt for faglige undersøgelser og tolkninger
- analysere og vurdere brugbarheden af kilder ved hjælp elementer fra historiske metoder
- undersøge dokumentation og argumentation i mundtlige, skriftlige og billedmæssige fremstillinger af historiske forløb
- anvende kontrafaktiske metoder som redskab i tolkninger af historiske begivenheder
- inddrage betydningsfulde og tidstypisk træk ved mentalitet og handlemønstre i tolkninger af fortidige forløb
- forstå betydningen af erindring og glemsel i tolkninger af fortiden
- inddrage historieskabende fænomener som mindesmærker, symboler og mindedage og undersøge deres erindringspolitiske betydning
- fremstille historiske genstande og genskabe situationer, der kan indgå i præsentation af deres arbejde.

Undervisningsvejledning

Indhold

- 56 Indledning**
- 56 Historie i fortid og nutid**
- 58 Tid og rum**
- 59 Fortolkning og formidling**
- 61 Fagets dannelsesmæssige funktion**
 - 61 Historiebevidsthed
 - 63 Identiteter
- 64 Kriterier for valg af indhold**
 - 64 Et vedkommende, meningsfyldt og perspektiverende indhold
 - 65 Mennesket gennem tiderne
 - 66 Relativ kronologi
 - 67 Geografiske områder
- 68 Tilrettelæggelse af undervisningen**
 - 68 Emner og temaer
 - 69 Problemorienteret undervisning
- 73 Historie i samarbejde med andre fag**
 - 73 Tværfaglig undervisning
 - 74 Projektopgaven og historie
- 74 Undervisningseksempler**
 - 75 Til 3.-4. klassesetrin
 - 76 Til 5.-6. klassesetrin
 - 78 Til 7.-8. klassesetrin
 - 81 Til 9. klassesetrin
- 83 Historiefagets særlige aktiviteter**
 - 83 Historisk fortælling
 - 85 Museer og historiske undervisnings-/oplevelsescentre
 - 86 Rekonstruktioner af historiske redskaber og situationer
 - 87 Kontrafaktiske metoder
 - 88 Erindringspolitik
 - 89 Kilde- og materialekritik
- 90 Historiefagets materialer**

Undervisningsvejledning

92 Undervisningsdifferentiering

95 Kontinuitet og organisationsformer

96 Evaluering

96 Status, mål, handling og evaluering

97 Historie og evaluering

Undervisningsvejledning

Indledning

Vi tager stilling og handler på baggrund af personlige og fælles erfaringer, forestillinger om nutiden og forventninger til fremtiden. Vi bruger altså et tidsperspektiv eller med andre ord historie til at forstå os selv og vores omgivelser, hvorfor det er blevet, som det nu er, og til at tage bestik af fremtiden. Historie er derfor en integreret del af vores liv, og det er et eksistentielt grundvilkår, at vi er historieskabte og medskabere af historisk udvikling.

Historie er et fag, der udøves på mange forskellige niveauer fra folkeskole til forskningsinstitutioner. På alle niveauer gælder det: at beskæftige sig med historie er at beskæftige sig med mennesker i samfund i et forandringsperspektiv. Det betyder, at tolkninger af fortiden må ses i sammenhæng med forståelser af nutiden og de forventninger, vi nærer til fremtiden.

Historie i fortid og nutid

Både kundskaber og dannelse

Historie handler om mennesker i samfund og deres levede liv set i et tidsmæssigt perspektiv. Det er en kendsgerning, at der i tidlige tider har været mennesker, og der har været samfund. Denne fortidige virkelighed er dog i sig selv forsvundet, men den har efterladt sig kilder og spor.

Når vi i historiefaget arbejder med fortiden, må vi tolke disse kilder og spor. Denne tolkning kommer i stand, når vi stiller spørgsmål og opstiller væsentlige, vedkommende og meningsfulde problemstillinger. Spørgsmålene og tolkningen vil uundgåeligt være præget af vores nutid og tankeverden. Vi kan kvalificere tolkningen ved fx at anvende kilde- og materialekritik. Desuden kan vi tilegne os viden og centrale historiefaglige begreber, redskaber, teorier og metoder, der sætter os i stand til at stille relevante spørgsmål til fortiden og tolke den kvalificeret. I denne proces indgår en sund kritisk sans i forhold til de spørgsmål, vi stiller til vores tolkninger af fortiden og vores forventninger til fremtiden.

Skolefagets formål er bl.a. at styrke elevernes historiebevidsthed og identitet samtidig med, at eleverne tilegner sig væsentlig historisk indsigt. Fagets CKF-områder er mål i sig selv, og de er formuleret som slutmål. Samtidig er kundskaberne og færdighederne et middel til udvikling og kvalificering af faget som dannelsesfag. I sammenhæng med historiebevidsthed og identitet har faget to dannelsesmæssige funktioner:

- En klassisk dannende, som har *kulturoverlevering* som kerne.
- En demokratisk dannende dimension, der har *kulturudvikling* som omdrejningspunkt.

Undervisningsvejledning

I historiefagets kundskabsdel arbejdes med information, viden og indsigt. Informationer er udsagn, som modtageren endnu ikke har reflekteret over. Vi lever i en tid, hvor mængden af information er stadig voksende – også historiske informationer. Én af historieundervisningens væsentligste opgaver er, at eleverne erhverver sig redskaber og metoder til at forholde sig til og omsætte informationer til viden.

Viden er altså at udvælge, bearbejde og tilegne sig informationer. På de ældste klassetrin arbejdes målrettet på tillige at søge at få eleverne til at omdanne deres viden til historisk indsigt. Indsigt er at kunne udvælge, tilegne sig, bearbejde og bruge informationer og viden i forhold til omverdenen på en relevant og hensigtsmæssig måde.

Viden og indsigt er faglige mål i sig selv. Samtidig er de midler til at styrke og kvalificere elevernes historiebevidsthed. At besidde historisk viden og indsigt giver eleverne mulighed for at etablere sammenhængsforståelse og en voksende erkendelse af at være historieskabte såvel som medskabere af historie.

Indholdsfeltet

Det centrale kundskabs- og færdighedsområde 'Historie i fortid og nutid' fokuserer primært på fagets indhold. Det er især begivenheder fra Danmarks historie, der skal arbejdes med i undervisningen. Danmarks historie er dog andet og mere end det liv, der er levet, og de hændelser, som har fundet sted inden for de nuværende danske grænser. Således har det danske rige gennemgået markante geografiske forandringer i tidens løb. Desuden er udviklingen i danske områder og kulturer sket i mod- og medspil med andre kulturer og lande. At beskæftige sig med kulturpåvirkningers betydning er væsentlig i historieundervisningen. Endelig skal dansk historie relateres til nabolandenes, Europas og Verdens historie.

Historie søger at beskrive og forklare menneskers samfundsmæssige liv i et forandringsperspektiv. I historieundervisningen arbejder eleverne med dannelser af grupper og fællesskaber og deres samfundsmæssige kontekst. Det kan fx være civilsamfundets fællesskaber som familien og foreninger samt politiske og økonomiske interessefællesskaber. I alle større og mindre fællesskaber – fra jægerens familiegrupper til stater – har der været magtinstanser, som gennem forskellige magtmidler har søgt at regulere adfærd og holdninger. I historieundervisningen er tolkninger af skiftende opfattelser af magt og ret en central problematik. Den optræder, hvis klassen fx arbejder med temaer som "Kønsroller" og "Børn og voksne". Og den indgår i emner og temaer, hvor styreformer er et vigtigt aspekt. I dag synes de fleste, at delingen af magten i en lovgivende, udøvende og dømmende magt, hvor som minimum den lovgivende magt er valgt af befolkningen, er bedre – underforstået mere retfærdig end fx tidligere styreformer. Men under enevælden var det en udbredt opfattelse, at netop den absolutte kongemagt sikrede et harmonisk og retfærdigt samfund.

Økonomi og produktion har altid været grundlaget for et samfunds velstand. Derfor må denne vinkel også indgå med vægt i de valgte emner og temaer, og den må ses i samspil med naturgrundlaget.

Undervisningsvejledning

Tid og rum

Vi opfatter vores liv som organiseret i tid. Vi bruger i det hele taget tid til at skabe orden i vores tilværelse. Begivenheder, forandringer og historiske forløb sættes i relation til hinanden, når vi vil have et overblik. Det er vigtigt hele tiden at uddybe elevernes viden om før og nu, om hvad der var samtidigt dengang, hvad der hører til deres egen samtid, og hvad forskellen er på før og nu.

Kronologi er vigtig for historieundervisningen, men det er ikke vigtigt at gå kronologisk frem og begynde med stenalderen.

Det er vigtigt gennem arbejdet fra 3.-9. klassetrin at uddybe elevernes viden om før og nu, når de arbejder med vedkommende og menings- og betydningsfulde emner og temaer.

Ved at arbejde på denne måde skabes en relativ kronologisk forståelse. Først, når eleverne har arbejdet med historie fra 3.-9. klasse, har de dannet sig et samlet kronologisk overblik. Dette overblik har de erhvervet sig ved, at de hver gang, de er startet på et nyt emne eller tema, har placeret det i tid og rum. Desuden har de under arbejdet med de valgte emner og temaer arbejdet med tid ved fx at organisere begivenhederne i kronologisk rækkefølge, når de afsøgte mulige årsagsforklaringer. Ved afslutningen af et forløb er tid og rum blevet sat i relation til klassens tidsfrise. Det betyder, at eleverne opbygger et stadig større overblik over historien og samtidig et grundigere indblik i historie.

Præcis fastsættelse af tid spiller ofte en rolle i vores kulturkreds, fx når vi angiver tid ved hjælp af årstal og derved benytter absolut kronologi. Under hensyntagen til elevernes forståelse af absolut kronologi kan den efterhånden bruges til at støtte udviklingen af deres relative kronologiske forståelse. Det kan fx foregå ved at tidsfæste centrale begivenheder på tidsfrisen og at bruge disse informationer til at forklare mulige sammenhænge.

Når man skal have overblik over historien, må man dele den op i en række enheder. Omkring 1500 delte historikere tiden op i tre perioder: "Oldtid", "Middelalder" og "Nyere tid". Nyere tid var historikernes egen tid. De kaldte den også for renæssancen, som betyder genfødsel. De mente nemlig, at de genoplivede den klassiske oldtids fine kultur i Grækenland og Rom. Den tid, der lå midt i, kaldte de for middelalderen, og det var ikke positivt ment!

Efterhånden som nyere tid gik, blev denne periode meget lang. Så begyndte man på en opdeling i århundreder: 1600-tallet, 1700-tallet og så videre. Tid er en abstraktion skabt af mennesker, og vi bruger tiden som et nyttigt redskab til at konstruere overblik.

I landbosamfundet, før industrialiseringen, gjaldt den samme kalender år ud og år ind. Livet formede sig generation efter generation i bevidstheden om, at slægt følger slægt. Alting gentog sig på godt og ondt ligesom hjulet, der til stadighed kører rundt. Vi taler om cirkulær tid.

Undervisningsvejledning

Med industrialiseringens gennembrud bliver tiden en anden. Arbejdskraften styres gennem fabriksreglementet med punktlighed og tidsangivelser. Alt sættes ind i et kalenderbestemt lineært forløb. Vi taler om lineær tid, når situationer og epoker dukker op, gennemleves, er forbi og aldrig kommer igen.

De elever, vi underviser i dag, er imidlertid præget af en helt tredje tidsopfattelse, som vi kalder den digitaliserede tid. I den digitaliserede tidsopfattelse styrer det enkelte menneske i høj grad sin egen tilværelse og må udnytte det enkelte øjeblik optimalt. Når vi taler om tid, skal vi derfor arbejde med de tre tidsopfattelser: cirkulær, lineær og digital tid.

For at forstå menneskers adfærd, tanker og værdier i forskellige epoker, dvs. at tolke en periode på dens egne betingelser må eleverne opnå stadig mere kvalificeret indsigt i forskellige samfunds opfattelser og brug af tid.

I arbejdet med tid og rum skal de valgte emner og temaer fra 3.-9. klasse dække hele det kronologiske forløb i dansk historie. Hertil kommer emner og temaer fra Europas, Nordens og verdens historie.

Børns tidsforståelse udvikles langsomt med et kvalitativt spring omkring 11-årsalderen. Yngre børns forståelse af tid er nært knyttet til konkrete hændelser i hverdagen. Kronologisk ordning af historiske epoker, hændelser og personer er på dette alderstrin derfor vanskeligt for mange elever. På 3.-4. klassetrin må temaer og emner derfor tage afsæt i eller relateres til elevernes egen livsverden, så eleverne fra historieundervisningens begyndelse får en opfattelse af, at de er historieskabte og historieskabende. Først omkring 5.-6. klasse kan eleverne med sikkerhed og på baggrund af en vis indsigt ordne historisk stof i kronologisk rækkefølge.

Fortolkning og formidling

I vejledningens afsnit "Historie i fortid og nutid" er der gjort rede for, at fremstillinger af historiske forløb er resultater af tolkninger af spor og kilder fra fortiden. Men uanset omfanget af spor og materialer kan det ikke lade sig gøre at rekonstruere den fortidige virkelighed, som den virkelig var. Der vil altid være tale om en konstruktion eller fortælling, som er et resultat af en tolkning.

Der er flere grunde til, at historie forstået som en beretning om fortiden er en konstruktion. For det første har kun en brøkdel af den fortidige virkelighed jo efterladt sig spor, der kan analyseres og tolkes. For det andet kan vi ikke frigøre os fra vores egen tids viden, tydningsmønstre og værdigrundlag, herunder forventninger til fremtiden, når fortidens spor tolkes. Man vil så at sige altid se fortiden gennem nutidens filtre.

Også ens historiesyn spiller en afgørende rolle, når fortiden konstrueres. Historiesyn er grundlæggende forestillinger om historiens udvikling eller retning og hvilke kræfter, der fører historien i den pågældende retning.

Undervisningsvejledning

I middelalderen fx mente man, at historien begyndte med skabelsen, og at den sluttede med dommedag samt, at Gud alene drev historien. I oplysningstiden og også senere var det en udbredt opfattelse, at fremskridtet karakteriserede den historiske udvikling dvs., at den gik fremad fra et primitivt stadie mod et stadig mere udviklet, civiliseret og bedre.

Nogle mente, at de drivende kræfter – vi kan kalde dem “historiens motor” – overvejende var materielle, dvs. af økonomisk og teknologisk art. Andre havde et idealistisk historiesyn, hvor de anså fremtrædende personligheder, der lancerede og implementerede nye tanker og opfindelser, som det, der førte den historiske udvikling fremad. Organismetanken er et andet eksempel på et historiesyn. Ifølge den udvikler alle kulturer og samfund sig som en levende organisme: De opstår, udvikler sig, når et højdepunkt. Så går det ned ad bakke, og til sidst bukkes kulturen under og afløses af andre. Andre igen hævder, at historien er tilfældig, uden retning, og at der derfor ikke er drivende kræfter. De mener, at det er historikerne og andre, der tolker historien, som konstruerer en orden og en mening med udviklingen.

Fund af nye spor og kildemateriale kan ændre beretningen om et fortidigt hændelsesforløb. Men de ovennævnte faktorer har ofte større betydning for, hvordan fortiden fremstilles i fx historiebøgerne.

En fremstilling af et fortidigt hændelsesforløb er ikke og kan derfor aldrig blive den endegyldige sandhed. Det betyder naturligvis ikke, at alle fremstillinger af fortidige hændelsesforløb er lige kvalificerede eller gyldige. Ved hjælp af relevante fremgangsmåder til at analysere det foreliggende materiale må man søge at underbygge og sandsynliggøre de tolkningsmuligheder, man er nået frem til.

I løbet af historieundervisningen tilegner eleverne sig kundskaber og erhverver sig overblik over historiske forløb. Men dette er ikke et tilstrækkeligt udbytte af undervisningen. Eleverne skal også opnå færdighed i at analysere og tolke forskelligartede historiske informationer. Stadig flere informationer findes på internettet, og brugt med omtanke, er det en stor gevinst for undervisningen i faget. I modsætning til trykte udgivelser kan alle lægge alt på nettet, og det kræver derfor både lærers og elevs skærpede opmærksomhed. Desuden har massemedierne, især tv, fået en voksende historieskabende betydning. Derfor er det blevet endnu vigtigere, at eleverne erhverver sig kildekritiske færdigheder.

Eleverne skal endvidere udvikle deres forudsætninger for at forstå og bedømme handlinger og tanker i fortiden ud fra den tids præmisser – og ikke blot vurdere handlingerne ud fra nutidens målestok. Selv om eleverne fx tager skarpt afstand fra blodhævn og selvtægt, skal de være i stand til at se fænomenet i vikingesamfundenes kontekst. Eleverne skal endvidere være i stand til at forholde sig kritisk til varierede former for brug af historie – både i fortiden, og når fx historiske sammenhænge anvendes i argumentationen nu om dage.

Eleverne er ikke blot tilhørere, der kan nøjes med at tilegne sig lærerens, bøgernes eller andres historiske fortællinger. De skal selv være med til at omformulere og frembringe historiske fortællinger, dvs. at præsentere tolkninger på baggrund af historisk materiale.

Undervisningsvejledning

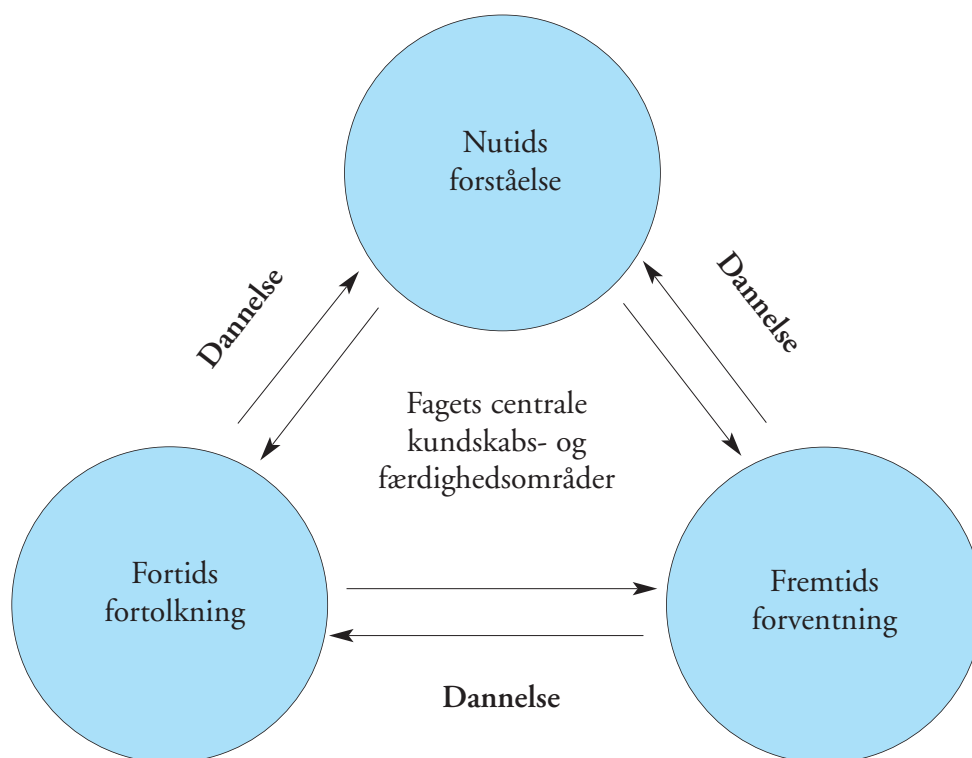
Fra historieundervisningens start bør eleverne opmuntres til at bruge deres indlevelses-evne til på forskellig vis at digte videre på det historiske stof. Efterhånden skal der stilles større krav til den historiske indsigt, der ligger bag elevernes tolkninger. Parallelt hermed kan kravene øges til kvaliteten af formidlingen.

Som det uddybes senere i vejledningen anvendes varierede måder til opbygning af historisk viden og til formidling heraf. Praktisk musiske eller senso-motoriske og emotionelle erkendelses- og formidlingsformer er vedvarende væsentlige i historieundervisningen.

Fagets dannelsesmæssige funktion

Historiebevidsthed

Historiebevidsthed indeholder tre elementer: nutidsforståelse, fortidstolkning og fremtidsforventning, og undervisningen skal fokusere på mulige samspil mellem disse.

At styrke og kvalificere elevernes historiebevidsthed indebærer, at hvert af de tre elementer udvikles og nuanceres under tilegnelsen og brugen af kundskaber og færdigheder. Det skal dog ske uden, at eleverne påtvinges bestemte forståelser, tolkninger og forventninger. Den opfattelse, vi som enkeltpersoner eller som grupper af personer har af fortiden, er påvirket af den forståelse, vi har af vores samtid – herunder af de problemstil-

Undervisningsvejledning

linger, vi er optaget af. Det gælder både nu og i tidligere tider. Fx blev forholdet mellem indianere og hvide fremstillet på en bestemt måde i western-film fra 1930'erne og 1940'erne, mens nyere film giver et ganske andet billede af perioden og forholdet mellem den oprindelige amerikanske befolkning og nybyggerne.

Men samspillet vender også den anden vej. Den måde, vi tolker fortiden på, smitter af på vores forståelse af nutiden. Enhver refleksion over menneskenes forskellige levevilkår andre steder og til andre tider indvirker på vores syn på tilsvarende forhold i nutiden. En sådan historisk refleksion giver vores nutidsforståelse perspektiv og nuancerer den.

Tilsvarende samspil finder sted mellem vores nutidsforståelser og vores fremtidsforventninger. Når vi lægger vægt på en demokratisk styre- og livsform, og hvis vi har en positiv holdning til velfærdssamfundet, vil dette indgå i vores forventninger til fremtiden – nemlig at demokratiet og velfærdssamfundet bevares og udvikles.

I jo højere grad eleverne bliver bevidste om samspil mellem historiebevidsthedens tre elementer og i jo højere grad, eleverne gør brug heraf til at blive klogere på sig selv og deres samtid, desto mere er deres historiebevidsthed blevet kvalificeret og styrket.

Historiebevidsthed er naturligvis vanskelig at måle. Elevernes historiebevidsthed kan dog kategoriseres i forskellige niveauer:

Niveau 1: Traditionel historisk bevidsthed

Det er forestillingen om, at fortid, nutid og fremtid udgør et sammenhængende forløb, eksempelvis at nutidens kulturelle mønstre og livsformer “bygger” på tidligere tiders. En tidslinie er et konkret udtryk for denne opfattelse.

Niveau 2: Eksemplarisk eller progressiv historiebevidsthed

“Historien er livets læremester,” sagde grækerne i antikken. De mente, at historien gentog sig – om end i varieret form. Det betød, at begivenheder, sammenhænge og erfaringer fra fortiden kunne bruges som grundlag for beslutninger i nutiden. På dette niveau beskæftiger man sig altså med historie for at få et mere kvalificeret grundlag for at træffe valg – herunder at undgå at gentage fortidens fejl. Synspunktet rummer også progression. Ifølge denne opfattelse kan vi så at sige ophobe historiens lære og blive klogere og klogere.

Opfattelsen af historiske eksemplers nytte er almindelig accepteret. De indgår jævnligt i argumentationer som “historien viser, at ...” eller “det er en historisk erfaring, at ...”

Det er væsentligt, at lærer og elever drøfter om og evt. i hvilken grad, fortiden kan bruges eksemplarisk.

Niveau 3: Kritisk historiebevidsthed

Fortiden leverer med- og modfortællinger, der kan bruges til at afklare, perspektivere og problematisere nutidens værdigrundlag, adfærdsmønstre, livsformer osv. Historien bruges således som en reference- og refleksionsramme til at spejle aktuelle og vedkommende emner, temaer og problemstillinger.

Undervisningsvejledning

Det er relevant, at man i undervisningen lægger op til at anvende historien på denne måde.

Niveau 4: Skabende historiebevidsthed

På dette trin erkendes fortiden som relativ og som en konstruktion. Det indebærer bl.a. accepten af, at der kan eksistere flere gyldige opfattelser – uden samtidig at opfatte alle opfattelser som lige gyldige, dvs. at have et relativistisk historiesyn. Dette niveau af historiebevidsthed indebærer også erkendelsen af, at historie kan bruges som et grundlæggende eksistensvilkår for menneskets selvforståelse og muligheder for at orientere sig og handle i tid og rum.

Ikke alle elever får i løbet af skoletiden styrket deres historiebevidsthed, så den efter ovenstående taksonomi kan karakteriseres som skabende. Alligevel er det et niveau, som undervisningen må sigte mod at udvikle.

Identiteter

Et menneske har forskellige identiteter, fx køns- alders- og erhvervsbestemte. De udvikles og ændres gennem hele livet i et samspil med de fællesskaber og kulturer, mennesket tilhører og indgår i.

Historiefaget kan styrke elevernes identitetsdannelser ved at give dem viden om deres tilhørsforhold – uden at påtvinge dem bestemte identiteter. Forståelsen for disse tilhørsforhold er en væsentlig side af historiebevidstheden, fordi den måde, vi forstår os selv på, har betydning for og er en del af vores nutidsforståelser, fortidstolkninger og fremtidsforventninger.

Historiske fortællinger har altid været af afgørende betydning for identitetsdannelsen, fordi de handler om mennesker, der er “historieskabte” såvel som “historieskabende”, og derved frembyder oplagte muligheder for indlevelse og identifikation.

Faget indeholder såvel en kulturoverleverende som en kulturudviklende dimension. Med udgangspunkt heri skal faget styrke elevernes demokratiske dannelse. Det kan ske ved, at eleverne får indsigt i demokratiets udvikling og samfundsmæssige værdi og ved, at undervisningen afspejler det demokratiske samfund og derfor bygger på dialog mellem forskellige opfattelser af den nutidige, fortidige og fremtidige virkelighed.

Det betyder ikke, at alle tolkninger og opfattelser er lige gyldige. Kildematerialet skal behandles på en faglig acceptabel måde – også selv om materialet kan tolkes forskelligt. Der er altså fagligt begrundede rammer for, hvilke tolkninger og opfattelser, der kan fremsættes med gyldighed. Det er en vigtig del af den demokratiske dialog, at eleverne lærer at undersøge og forholde sig til det materiale, som deres egne og andres tolkninger og opfattelser bygger på, og at de lærer at argumentere for deres egne og lytte til andres opfattelser. Det indebærer, at historieundervisningen skal fremme elevernes færdigheder i at foretage kritiske analyser og på baggrund heraf opstille historiske synteser.

Undervisningsvejledning

Langt de fleste elever, der vokser op i Danmark, skal gøre deres demokratiske indflydelse gældende her i landet. Derfor har dansk historie, herunder lokalhistorie, en fremtrædende plads i undervisningen. Men deltagelsen i samfundslivet angår også nordiske, europæiske og verdensomspændende forhold. Derfor har også den historie, der ikke umiddelbart har tilknytning til dansk historie, sin naturlige plads i undervisningen. Det gælder både, når den kan ses i samspil med forhold og begivenheder i dansk historie, og når den kan stå alene.

Kriterier for valg af indhold

Indholdet skal:

- blive vedkommende, meningsfyldt og perspektiverende
- omhandle mennesket i samfundet gennem tiderne
- dække alle tidsepoker og bibringe eleverne en relativ kronologisk forståelse
- dække det lokale, det nationale, det regionale og globale geografiske område.

Et vedkommende, meningsfyldt og perspektiverende indhold

Stoffet organiseres i emner og temaer med problemstillinger. Det udvælges og bearbejdes, så indholdet bliver vedkommende og perspektiverende. En styrkelse og kvalificering af elevernes historiebevidsthed forudsætter nemlig, at de oplever indholdet interessant og meningsfuldt.

Som eksempel kan nævnes emnet “Christian 4.”. Dette emne kan blive vedkommende for eleverne og dermed knytte sig til deres virkelighedsopfattelse og livsforståelse, fordi Christian 4. havde stor betydning i sin samtid og satte sig tydelige spor i eftertiden. Derfor er kendskab til Christian 4. en del af dansk identitet. Desuden har Danmark i dag stadig en monark, selv om stat og samfund er demokratisk organiseret med en tredeling af magten.

Emnet kan perspektiveres på mange måder, og læreren og eleverne kan fx formulere spørgsmål til følgende forhold i Christian 4.’s tilværelse:

- Christian 4. lod opføre monumentale bygningsværker, som endnu står den dag i dag.
- Både i Sverige, Norge og i det nordtyske område er der byer, han har lagt navn til, og som stadig bærer præg af den byplanlægning, han iværksatte.
- I hans regeringstid blev den danske centraladministration styrket og bureaukratiseret.
- Der ses begyndende statslige sociale tiltag, som fx oprettelsen af Tugt- og Børnehuset i København, som kan ses som forløber for det, vi i dag kalder et socialt sikkerhedsnet.

Undervisningsvejledning

- I Christian 4.'s regeringsår blev der foretaget heksebrændinger som aldrig før eller siden hen.
- Christian 4. førte krige, som reducerede rigets udstrækning og indflydelse.
- Christian 4. iværksatte en række handelsprojekter, som var påvirket af merkantilismen.

Emnet har således vide perspektiver. Hele klassen kan arbejde med alle eller udvalgte perspektiver, og eleverne kan gruppevis gå i dybden med forskellige perspektiver for senere at se disse i sammenhæng. Under alle omstændigheder skal læreren sikre, at eleverne tilegner sig en bred og nuanceret faglig viden om emnet således, at de kan relatere væsentlige dele af indholdet til deres egne erfaringer og forestillinger – både hvad angår ligheder og forskelle.

Et emne eller et tema kan i sig selv være vedkommende, meningsfyldt og perspektiverende. Et sådant emne kunne tage udgangspunkt i, at eleverne umiddelbart går på jagt efter svar på, hvordan, hvornår og hvorfor. Eleverne arbejder på denne måde som en slags detektiver, hvor de føler behov for at finde frem til mulige forklaringer. Et eksempel kunne være et emne med udgangspunkt i Grauballemanden: Hvordan, hvornår og under hvilke omstændigheder døde han samt, hvordan kunne han blive bevaret gennem så lang tid? Koblingen herfra til et emne om fx kulturmøder mellem Romerriget og de nordiske områder i jernalderen ligger lige for.

Eleverne må kunne finde berøringsflader mellem det historiske indhold og deres egne erfaringer og forestillinger om konkrete områder af tilværelsen.

Mennesket gennem tiderne

Når indholdet vælges, skal det være tydeligt for eleverne, at mennesker i samfund står centralt i historiefaget. Historiefaget handler bl.a. om menneskers følelser, vilkår og behov samt deres indbyrdes relationer. Det drejer sig om at tolke menneskers tanker og handlinger gennem tiderne, og det drejer sig om at beskrive og forklare menneskers indvirkning på samfundsforhold og samfundsforandringer.

Er emnet fx "Fra enevælde til demokrati", som ses i national og international sammenhæng – herunder Den franske Revolution og de samfundsforandringer, den medførte, skal det gennem samtalen i klassen blive tydeligt, at det var mennesker, der handlede. Det var mennesker, der gav revolutionsforløbet retning, mennesker, som levede i en særlig samfundsmæssig situation med forskellig social, økonomisk og kulturel baggrund, og som handlede ud fra både fælles og egne motiver.

Gennem arbejdet med emnet anskueliggøres det, hvordan frihedsidealene – frihed, lighed og broderskab – samt tankerne bag menneskerettighederne spredtes fra kontinentet til Danmark og påvirkede forskellige grupperinger og beslutningstagere og deres handlinger.

Undervisningsvejledning

Brydningstiden omkring enevældens afvikling ændrede imidlertid ikke alt. Forandringerne var især synlige i de store byer. I mange landområder var der ikke den store forandring at spore. Selv i en brydningstid var der tale om træghed på en lang række områder.

Historiefaget giver eleverne indsigt i, at mennesker gennem tiderne har levet i skiftende samfundsmæssige sammenhænge. De har ved deres handlinger på forskellig vis kunnet øve indflydelse på historiens gang og været en del af et forløb. Eleverne er selv en del af det historiske forløb og påvirket af det samfund, de lever i.

Relativ kronologi

I almindelighed opfatter vi vores liv som organiseret i tid. Dette er måden, hvorpå vi skaber orden i vores tilværelse. Begivenheder, forandringer og historiske forløb sættes i relation til hinanden, når vi vil have overblik.

Kronologi er væsentlig i al historieundervisning. Dette betyder imidlertid ikke, at man skal starte i de yngste klasser med de ældste tider og i de ældre klasser nå op til nutiden. Alle emner og temaer med problemstillinger skal placeres kronologisk – før, samtidig med og efter.

Eleverne har længe før deres skolestart opereret inden for en relativ kronologisk forståelse dvs., at de har kendskab til begreberne før, nu og efter, fx

“Dengang vi var i Grækenland, det var året før, jeg fik min lillesøster.”

“Jeg kom først, min lillebror kom efter, men du er ældst.”

Der regnes frem og tilbage i forhold til nogle tidsmæssige fixpunkter i tilværelsen. Drejer det sig om mindre børn, er alt, hvad der ligger før deres egen fødsel, “gamle dage”. I historieundervisningen skal der altså etableres flere fixpunkter, så eleverne kan udvikle deres kronologiske forståelse. Det historiske forløb må ikke fremstå som en endeløs række af årstal, men som årstal, der er knyttet til begivenheder og forløb med indbyrdes sammenhæng. Gennem undervisningen erhverver eleverne indsigt i flere og flere begivenheder og samfundsforhold, som har fundet sted, eller som er typiske for et år, et tiår eller en del af et århundrede.

Beskæftiger klassen sig med emnet “Udvandringen fra Danmark” må dette emne ses i sammenhæng med industrialiseringen, urbaniseringen og med overbefolkningen på landet i 1800-tallet. For at udbygge den kronologiske forståelse kan emnet endvidere sættes i relation til teknologiudviklingen, herunder udbygningen af jernbanenettet og dampskibssejladserne over Atlanten. Emnet lægger også op til at arbejde med USA's selvforståelse som “Frihedens og mulighedernes land”.

Undervisningsvejledning

Allerede fra 3. klasse etablerer eleverne personlige og fælles tidsfriser. Fra begyndelsen markeres hensigtsmæssige intervaller på tidsfriserne. Når klassen arbejder med nye emner eller temaer, indfører elever og lærer løbende betegnelser for væsentlige begivenheder, personer og forhold samt årstal. Derigennem kan kronologien til stadighed udbygges og visualiseres.

Lige fra 3. til 9. klasse er udgangspunktet for arbejdet med tid relativ kronologi. Herigennem sigtes mod, at eleverne efter endt historieundervisning behersker sammenhængsforståelse og har etableret overblik over tidsforløb fra de ældste tider og til nutiden. Under arbejdet med de enkelte emner og temaer tilegner eleverne sig væsentlige begivenheders kronologiske rækkefølge og indbyrdes placering, så de kan opstille meningsfulde årsagsforklaringer.

Historie indgår som en naturlig del i arbejdet med tværgående emner og problemstillinger. Både i forbindelse med historie og i tværfaglige forløb kan der fx inddrages aktuelle udstillinger og politiske situationer med tilknytning til historiefaget. Derfor er det hensigtsmæssigt at organisere undervisningen efter et relativt kronologisk princip.

Tidsfrisen, som løbende bliver udbygget og nuanceret, kan naturligt indgå i faglige forløb og i samarbejdet med andre fag. I arbejdet med betydningsfulde danske forfattere som fx H.C. Andersen i danskfaget vil den fælles tidsfrise kunne bringes i anvendelse til at perspektivere forfatterens liv og samtid.

Ved udarbejdelse af årsplaner må det sikres, at eleven gennem historieundervisningen fra 3. til 9. klassetrin får indsigt i historiske begivenheder og samfundsforhold fra alle tidsepoker. De enkelte begivenheder sættes i relation til hinanden, så det relative kronologiske princip bliver bærende.

Geografiske områder

På mangfoldige måder indgår menneskers varierede kulturbaggrunde i deres nutidsforståelser og fremtidsforventninger. Det er naturligt, at dansk historie står centralt i undervisningen, og at eleverne udvikler deres forståelse af Danmarks historie og af lokalområdets historie.

Begrebet Danmark og dansk historie kan opfattes på flere måder. Disse forskellige forståelser inddrages i undervisningen. Man kan fx arbejde med Danmark som nationalstat, hvor hovedvægten lægges på perioden fra cirka 1750 – frem til nutiden, hvor denne etableres, udbygges – og i de seneste årtier udfordres. Man kan også arbejde med Danmark som rige, hvor kongemagten i vikingetid og middelalder etableres og konsolideres, og hvor Danmark kristnes. Danmark kan endvidere opfattes som en nation, dvs. som et folk med et fællesskab defineret af fælles sprog, historie, traditioner og værdigrundlag. Endelig kan der arbejdes med Danmarks skiftende geografiske udstrækning til forskellige tider.

Undervisningsvejledning

Det danske samfund eksisterer og udvikler sig i samspil med andre stater og andre kulturer. De fleste større forandringsprocesser og samfundsforhold gennem tiderne skal derfor ses i sammenhæng med andre landes historie. Specielt de nordiske lande er på godt og ondt så nært knyttet til hinanden gennem historien, at der er tale om et kulturfællesskab. Danmark og Norge havde fx rigsfællesskab i en periode indtil 1814. Undervisningen skal afspejle disse forhold.

Arbejdes der med baggrunden for gennemførelsen af Grundloven i 1849, skal den ses i sammenhæng med de national-liberale bevægelser og kravet om frie forfatninger, der i samtiden havde udviklet sig i det meste af Europa. Ligeledes kan Reformationen i Danmark bl.a. ses i national og international sammenhæng, fx i relation til udviklingen i de tyske områder og pavekirkenes økonomiske og politiske interesser i de katolske lande.

Stater og organisationer søger at strukturere deres samarbejde. Målet for dette er bl.a. at fremme fredelig sameksistens, økonomisk udvikling, humanitær hjælp, fordeling af jordens ressourcer og begrænsning af forureningen. Derfor er det vigtigt, at det internationale samarbejde indgår i arbejdet med historiske emner og temaer. Der kan fx arbejdes med FN, Nato og EU og andre overstatslige organisationer.

Det internationale samarbejde hviler på indsigt i andre kulturer. Derfor skal der i historiefaget også arbejdes med Europas og Verdens historie uden direkte tilknytning til Danmarks historie. Det kan således være af betydning, at der arbejdes med kolonitiden og senere med imperialismen for at forstå situationen i Afrika i dag. Og det kan være nødvendigt at få indsigt i Kinas historie for at forstå de samfundsproblemer, som eksisterer i nutidens Kina, og som kan få betydning for hele verden. En række føde- og nydelsesmidler kommer fra Sydamerika og er resultatet af kulturmødet mellem Europa og den nye verden, fx kartoffelen og tobakken.

Tilrettelæggelse af undervisningen

Emner og temaer

Der undervises i emner og temaer med problemstillinger.

- I et *emne* behandles et bestemt indhold og et geografisk område i et afgrænset tidsrum, fx "Enevældens indførelse i Danmark" eller "Første Verdenskrig".
- I et *tema* arbejdes med det samme fænomen eller problem til forskellige tider og evt. i forskellige geografiske områder. Som eksempler på temaer kan nævnes: "Kommunikation" og "Emigration".

For at sikre bredde og sammenhæng i undervisningen er det vigtigt, at klassen i løbet af året arbejder med problemstillinger i tilknytning til såvel emner som temaer.

Undervisningsvejledning

Under arbejdet med et emne kan eleverne beskrive, analysere, forklare og vurdere samfundsmæssige sammenhænge inden for en nærmere præciseret periode og inden for et bestemt geografisk område. Emnet “1. verdenskrig” kan i praksis koncentrere sig om baggrunden for, forløbet af og konsekvenser af krigen.

Arbejdet med temaer giver eleverne mulighed for at se sammenhænge mellem fænomener og deres samfundsmæssige betydning til forskellige tider og i forskellige geografiske områder. Temaet “Kommunikation” kan i praksis koncentrere sig om udviklingen fra mundtlig overlevering, over skriftlig formidling til digital kommunikation.

Undervisningen kan organiseres, så eleverne drager fordel af forbindelser mellem emner og temaer med indbyrdes sammenhæng. Vekselvirkningen mellem emner og temaer skal styrke elevernes forståelse af kronologiske og samfundsmæssige sammenhænge. Det er hensigtsmæssigt, at temaer skaber forbindelse til tidligere bearbejdede emner og omvendt.

Problemorienteret undervisning

Indholdet i historieundervisningen organiseres i emner og temaer med problemstillinger. Det betyder, at eleverne gradvist skal styrke deres forudsætninger for at arbejde problemorienteret både i faget, og når det sammen med andre fag indgår i tværgående emner og problemstillinger. Når eleverne i 9. klasse skal arbejde med den obligatoriske projekt-opgave, er de fortrolige med denne arbejdsmåde – herunder at bearbejde problemstillingerne til en problemformulering.

Fra 3. klasse øver eleverne sig i at stille spørgsmål og formulere, hvad det kunne være væsentligt at finde ud af under arbejdet med netop dette emne eller tema. Ved afslutningen af forløbet kan de tale sammen om spørgsmålenes kvalitet: fandt vi svar på det, vi ønskede? giver svarene anledning til nye spørgsmål? osv.

Spørgsmålene udformes efterhånden til problemstillinger, der på den ene side bliver retningsgivende for arbejdet, og som på den anden side justeres og præciseres i løbet af processen. Læreren bør vejlede og stille stadig større krav til udformningen af problemstillingerne og elevernes brug af dem. I de ældre klasser støttes eleverne i at bearbejde problemstillinger til egentlige problemformuleringer.

Litteraturen om problemorienteret projektarbejde er righoldig. Her følger en kort vejledning til, hvordan arbejdsformen kan anvendes, når historie indgår.

En væsentlig begrundelse for at arbejde problemorienteret er, at undervisningen tager udgangspunkt i elevernes nysgerrighed og undren og dermed bliver menings- og betydningsfuld. En sådan fokusering og optagethed af et fænomen eller spørgsmål, der kan danne afsæt for et forløb i historieundervisningen, kan udspringe fra elevernes nære hverdagsliv. Eller det kan være en markant begivenhed, som medierne beskæftiger sig med, og som kan være relevant for eleverne at se i en historisk kontekst. Endelig kan der være emner og temaer, som læreren, på baggrund af sin faglige indsigt og kendskab

Undervisningsvejledning

til den pågældende gruppe elever, anser for at være kvalificerende for deres historiebevidsthed, men som ikke umiddelbart har elevernes interesse. Her er det lærerens opgave at gøre det pågældende emne eller tema interessant og vække elevernes nysgerrighed.

Lærer og elever formulerer sammen problemstillinger i tilknytning til det valgte emne eller tema. Læreren har ansvaret for, at eleverne får tilgang til relevante informationer via bøger, internettet og andre elektroniske medier. Elever møder i skolen med forskellige forudsætninger, og det gælder også i historieundervisningen. Derfor må problemstillingen reformuleres, udbygges og præciseres i takt med, at elevernes vidensfelt udvides. Læreren kan vælge at tilrettelægge undervisningen efter følgende retningslinier:

Fase 1: Nysgerrighed og undren – utopier, fantasi.

Fase 2: Problemstillinger – afgrænsning af opgaven, indsamling af informationer, opstilling af hypotese.

Fase 3: Arbejdsforløb og produktion – klasseundervisning, gruppearbejde, individuelt arbejde.

Fase 4: Præsentation og evaluering – evaluering af hele processen, refleksion, erfaring.

Fase 1: Nysgerrighed og undren

I denne indledende fase er det afgørende, at eleverne engagerer sig i undervisningen. Dvs. at de påtager sig medansvar for præcisering af emnet eller temaet, formulering af sigte med arbejdet, spørgsmål, problemstillinger, arbejdsforløb og produktion. Endelig skal de deltage i overvejelser over, hvorledes resultatet kan formidles og evalueres.

Eleverne skal gennem hele forløbet fra 3. til 9. klassetrin opfordres til at fremkomme med ideer og ønsker til historieundervisningen. Disse forslag kan naturligvis opstå i undervisningen. Men de kan også udspringe af situationer fra livet uden for skolen. Hvis eleverne har set en film, hvor handlingen udspiller sig under Den amerikanske Borgerkrig, overvejer de måske, hvor stor en del af filmen, der var en historisk tolkning af fortiden, og hvor stor en del, der var fiktion. Det kan danne udgangspunkt for at arbejde med et emne om USA. Måske vil de herunder undersøge, i hvilket omfang Den amerikanske Borgerkrig har betydning for nutidens amerikanere.

Aktuelle begivenheder som fx historiske jubilæer eller særudstillinger kan være udgangspunkt for valget af et emne eller tema. Vises der aktuelt en udstilling med gamle fotografier fra lokalområder, kan den inspirere til at arbejde videre med lokalområdets historie. Eleverne har måske undret sig over, hvorfor vejene er placeret, som de er, og vil yderligere undersøge, hvorfor menneskene indrettede sig anderledes, dengang fotografierne blev taget.

Læreren har ansvaret for, at klassen arbejder med emner og temaer, som tager sigte på at opfylde målene for det pågældende trin. Derfor er det som oftest læreren, der fastlægger de overordnede rammer for indholdet, og som giver emnet eller temaet overskrift. Samtidig har læreren en vigtig opgave i og ansvar for, at indholdet gøres interessant og opleves som meningsfuldt at beskæftige sig med. Arbejdsforløbet kan med fordel indledes med et oplæg, som skal vække elevernes nysgerrighed og inspirere dem til at formulere en foreløbig problemstilling.

Undervisningsvejledning

I arbejdet med en historisk periode kan oplægget fx være:

- lærerens mundtlige fortællinger, som fokuserer på menneskers etiske valg i forbindelse med historiske forandringsprocesser
- lærerens genfortælling af en overleveret beretning
- lærerens oplæsning af en historisk fortælling
- videooptagelse, udvalgte sider på internet eller lydbånd
- museumsbesøg eller ekskursion til et historisk monument
- sange om begivenheder.

Fase 1 er altid fælles for hele klassen, og der tegner sig et omrids af et emne eller et tema med mulige spørgsmål, som skal undersøges.

Fase 2: Problemstillinger

Eleverne kan – hele klassen samlet, gruppevis eller individuelt – i samråd med læreren arbejde med at opstille problemstillinger, som emnet eller temaet lægger op til. Et godt afsæt er at stille hv-spørgsmål til emnet eller temaet, dvs. spørgsmål, som fx begynder med 'hvad', 'hvordan' og 'hvorfor'. Spørgsmålene skal være åbne og skal kunne rumme ny viden og nye tanker, som eleverne kan stifte bekendtskab med i løbet af den kommende arbejdsproces. Når man arbejder problemorienteret, er det vigtigt at bruge forskellige spørgsmål, der lægger op til undersøgelser på forskellige niveauer. Her er brugt fire kategorier, som lægger op til:

- beskrivelse og dataindsamling, fx: Hvad er ...? Hvem er ...? Hvor er ...? Hvorledes er ...? Hvor mange ...? Hvor stort ...?
- at opstille forklaringer på grunde og motiver til noget, fx: Hvorfor...?
- at give udtryk for egne begrundede værdier og holdninger og diskutere dem med andres, fx: Er det rimeligt/godt/dårligt/ønskeligt, at ...?
- handlinger og løsninger, der kunne være alternative eller kontrafaktiske muligheder, eller som peger fremad, og giver udtryk for forventninger, forhåbninger, fx: Hvordan kunne ...? På hvilke måder vil...? Er det muligt, at...?

I de ældste klasser skal eleverne kunne samle de valgte problemstillinger til én eller et par sætninger, som angiver, hvad de gerne vil finde ud af/undersøge/diskutere. Det kan være en hjælp at begynde sætninger med, fx:

- Det undrer mig, at ...?
- Det er et problem, at ...?
- Hvordan kan det være, at ...?
- Problemformuleringen skal naturligvis være relevant for faget historie, og den skal lægge op til undersøgende og tolkende virksomhed.

Klassesamtalen er væsentlig i denne fase. Der skal gives tid til refleksion og ideudveksling. Det er af afgørende betydning for det videre arbejde, at eleverne indgår i en åben dialog med læreren og med de andre elever i klassen. Begrebet samtale skal forstås helt bogstaveligt, så det ikke bliver lærerens spørgsmål og 24 enkeltstående svar. Det må være en samtale om fælles emner, hvor eleverne får mulighed for at fremsætte synspunkter, stille spørgsmål og komme med ideer og overvejelser.

Undervisningsvejledning

I denne sammenhæng har læreren en række funktioner: Samtalen skal holdes på sporet, trinmål og andre rammebetingelser for valg af indhold skal tænkes sammen med den enkelte elevs forudsætninger og baggrund. Og samtidig skal der være rum for elevernes uforudsigelige tanker og ideer. Læreren har en igangsættende, styrende og vejledende rolle, og lærerens faglige viden indgår som en væsentlig faktor i klassesamtalen.

Dialogen i klassen tillægges stor betydning. Her skabes de første hypoteser. Her tegner der sig et billede af egnede arbejdsformer og -metoder. Her skabes og afgrænses den egentlige problemstilling, som eleverne vil søge svar på, og her opstår nye spørgsmål, som muligvis medfører, at en oprindelig problemstilling med fordel kan ændres.

I en klassesamtale om et historisk emne eller tema er der gode muligheder for en åben dialog og en differentieret undervisning. Eleverne kan løbende stille spørgsmål, bidrage med synspunkter og hjælpe med til at rette undervisningen mod klassens og deres egne behov. I løbet af samtalen kan undervisningen således tilpasses elever med forskellige faglige og færdighedsmæssige forudsætninger.

Fase 3: Arbejdsforløb og produktion

Arbejdsformer vælges alsidigt og under hensyntagen til, hvilke emner og temaer og problemstillinger, der arbejdes med. Og der tages hensyn til den enkelte elevs forudsætninger og udviklingsmuligheder. Undervisningen skal tilrettelægges, så eleverne stifter bekendtskab med forskellige arbejdsformer og udtryksformer. Formidlings- og præsentationsform skal indtænkes i denne fase.

En alsidig og differentieret undervisning indebærer, at der veksles mellem klasseundervisning, gruppearbejde og individuelt arbejde – gerne inden for samme forløb. En alsidig og differentieret undervisning indebærer også, at der veksles mellem fx arbejde med bøger, it-baserede materialer, billeder, informationsteknologi, lyd og video samt brug af gæstelærere og aktiviteter uden for skolen.

En klasse arbejder eksempelvis med den økonomiske krise omkring 1930 og søger en forklaring på, hvorfor visse samfundsgrupper især deltog i den offentlige debat. En elevgruppe fremstiller valgmateriale for et politisk parti, som påstår at kunne afhjælpe den økonomiske krise. En anden elevgruppe dramatiserer et vælgermøde. Og en tredje gruppe fremstiller artikler til et dagblad. I arbejds- og produktionsfasen udvikler eleverne færdigheder i at kunne eksperimentere med og konstruere historiske redskaber og situationer. De udvikler færdigheder i at søge og kritisk udnytte forskellige informationskilder, at diskutere og tage stilling til historiske problemstillinger og at reflektere over egne og andres holdninger og værdivalg.

Arbejdet er procesorienteret, og der arbejdes frem mod et resultat eller et produkt, som kan være en elevfortælling, en rapport, en multimediepræsentation, et drama, en planche, en plenumdiskussion, et situationsspil eller andet. Det er vigtigt, at eleven intellektuelt og følelsesmæssigt tager aktivt del i hele processen. Begreber som oplevelse, indlevelse, fantasi og engagement er undervisningens bærende elementer og er forudsætningerne for, at eleverne frembringer viden og opnår indsigt.

Undervisningsvejledning

Fase 4: Præsentation og evaluering

Når arbejdsforløbet og produktionen er afsluttet, og resultaterne skal formidles og præsenteres, er det et fællesanliggende for hele klassen. Det er væsentligt, at eleverne opøver deres forudsætninger for at præsentere deres resultater i en form og med et indhold, der er udbytterigt for de øvrige elever. En gruppe kan fx lave et kort situationspil om en central problematik i deres emne og på den måde lægge op til en diskussion. Der er flere it-baserede præsentationsprogrammer, der gør det muligt at lave produkter, der kombinerer tekst, billeder, videoklip og lyd.

Det må i stigende grad blive klart for eleverne, at deres resultater og konklusioner skal ses som foreløbige resultater, der med tiden og i dialog med andre kan danne udgangspunkt for nytænkning og revurdering. Præsentationsfasen er samtidig en evalueringsfase, hvor både lærer og elever må forholde sig til, hvordan arbejdet er forløbet, og hvorledes resultatet kan vurderes.

Historie i samarbejde med andre fag

Tværfaglig undervisning

I vekselvirkning med fagopdelt undervisning kan undervisningen organiseres tværfagligt. I folkeskoleloven defineres det som tværgående emner og problemstillinger. I tværfaglig undervisning arbejder man med emner, temaer og problemstillinger, der mest hensigtsmæssigt belyses ved brug af viden, metoder og begreber fra flere fag. Ideelt set bør det være problemstillingerne, der er afgørende for hvilke fag, der kan bidrage med kundskaber og færdigheder, der skaber sammenhængs- og helhedsforståelse hos eleverne. Det er indlysende, at historiefaget ofte kan kvalificere arbejdet med tværgående emner og problemstillinger, fx ved at bidrage med beskrivelser af, forklaringer på og tolkninger af udviklingsforløb. Men faget indgår ikke konstruktivt i et tværfagligt arbejde, hvis det fx blot skal bidrage med en tidstavle.

Udgangspunktet for et tværfagligt forløb kan være elevernes egen beklædning og deres forestillinger om, hvordan det er fremstillet. I vore dage køber de fleste mennesker deres tøj færdigt i forretninger, men sådan har det ikke altid været. Før industrialiseringen blev råvarer til tekstiler forarbejdet i hånden, og i Danmark brugte man især uld fra får og plantefibre som fx hør. Et tværgående emne om tekstiler kan fokusere på forandringsprocesser som specialisering og industrialisering og søge forklaringer på, at vi i dag køber det meste af vores tøj færdigt.

I et sådant forløb kan håndarbejde, fysik, biologi og historie bidrage med kundskabsområder, som kan skabe en sammenhængende forståelse af tekstilers tilblivelse samt ændringer i fremstillingsprocessen set i relation til samfundsforandringer. I den forbindelse bliver det af betydning at få viden om, hvordan man klipper fåret, karter ulden, spinder, væver og strikker. Under den første industrialisering bliver dampmaskinen central i alle led af tekstilfremstillingen. Endvidere får industrialiseringen på mange måder afgørende betydning for menneskers måde at indrette og udvikle samfundet på.

Undervisningsvejledning

Projekt opgaven og historie

Problemorienteret undervisning er et fællesanliggende for den obligatoriske projektopgave, for historie og for samfundsfag, og eleverne kan således anvende deres viden og deres metodiske erfaringer fra historie og samfundsfag i arbejdet med projektopgaven. Projektopgaven henter ikke alene fagligt indhold fra historie og samfundsfag, men også en del af de aktivitetsformer og tankegange, som eleverne har arbejdet med i de to fag.

De tre områder “Historie i fortid og nutid”, “Tid og rum” og “Fortolkning og formidling” udgør et bredt felt og rummer mangfoldige muligheder for, at væsentlige historiske indholdsområder og aktiviteter kan indgå i projektopgaven.

Når eleverne skal fordybe sig i opgaven, kan de trække på de erfaringer om videnstilelse og kildekritik, de har fra historiefaget. Endelig har de gennem historieundervisningen erhvervet sig erfaringer med at formulere problemstillinger, som skaber håndterbare rammer for bearbejdningen af et emne, og som åbner for en kreativ proces.

Disse elementer er et særkende for en veltilrettelagt projektopgave, og de indgår som en naturlig arbejdsform i historiefaget. Der er derfor gode muligheder for, at projektopgavens faglige position vil stå stærkt gennem et forpligtende samarbejde med samfundsfag og historie.

Undervisningseksempler

Det følgende er eksempler på undervisningsforløb i form af et emne og et tema til hvert af de fire forløb, som historieundervisningen er organiseret i. Eksemplerne er tænkt som inspiration i forbindelse med planlægning af undervisningen, og de er beskrevet efter nedenstående disposition:

- Angivelse af, om det drejer sig om et emne eller et tema – og med angivelse af titel.
- Begrundelser med udgangspunkt i de tre kundskabs- og færdighedsområder.
- Problemstillinger – forslag. I de yngste klasser er de udformet som et bredt sigte med arbejdet.
- Arbejdsformer – forslag.

Undervisningsvejledning

Til 3.-4. klassetrin

Tema: “Børn”

Begrundelser:

Udgangspunktet er, at temaet er nærværende og “tilgængeligt” for alle, idet der tages afsæt i elevernes forståelser, opfattelser og begrebsverden.

Historie i fortid og nutid

- Familie, slægt og fællesskaber.
- Sammenhænge mellem materielle kår og hverdagsliv, som det manifesterer sig i sundhed og sygdom, fattigdom og rigdom.

Tid og rum

- Placere sig selv og egen familie på tidsfrise.
- Episoder, der har betydning for den nærmeste families historie.

Fortolkning og formidling

- Skabe fortællinger om hverdagsmennesker.

Problemstillinger:

- Det undersøges, perspektiveres og debatteres, hvilken “rolle”, eleverne mener børn har i vort samfund.
- Hvilke rettigheder/pligter og muligheder bør børn have?
- Hvordan gjorde de samme forhold sig gældende for fx en generation siden og længere tilbage i historien, hvor samfundsstruktur og social udvikling var anderledes?
- Hvordan var sammenhængen mellem samfundsstrukturen og børns forhold?

Aktiviteter:

- Klassens tidsfrise inddrages og udbygges med markering af de perioder, der arbejdes med. Der kan eventuelt laves individuelle tidsfriser (stamtræ).
- Fællesoplevelser, hvor forskellige faglige, fiktive fremstillinger, sange, billeder, film osv. om temaet præsenteres og drøftes.
- Personer fra nærmiljøet inddrages, fx forældre, bedste- og oldeforældre. Evt. besøg på plejehjem for at høre ældre fortælle om deres barndom.
- Besøg et museum, der har en udstilling af relevans for temaet.
- Ved fremlæggelser lægges vægt på visuelle og andre praktisk musiske formidlingsformer for at tilgødese alle elever.

Undervisningsvejledning

Emne: “Christian 4. og hans tid”

Begrundelser:

Danmark ændrede sig socialt, kulturelt og geografisk under Christian 4. Eleverne har ofte et forhåndskendskab til nogle af de bygninger og personer, der knytter sig til perioden.

Historie i fortid og nutid

- begivenheder fra Danmarks historie ... historiske personligheder
- begivenheder, der knytter sig til Danmarks og Nordens grænser
- livet på landet og livet i byer i fællesskaber og samfund
- sammenhænge mellem materielle kår og hverdagsliv.

Tid og rum

- kende forskel på og anvende begreberne fortid, nutid og fremtid
- anvende en tidsfrise til at vise samtidighed mellem begivenheder i Danmark og andre dele af verden.

Fortolkning og formidling

- gengive fremstillinger af historiske begivenheder.

Problemstillinger:

- Hvem var Christian 4. som menneske og som konge?
- Hvorfra havde kongen penge til sit byggeri og sine krige?
- Hvordan levede mennesker på Christian 4.’s tid ?
- Hvordan er vores nuværende monarki sammenlignet med det, der var under Christian 4.?

Aktiviteter:

- Ekskursion til bygningsværker fra tiden. Har man ikke mulighed for det, kan billeder af bygningerne findes på internettet.
- Tegninger, billeder, fag- og skønlitteratur om emnet inddrages.
- Det praktiske musiske inddrages, fx ved at illustrere eller dramatisere “Kongesangen”. Eleverne kan evt. skrive en “Dronningesang” om Margrethe 2.

Til 5.-6. klassetrin

Emne: “Håndværkere og lav i 1700-tallet”

Begrundelser:

Eleverne har fået sløjd på skemaet. Et tværgående emne med dette fag kan bruges som afsæt til at arbejde med håndværkere og deres produkter. I emnet arbejder eleverne med 1700-tallets mange håndværkere og lavenes økonomiske og sociale fællesskaber.

Historie i fortid og nutid

- eksempler på betingelser for varefremstilling i forskellige samfundstyper, herunder selvstændige håndværk.

Undervisningsvejledning

Tid og rum

- eksempler på tidstypiske fremstillingsformer og opfindelser, der er begrundet i udvikling af værktøj, materialer og videnskab
- benytte relativ kronologi.

Fortolkning og formidling

- formulere enkle historiske problemstillinger
- inddrage spor fra fortiden i egne fremstillinger og fortællinger
- etablere historiske scenarier i form af drama, rollespil og udstilling.

Problemstillinger:

- Hvilke håndværkere fandtes i 1700-tallet, og hvor stor betydning havde de enkelte håndværk?
- Hvilke funktioner havde et lav?
- Hvorfor kunne en håndværker ikke melde sig ud af lavet?
- Der undersøges, hvordan frimestre blev opfattet af kongen, de handlende, køberne og lavene.
- Hvorfor og hvordan tog håndværkere på valsen?

Aktiviteter:

- Forskelligt værktøj fra sløjd danner baggrund for samtaler om dengang og nu.
- Ekskursion til fx Den gamle By i Aarhus eller til et historisk værksted, hvor eleverne kan opleve eksempler på gamle håndværk.
- Besøg af gamle håndværkere, der fortæller og evt. demonstrerer elementer af deres kunnen. Fremstilling af et håndværksmæssigt godt produkt.
- Dramatisering af hændelser på et marked, hvor håndværkerne sælger deres produkter. Arbejdet kan afsluttes med en diskussion om fordele og ulemper ved loven om næringsfrihed, som blev indført i 1857.

Tema: "Trosskifter i Danmark"

Begrundelser:

Eleverne er ofte optaget af, hvad det religiøse betyder for mennesker i dag. I mange klasser tilhører eleverne forskellige trossamfund, og det vil være interessant og relevant for dem at sætte sig ind i ligheder og forskelle. I temaet trosskifter i Danmark arbejder eleverne først med skiftet fra den hedenske tro til den kristne tro i Vikingetiden, herefter med kirken i middelalderen og slutter med trosskiftet fra den katolske kirke til den luthersk-evangeliske kirke.

Historie i fortid og nutid

- udviklings- og forandringsprocesser fra Danmarks historie, som knytter sig til kongemagt og kirke
- sammenhænge mellem Danmarks historie og Nordens og Europas historie
- kulturelle fællesskaber, herunder Luther og Reformationen.

Undervisningsvejledning

Tid og rum

- placere emner og temaer, som klassen har arbejdet med, på klassens tidsfrise og angive geografisk område
- benytte relativ kronologi
- sætte begivenheder fra Danmarks historie i tidsmæssig relation til Verdens historie.

Fortolkning og formidling

- formulere enkle historiske problemstillinger
- sociale og kulturelle perspektiver på historiske begivenheder.

Problemstillinger:

- Hvorfor blev den hedenske tro erstattet af kristendommen?
- Hvordan tror I det gik til, at vikingerne blev kristne?
- Hvorfor ville nogle blive ved med at være hedninge, mens andre gik over til den nye tro kristendommen?
- Hvordan kunne kirken fastholde sin magt gennem middelalderen?
- Det undersøges, hvorfor kirker og klostre havde så stor betydning?
- Hvorfor kom Reformationen?
- Hvad betød Reformationen for kirken, for samfundet og for den tids mennesker?

Aktiviteter:

- Væsentlige begivenheder fra den kristne tros udbredelse sættes i relation til Danmarks historie for at give eleverne en viden om kulturelle påvirkninger.
- Eleverne laver små rollespil om trosskiftet i slutningen af vikingetiden.
- Eleverne fremstiller kalkmalerier og skaber fortællinger om pilgrimsrejser.
- Temaet afsluttes med, at eleverne først holder en katolsk gudstjeneste for derefter at holde en evangelisk-luthersk gudstjeneste.

Til 7.-8. klassetrin

Emne: "Første Verdenskrig 1914-1918"

Begrundelser:

Der er meget fokus på nutidens terroristangreb. Det kan give mening at undersøge 'værdien' af et menneskeliv og sammenhænge mellem terrorhandlinger og krige, fx i forbindelse med 1. verdenskrig.

Historie i fortid og nutid

- relatere Danmarks historie til udviklingen i andre områder af Verden
- forskellige politiske ideologiers forklaringer på forholdet mellem produktion, forbrug og ressourcer.

Tid og rum

- anvende emner og temaer, som er opført på klassens tidsfrise, som fixpunkter for nye tidsangivne oplysninger
- demonstrere sikker brug af relativ kronologi.

Undervisningsvejledning

Fortolkning og formidling

- formulere historiske spørgsmål som udgangspunkt for gruppedrøftelser
- søge oplysning om ophav til forskellige informationskilder og tage stilling til pålideligheden
- spor fra fortiden
- diskutere forskellige værdier og argumentere for egne holdninger til historiske fremstillinger.

Problemstillinger:

- Diskussion af vigtige økonomiske, teknologiske, ideologiske, politiske og sociale årsager, der gives til 1. verdenskrig.
- Hvad drejede krigen sig om? (samtidens syn på krigen kan evt. sammenholdes med senere fremstillings syn)
- Hvor og hvordan forløb krigen? Fx: hvilke lande og alliancer deltog?
- Hvorfor deltog Danmark ikke i krigen?
- Hvilke kort- og langsigtede følger fik krigen – økonomisk, teknologisk, ideologisk, politisk og socialt?
- Hvordan berørte krigsafslutningen Danmark? (Sønderjylland)
- En generel diskussion af mulige årsager til krig.

Aktiviteter:

- Væsentlige begivenheder fra 1. verdenskrig placeres på den fælles tidsfrise.
- Der arbejdes med historiske kort og oversigt i forhold til krigen (deltagende lande og alliancer, krigens gang, efterfølgende grænseændringer/grænsedragninger mv.).
- Klassen læser historiske fremstillinger, fortællinger og kilder i form af dagbøger om krigen.
- Klassen undersøger, om der på det lokale museum eller i kulturlandskabet findes spor fra krigen og perioden fra omkring 1900 til 1920.
- Klassen analyserer billeder og film om 1. verdenskrig.
- Med udgangspunkt i dagbøger og erindringer fra deltagere i krigen formulerer eleverne historiske fortællinger.
- Eleverne fremstiller multimediepræsentationer om personer og begivenheder fra krigen.
- Eleverne arbejder kontrafaktisk med perioden. Fx: hvad kunne der være sket, hvis Det tyske Kejserrige havde vundet krigen? Eller: Hvad kunne konsekvenserne have været for Danmark, hvis vi havde deltaget i krigen på den ene eller den anden side?

Tema: "Erindringspolitisk brug af danske helte, forbilleder og begivenheder i fortid og nutid"

Begrundelser:

De unge finder rollemodeller mange steder i nutidens samfund. På lignende måde bruger samfundet rollemodeller, symboler og begivenheder fra fortiden for at få synspunkter og handlinger til at fremtræde i skarpe konturer.

Historie i fortid og nutid

- årsagerne til, at nogle historiske forhold og begivenheder fra Danmarks historie har fået ny betydning i eftertiden.

Undervisningsvejledning

Tid og rum

- anvende emner og temaer, som er opført på klassens tidsfrise, som fixpunkter for nye tidsangivne oplysninger
- demonstrere sikker anvendelse af relativ kronologi.

Fortolkning og formidling

- angive, hvad der er faktuelle informationer, og hvad der er forklaringer og fortolkninger
- søge oplysning om ophav til forskelligartede informationskilder og tage stilling til pålideligheden
- diskutere forskellige værdier og argumentere for egne holdninger til historiske problemstillinger.

Problemstillinger:

- Hvem er de væsentligste danske helte og forbilleder i dansk historie?
- Hvilke vigtige historiske begivenheder huskes i nutiden?
- Hvad er danske helte og forbilleder kendt for? Er der et fælles træk ved dem?
- Hvor og i hvilken sammenhæng fandt de mindeværdige begivenheder sted?
- Hvornår gjorde heltene, forbillederne sig gældende i dansk historie?
- Hvorfor husker vi stadig disse helte, forbilleder og begivenheder?
- Hvordan har man i eftertiden brugt disse helte, forbilleder og begivenheder?
- Hvordan og hvorfor bruger vi i nutiden helte og forbilleder?
- Hvilke forskelle og ligheder er der mellem helte, forbilleder og begivenheder i Danmark og andre lande?

Aktiviteter:

- Historiske fortællinger, sagn, fremstillinger og kilder om udvalgte eksemplariske danske helte, forbilleder og begivenheder sættes i historiske kontekst. De tematiseres i forhold til historisk viden, ophavsforhold, holdninger og tendens.
- Klassen undersøger, hvordan eftertiden har brugt og stadig bruger disse fortællinger – herunder drøftes erindringspolitiske sigter med fortællingerne.
- Helte, forbilleder og begivenheder sættes ind på de personlige og den fælles tidsfrise.
- Udvalgte danske begivenheder, hvori helte og forbilleder naturligt indgår, dramatiseres og diskuteres efterfølgende.
- Troværdigheden af udvalgte fortællinger, sagn, fremstillinger og kilder undersøges og sammenholdes med samtidens og eftertidens brug af dem.
- Klassen undersøger udvalgte nyhedsmedier for at afdække, i hvor stor udstrækning historiske danske helte, forbilleder og begivenheder stadig spiller en stor rolle.
- Eleverne sammenligner danske helte og forbilleder med andre lande og kulturers.

Til 9. klassetrin

Tema: “Danskerne og deres land”

Begrundelser:

Globaliseringen har ført til gennemgribende forandringer. Det har bl.a. åbnet for diskussion om, hvad der forstås ved danskhed, og om den i givet fald er truet af udefra kommende påvirkninger.

Historie i fortid og nutid

- udviklings- og forandringsprocesser i Danmarks historie
- forhold mellem Danmark og andre områder i Verden i lyset af kulturpåvirkning og kulturtransformation.

Tid og rum

- overblik over længerevarende tidsforløb
- forskellige former for konfliktløsning i fortidens og i nutidens samfund
- nyhedsmediers vurderinger af aktuelle begivenheder.

Fortolkning og formidling

- samfundsforandringer, der kan forklares ud fra værdier og holdninger, som er fremherskende i en tidsepoke
- forholde sig kritisk til samfunds brug af historiske symboler og fortællinger.

Problemstillinger:

- Hvad er danskhed – herunder, hvordan er danskerne, hvad er typisk dansk samt hvilke værdier knytter sig til danskhed?
- Hvornår og hvorfor opstod et erindringsfællesskab, hvor et fælles forestillet træk var danskhed?
- Hvordan har danske kulturer udviklet sig i mødet med andre kulturer?
- I de seneste årtier har folk med andre kulturbaggrunde indvandret til Danmark. Hvordan bør disse kulturer integreres i de danske?

Aktiviteter:

- Eleverne arbejder med materialer, der fortæller om de valgte eksempler, der indgår i temaet.
- I grupper undersøger eleverne rigets varierede størrelser, fx småkongedømmerne i jernalderen, Nordsøimperiet i vikingetiden, helstaten i 1700-tallet og nationalstaten efter 1864. Der fokuseres på fremherskende fællesskaber i de pågældende epoker. Eleverne fremstiller kort, og de kan lave udstillinger om, hvad der på de givne tider må antages at have været typisk dansk.
- Eleverne kan arbejde med mediernes og partiernes diskussion af danskhed og danske og fremmede kulturer.
- Eleverne kan udarbejde spørgeskemaer og indsamle data om indvandreres og indfødte danskeres syn på danskhed.

Undervisningsvejledning

Emne: “Fra enevælde til demokrati”

Begrundelser:

Formelt afløstes den enevældige af en demokratisk styreform i og med Grundloven fra 1849. Reelt var demokratiets indførelse et resultat af en længere proces. Og den demokratiske styreform har siden ændret sig markant – og den er fortsat under forandring.

Historie i fortid og nutid

- udviklings- og forandringsprocesser fra Danmarks historie, som knytter sig til samfundsborgernes tilværelse under eneherredømme og folkestyre
- sammenhængen mellem samfund og produktionsformer.

Tid og rum

- forskellige former for konfliktløsning i fortidens og i nutidens samfund.

Fortolkning og formidling

- begivenheder og samfundsforandringer, der kan forklares ud fra værdier og holdninger, som er fremherskende i en tidsepoke
- forholde sig kritisk til samfunds brug af historiske symboler og fortællinger.

Problemstillinger:

- Hvilke rettigheder og pligter giver Grundloven borgerne i Danmark?
- Hvilke forklaringer fremføres på, at enevælden blev afløst af en demokratisk styreform?
- Har disse forklaringer ændret sig i tidens løb? I givet fald, hvordan og hvorfor?
- Hvordan det demokratiske styre blev opbygget, og hvordan udviklede det sig?
- Hvorfor var det i begyndelsen kun mænd med egen husstand, der havde stemmeret?
- Hvilken rolle har Grundloven i det danske samfund i dag?
- Hvordan bruges historien om demokratiets indførelse?
- Hvordan bør det demokratiske system være?

Aktiviteter:

- Klassen kan sammenligne nyere og ældre historiebøgers beskrivelser af enevældens afskaffelse.
- Eleverne kan læse og diskutere passager af grundlovens bestemmelser om borgernes rettigheder og pligter.
- Klassen kan besøge museer, der har udstillinger om perioden.
- I grupper kan eleverne skrive en grundlov, som de synes, den skulle udformes.
- Arbejde med demokratiet i europæisk og global sammenhæng.

Historiefagets særlige aktiviteter

Nedenstående er erkendelses- og formidlingsformer, som har særlig betydning for historiefaget:

- Den historiske fortælling.
- Museers og undervisnings-/oplevelsescentres udstillinger og aktiviteter.
- Rekonstruktioner af historiske redskaber og situationer.
- Kontrafaktiske metoder.
- Erindringspolitik.
- Kilde- og materialekritik.

De har hver deres særlige sprog og har ganske særlig betydning, fordi eleven i flertallet af erkendelses- og formidlingsformerne kan være både modtager og afsender af et budskab. Som eksempler herpå kan nævnes:

- Eleven kan være den, der skaber en historisk fortælling. Og eleven kan være den, der lytter til lærerens eller andres fortællinger.
- Eleven kan være den, der er omviser på en udstilling, eller kan være den, der skaber sin egen udstilling. Og eleven kan være museumsgæst, besøgende på et undervisnings-/oplevelsescenter, som modtager formidlingscenterets budskab om historiske begivenheder og samfundsforhold.
- Eleven kan være den, der søger at rekonstruere historiske genstande og afprøver dem, eller som sammen med andre skaber historiske situationer, fx i form af rollespil og dramatiseringer. Og eleven kan iagttage historiske rekonstruktioner eller situationer, som giver indsigt i andres tolkning af fortiden, forståelse af nutiden eller forestillinger om fremtiden.

Historisk fortælling

En fortælling har en begyndelse, et forløb over tid og en afslutning. Historien forstået som fortiden – tiden, der er gået, har efterladt sig spor, men er i sig selv forsvundet. Disse spor fortolkes, fx i form af bygninger, tekster, billeder og sættes i en meningsfuld sammenhæng, dvs. at der skabes en historisk fortælling, som gør rede for et forløb over tid. En historiker, der fx skriver om forløbet, der førte til Tysklands besættelse af Danmark den 9. april 1940, kan naturligvis ikke genskabe “den fortidige virkelighed”, selv om der netop fra denne tid er et omfattende kildemateriale. Historikeren kan kun analysere og tolke materialet og på baggrund heraf skabe mening og helhed og altså konstruere sin beretning eller fortælling om begivenhedsforløbet. Andre forhold end selve kildematerialet spiller ind, når fortiden tolkes og fortællingen skabes. Det gælder historikerenes nutidsforståelse og fremtidsforventning – herunder hans sigte og problemformulering. Og det drejer sig om sproget, som former historikerens måde at tænke på. Sprog er nemlig mere end et neutralt middel til at meddele sig gennem. Disse forhold er forklaringer på, at “historien skrives om”, at der skabes nye fortællinger. Netop begivenheder

Undervisningsvejledning

i tilknytning til Besættelsen omfortolkes fortsat, og der konstrueres nye fortællinger herom.

Historisk fortælling er en vigtig måde at opnå erkendelse på. Både professionelles, lærerens og elevernes fortællinger er synteser, som skabes på baggrund af faglig indsigt samt analyse og vurdering af historisk viden i form af fx kildemateriale. Indlevelse og kreativ tænkning bærer den historiske fortælling frem. Fortællingen er i sin grundform beskrivelser af to eller flere begivenheder, som knyttes sammen af fortællerens forklaringer.

Valget af begivenheder, og den måde de sammenkædes på, er udtryk for en tolkning af historien. Fortællingen baserer sig på indsigt i det historiske indhold, indlevelsessevne, fantasi og en interesse i at give fortællingen mening.

Det er et særkende ved den historiske fortælling,

- at den normalt indeholder flg. elementer
 - tid
 - sted
 - personer/aktører
 - et handlingsforløb bestående af en begyndelse, et forløb og en afslutning
 - historisk kontekst
 - fortællersynsvinkel – jeg-fortæller, eller andet
- at den bygger på faglig indsigt i historien og på analyse og vurdering af kildemateriale
- at dens personer giver udtryk for følelser, behov og værdier gennem deres tanker og handlinger og deres indbyrdes relationer
- at fortælleren har et engagement og en interesse, som sætter sig igennem i fortællingen
- at den har som mål at skabe mening og betydning hos tilhøreren
- at indholdet kan blive genstand for en kommunikation mellem fortæller og tilhører.

Overleverede nedskrevne fortællinger kan med fordel inddrages i undervisningen, men det skal blive tydeligt for eleverne, at de enten giver særlige tidstypiske forklaringer eller, at fortælleren har haft et sigte med at give netop disse forklaringer. Fx havde Saxos fortællinger fra omkr. 1200 til formål at styrke kongemagten som institution, og mange fortællinger om det ældste Danmark fik en renaissance efter 1800-tallet.

Læreren kan skabe en historisk fortælling, som engagerer eleverne. Hun har i forvejen valgt de begivenheder, der skal indgå i fortællingen, og hun har planlagt forløbet. Det skal blive klart for eleverne, at der er tale om lærerens fagligt funderede tolkning, og at andre tolkninger er mulige.

Elever kan enkeltvis eller i grupper skabe historiske fortællinger. De kan ved lærerens hjælp analysere begivenheder og hændelsesforløb og bearbejde disse til egne tolkninger.

Fortællingen har andre fremtrædelsesformer end den skriftlige og mundtlige fortælling, og der er rige muligheder for funktionelt tværfagligt samarbejde med de praktiske musiske fag. Alle fremtrædelsesformer, som kan illustrere et kronologisk forløb, får betydning, fx drama, tegneserie, dukkespil, sang etc.

Undervisningsvejledning

En særlig form for fortællinger er de kontrafaktiske. Det er fortællinger skabt over skabelonen – “Hvad nu, hvis ...?”, dvs. fortællinger, der omhandler alternative forestillede, men mulige forløb af kendte udviklinger i fortiden og nutiden. De kontrafaktiske metoder åbner for at arbejde med handlerum og muligheder i fortiden og nutiden. Kontrafaktiske fortællinger kan vise, at historiske forløb kunne have udviklet sig anderledes, end de gjorde, og at det i nogle sammenhænge var tilfældigheder eller irrationelle handlinger, der førte til bestemte begivenheder eller hændelser. Desuden er brug af kontrafaktiske metoder og fortællinger velegnede til at problematisere og afprøve årsager, der hævdes at være, til en bestemt begivenhed. De kontrafaktiske fortællinger inddrages normalt i undervisningen, når eleverne er præsenteret for fremherskende opfattelser af historiske hændelsesforløb.

Museer og historiske undervisnings-/oplevelsescentre

De kulturhistoriske museer ligger spredt over hele landet og giver rige muligheder for oplevelser, der kan bearbejdes i historieundervisningen. Her kan eleverne se originale genstande og spor fra fortiden på nært hold.

Den forhistoriske tid og arkæologiske fund samt spor er rigt repræsenteret på museer og undervisnings-/oplevelsescentre. Der findes museer med et varieret udvalg af genstande og spor, og der findes en lang række museer, der har specialiseret sig i fx landbrugskulturer, arbejderkulturen eller danske skoleforhold.

De store nationale museer som Nationalmuseet, Moesgaard m.fl. har oprettet skoletjenester, som interesserede lærere kan kontakte i forbindelse med forberedelsen af et museumsbesøg. Alle museer har en hjemmeside, hvor nyttige praktiske oplysninger ofte er suppleret med forslag til, hvordan museet kan benyttes formidlingsmæssigt i historieundervisningen.

Mange museer har i forbindelse med deres skoletjenestevirksomhed udviklet professionelle, pædagogisk uddannede omvisere og guider samt faciliteter, hvor eleverne kan arbejde fysisk med kopier eller med at fremstille historiske genstande og/eller historiske situationer i historiske værksteder.

En udstilling er at betragte som ethvert andet undervisningsmateriale, og derfor må lærer og elever have forestillinger om, hvordan udstillingen skal indgå i undervisningen.

Den problemorienterede undervisning, som historieundervisningen sigter imod, inddrager eleven i hele processen. Derfor er det hensigtsmæssigt, at eleverne kan besøge en historisk udstilling flere gange. Det kan fx foregå i form af et indledende besøg, hvor eleverne vurderer, på hvilke måder udstillingen kan indgå i arbejdet, og et senere besøg, som finder sted i arbejdsfasen eller i præsentationsfasen.

Museer og deres samlinger samt særudstillinger kan udnyttes på mangfoldige måder i undervisningen. Fx kan grupper af elever have til opgave at være omvisere og guider for andre grupper af elever. På museet kan eleverne opføre situationsspil. Der kan produceres historiske fortællinger, som er inspireret af udstillingen, eller som inddrager dele af udstillingen. Der kan endvidere arbejdes med rekonstruktioner.

Undervisningsvejledning

Rekonstruktioner af historiske redskaber og situationer

Eleverne kan erhverve sig viden om noget ved at læse, høre og se. Men der findes indsigter, der bedst eller kun opnås på andre måder. Således kan eleverne læse i en bog, eller læreren kan fortælle, at i jernalderen var tilberedning af mad omstændelig og langvarig. Eleverne får en dybere indsigt i dette emne, fx ved selv at prøve at male korn til mel med den tids metoder. Det er et eksempel på en senso-motorisk eller kropslig erkendelsesform. Tilsvarende er der emotionelle erkendelsesformer, hvor eleverne opnår indsigter gennem indlevelse, som fx foregår ved at klassen tilbringer nogle dage på et historisk værksted, hvor de lever på jernaldervis – eller blot ved dramatiseringer i klassen.

Det er vigtigt at gøre brug af varierede erkendelses- og formidlingsformer i historieundervisningen. Eleverne er jo vænnet til, at de fleste ting, de omgiver sig med, er købt færdigt. Før og nu har mange mennesker i andre kulturer fremstillet mange ting selv.

Ved at arbejde med at rekonstruere produktionsprocesser kan eleverne erkende, at fremstillingen af disse produkter ofte tager lang tid og forudsætter en række færdigheder og håndværksmæssig kunnen, som vi i dag ikke vedligeholder.

Redskaber af jern, ben, huder eller træ har været tilpasset særlige formål. De fremstilles måske ikke længere, og eleverne kan erfare, at behov og samfundsmæssig udvikling indvirker på hinanden. Der er tale om både kontinuitet og forandring.

Når elever rekonstruerer redskaber og arbejdsprocesser, kan de identificere sig med fortidens mennesker, som fremstillede lignende ting. De får mulighed for at se deres egen tilværelse og det, de omgiver sig med, i et historisk perspektiv. I en alsidig differentieret undervisning har disse aktiviteter betydning på alle klassetrin.

Når eleverne skal rekonstruere en historisk situation, er det ikke givet, at der altid skal lægges vægt på at genskabe redskaber eller produkter på samme måde, som man gjorde i fortiden. Hvis klassen rekonstruerer danske sagn kan dragter og rekvisitter være af billige stoffer, tæpper og pap mv.

I rekonstruerede handlingsforløb eller situationer tjener redskaberne og klædningsstykkerne primært som rekvisitter.

Der kan arbejdes med rekonstruerede historiske situationer som forsøg på at visualisere historisk viden så nøjagtigt som muligt. Eller der kan arbejdes med mere frie rekonstruerede forløb. Endelig kan der arbejdes med kontrafaktiske forløb. De konstruerede historiske situationer har i sig selv en oplevelsesværdi. Det oplevelsesmæssige skal altid sammentænkes med det faglige.

Længere historiske udviklingsforløb kan rekonstrueres i procesorienterede forløb. Arbejder klassen fx med emnet Vikingetiden, kan eleverne lave simple modeller af skibe, ringborge, Hedeby mv. Efterhånden som eleverne får historisk indsigt i flere og flere indholdsområder, bygges der videre på modellerne. I Hedebymodellen udbygges evt. med havn og mole med små skibe. Håndværkerne får deres huse og værksteder. Mennesker

og dyr placeres efterhånden på modellen. På den måde er der mulighed for, at modellen får sit eget indre liv og kan indgå i andre fags aktiviteter.

Kontrafaktiske metoder

Kontrafaktiske metoder tager sit afsæt i spørgsmålet: Hvad nu hvis...? Dette spørgsmål lægger op til, at man kigger på de fremstillinger af historiske forløb og årsagsforklaringer, som er de gængse og prøver at tænke sig frem til andre muligheder. Der har ligesom i dag været flere muligheder i datiden, når væsentlige beslutninger skulle tages. Nogle vil derfor sige, at de gængse historiske beskrivelser er resultatet af tilfældigheder. I den betydning af tilfældighed var alt ikke muligt, men der var to eller flere forskellige, mulige udfald af en situation, og udfaldet kunne ikke forudsiges som en uundgåelig, ubetinget følge.

I et emne om Christian 4. kan læreren problematisere, om det var nødvendigt, at kongen deltog i 30-årskrigen. Læreren kan lade eleverne tage stilling til, om Christian 4. burde være gået med i krigen, og han kan dermed forsøge at få eleverne til at sætte sig ind i, hvilke fremtidsforventninger kongen måtte have, inden han tog beslutningen om at gå med i krigen.

Når læreren inddrager Christian 4.'s fremtidsforventninger, er det med til at åbne elevernes øjne for, at historien ikke har et nødvendigt forløb, sådan som det ofte fremstilles i historiebøgerne. Det kunne være gået anderledes. Christian 4. havde i hvert fald overvejet forskellige handlemuligheder, da han valgte at gå i krig. At forstå Christian 4. er at forstå, at han ud fra sine fremtidsforventninger valgte at handle på en bestemt måde. Dvs. at historikeren – her eleven – må sætte sig ind i de overvejelser, som Christian 4. sandsynligvis må have gjort sig i situationen. Fx skal Danmark gribe ind i 30-årskrigen eller ej? I den overvejelse er der indgået mange faktorer, fx militær og økonomisk styrke, frygten for modreformationen, adelens og udenlandske magters mulige reaktioner samt overvejelser om chancen for succes dvs. overvejelser om fremtiden. Årsager opfattes ofte som facts på linie med, at Christian 4. døde i 1648. Det betyder, at eleverne skal lære at forstå, at det, der skete i fortiden, ikke var uundgåeligt, og at der kan være mere end én årsag til en hændelse, og at mange årsager spiller sammen, og at tilfældigheder indgår i årsagsbegrebet – uden at det opløses i, at alt kan ske. Derfor bør eleverne stilles over for spørgsmålet: Hvad var der sket, hvis Christian 4. ikke var gået ind i 30-årskrigen.

Den kontrafaktiske metode kan således fungere som øjenåbner for at vise, at det kunne være gået anderledes. Og metoden lægger op til, at eleverne afprøver årsagsforklaringernes holdbarhed. Eleverne må endvidere sætte sig ind i den valgsituation og de muligheder, som fortidens mennesker var i og havde, da de besluttede at handle, som de gjorde. Endelig kan eleverne blive opmærksomme på tilfældighedernes betydning for, at det gik, som det gjorde.

At arbejde med kontrafaktiske metoder styrker og kvalificerer elevernes scenariekompetence og demokratiske dannelse, idet de arbejder med, hvordan et kendt forløb kunne have udviklet sig anderledes. Eleverne oplever, at historien ikke er forudsigelig, og at det enkelte menneske og grupper af mennesker kan være medvirkende til at ændre historiens udvikling. Gennem arbejdet med kontrafaktiske metoder erfarer eleverne, at de selv er historieskabte såvel som historieproducerende.

Undervisningsvejledning

Erindringspolitik

Erindringer er erfaringer og historier om noget. De ændrer sig som følge af hukommelse, glemsel og ydre påvirkninger. Alligevel er erindringer forudsætninger for, at vi som mennesker kan orientere os, tage stilling og handle. Erindringer kan være såvel personlige som fælles for større og mindre grupper. Man taler her om erindringsfællesskaber, og som mennesker er vi med i flere erindringsfællesskaber på én gang. En klasse udgør et erindringsfællesskab, og det kan fx være et helt folk. Erindringer spiller en vigtig rolle i dannelsen og omdannelsen af personlige og fælles identiteter og er dermed med til at fastlægge, hvad mennesker identificerer sig med og føler loyalitet overfor.

Mange erindringsfællesskaber er “forestillede fællesskaber” dvs., at man oplever, at man har noget til fælles med en række mennesker, som man ikke kender direkte – det nationale fællesskab “danskerne” er således et forestillet fællesskab.

Erindringspolitik handler om magten over erfaringerne, historierne og symbolerne og andet, som erindringen består af. Hvem udformer og bruger den fælles erindring med et bestemt sigte? For at bruge klassen som et eksempel: Hvem udformer klassens fælles historie, fx at den altid har lavet ballade i historietimerne? Og af hvem og hvordan bruges denne erindring.

At arbejde med erindringspolitik i historieundervisningen handler om at undersøge forskellige aktørers produktion og brug af historie samt at finde ud af, hvem der har tiltaget sig retten til at tolke denne. Ved at arbejde med erindringspolitik styrkes og kvalificeres elevernes historiebevidsthed.

At danne og omdanne erindringsfællesskaber er en af de mest afgørende funktioner, som en kvalificeret historiebevidsthed udfylder i en social-kulturel sammenhæng. Størstedelen af historieskrivningen skrives med erindringspolitisk sigte. Der skrives altså historie med det primære formål at fastholde, bearbejde og omdanne bestemte erindringsfællesskaber, fx det nationale fællesskab via Danmarkshistorier. Der vil derfor fortsat være diskussion om, hvilken fortid der søges bevaret i erindringen – herunder i hvilken, form det skal gøres.

Et erindringssted er et sted eller et holdepunkt, som har særlig betydning for det pågældende erindringsfællesskab. Erindringssteder i det nationale erindringsfællesskab vil markere noget vigtigt eller typisk for det nationale fællesskabs selvforståelse. Det kan være væsentlige begivenheder i dansk historie, politiske symboler, monumenter, museer, tekster, mytiske og historiske personer og konkrete steder. Eksempler på sådanne erindringssteder er Holger Danske, Dannebrog, Jellingestenene, Christian 4., Dannevirke, Slaget ved Dybbøl 1864, Nationalmuseet, Grundloven mv.

Når eleverne arbejder med erindringspolitik, kan de fx i emnet Middelalderen i Danmark undersøge Saxos “Danernes Gerninger” og afdække, hvordan Valdemarerne og Absalon iscenesatte sig selv og tolkede fortiden sådan, at denne kom til at kaste glans over dem selv og legitimerede deres handlinger i samtiden.

Undervisningsvejledning

Brug af historien kan også indgå i elevernes analyse og vurdering af, hvordan enkeltpersoner eller grupper til forskellige tider og på forskellige steder har tolket og brugt historien til bestemte formål. Eleverne kan fx arbejde med, hvordan Napoleon i Frankrig omkring 1800, Stalin i Sovjetunionen i 1930'erne og McCarthy i USA i 1950'erne tolkede historien og brugte den til at fremme nogle og undertrykke andre politiske synspunkter.

Kilde- og materialekritik

Kilde- og materialekritik er den kritiske refleksion over forholdet mellem kilderne og materialet og historikerens konstruktion af den fortidige virkelighed. I historieundervisningen bliver historikeren til læreren og klassen.

Kilde- og materialekritik er det historiske håndværk – fornuft sat i system. Ved at arbejde med kilde- og materialekritik styrkes og kvalificeres elevernes historiebevidsthed og kritiske sans.

Når der arbejdes kildekritisk i nutidens historieundervisning, arbejdes der med udgangspunkt i et funktionelt kildebegreb, dvs. at læreren og eleverne betragter sig selv som en del af undersøgelsen, og at det er deres spørgsmål og tolkninger, som er interessante – og altså ikke fortidens kilder og spor i sig selv. Kilder og spor har ikke en egenverdi. De er altid kilder til noget. Læreren og klassens arbejde er en personlig, aktiv og kreativ undersøgelsesproces. Læreren og klassen finder ikke fortiden, de konstruerer den, ikke som den var, men som den er for dem.

Læreren og elevernes spørgsmål er derfor centrale i kilde- og materialekritikken. I undervisningen fra 3. til 9. klasse arbejdes med at nuancere og kvalificere elevernes spørgsmål. I begyndelsen arbejder eleverne måske med en bred angivelse af, hvad de gerne vil finde ud af. Senere udformes undersøgelsesspørgsmål. Og på de ældre klassetrin bearbejdes mere specifikke og målrettede spørgsmål til problemstillinger, der evt. samles til en problemformulering.

Eleverne skal i begynderundervisningen kende til forskellige kilde- og materialetyper. Senere skal de med stadig større sikkerhed kunne benytte elementer fra historiske metoder til på baggrund af problemstillingerne at vælge, analysere og forholde sig til relevante kilder og materialer.

Ikke alle spørgsmål er velegnede til en historisk undersøgelse. I undervisningen skal eleverne udvikle deres evner til at stille relevante spørgsmål. For at kunne gøre det må eleverne først have en vis indsigt i det pågældende område.

Eleverne har historiske indsigter, som de fx har erhvervet sig uden for skolen. De møder derfor ikke et emne eller tema forudsætningsløse. Disse forhåndsforståelser må gøres til fælles viden og bruges som afsæt for undervisningen. På tilsvarende måde kan man arbejde med det samme område flere gange i løbet af historieundervisningen. Klassen kan fx i 3.-4. klasse arbejde med dansk sagnhistorie med brug af fortælleværksteder og med hovedvægten på oplevelse og indlevelse. Senere – fx i 7.-8. klasse – kan eleverne

Undervisningsvejledning

foretage undersøgelser af de samme sagn og myter fra dansk historie og underkaste dem en kildekritisk analyse, hvor de fokuserer på sagn og kilder i forhold til produktion, brug og tolkning af historien dvs. erindringspolitik.

Forståelse og kritisk sans er forbundne begreber i historieundervisningen. Læreren og eleverne arbejder i undervisningen frem mod stadig mere reflekterede forståelser af nutiden på baggrund af kvalificerede fortidstolkninger for at kunne opstille mulige og nuancerede fremtidsforventninger.

Kilde- og materialekritik er en undersøgelse af hensigter og interesser. I kilde- og materialekritikken arbejdes med kildernes tilblivelseshistorie, indbyrdes forhold, hensigter og brug.

I kilde- og materialekritikken arbejdes både med skriftlige kilder som fx fremstillinger, fortællinger, breve, officielle dokumenter, billeder og lyd mv. Søgning af oplysninger på internettet spiller en stadig større rolle i historieundervisningen. Især i forhold til internettet er kildekritik et uundværligt redskab. Kilde- og materialekritik skal altid være en integreret og funktionel del af arbejdet med emner og temaer med problemstillinger – og skal altså ikke dyrkes som en løsrevet disciplin.

Man kan rent praktisk arbejde med kilde- og materialekritik ved at udvikle gode spørgsmål i form af Hv-spørgsmål, som følgende eksempel viser:

Klassen vil undersøge Frederik 3.'s tid og Kongeloven 1665.

Læreren og eleverne kan stille flg. spørgsmål:

- Hvad er baggrunden for Kongeloven af 1665?
- Hvorfor ønskede kong Frederik 3. Kongeloven?
- Hvem skrev Kongeloven?
- Hvor blev den til?
- Hvordan ser loven ud?
- Hvilket formål og hensigter havde loven?
- Hvilke interesser lå bag loven?
- Hvordan blev loven modtaget i samtiden?
- Hvordan blev loven brugt i samtiden og i eftertiden?
- Hvorfor er kongeloven et vigtigt aktstykke i dansk historie?

Historiefagets materialer

Undervisningen i faget er i sit udgangspunkt problemorienteret og omfatter brede kundskabsområder. Det betyder, at det ikke blot er læreren, men også eleverne, der skal have adgang til fagets undervisningsmaterialer. Eleverne får brug for på egen hånd og i samråd med læreren at kunne vælge og indsamle egnede materialer.

Undervisningsvejledning

Både læreren og eleverne bearbejder de informationer, der er skaffet til veje, og resultaterne formidles. Derfor skal også eleverne have adgang til nødvendige arbejdsredskaber, og de skal lære, hvordan de anvender disse hjælpemidler.

I løbet af undervisningen frembringer eleverne ofte produkter som konkrete udtryk for deres erhvervede viden, og som bruges i det videre undervisningsforløb, og som fremlægges og forklares for andre. Disse materialer er udtryk for elevernes tolkning af fx et historisk emne, og de indgår i undervisningen sammen med andre materialer.

Museerne er en vigtig informationskilde til viden om fortiden, og endelig er hele det omgivende samfund og naturen en kilde til information om historiske begivenheder og samfundsforhold.

Bøger

I den problemorienterede historieundervisning anvendes emne- eller temaorganiserede bøger.

Det er af betydning, at bøgernes indhold giver mulighed for både indlevelse, analyse og vurdering på en sådan måde, at der appelleres til elevernes fantasi og kreative tænkning, og der ansøres til formulering og undersøgelse af problemstillinger.

En del materiale indeholder opgaver af forskellig art. De opgaver, der indgår i undervisningen, må ikke udelukkende være kontrolspørgsmål til bogens tekst. Opgaveformer, der stiller åbne spørgsmål, og som lægger op til problemorientering, appellerer i højere grad til elevernes forestillingsevne og videnskabsende aktivitet – både på det intellektuelle og det praktiske musiske plan.

Nogle lærebøger inddrager fiktion, som ofte findes i særlige afsnit eller i særskilte hefter. Ved at anvende disse historiske fortællinger er der mulighed for, at eleverne indlever sig i stoffet gennem identifikation med fortællingens personer, og at der i tilknytning til fortællingen stilles åbne spørgsmål til eleverne.

Opslagsværker og håndbøger inddrages, når det er relevant for arbejdet med emner eller temaer. Bøger med årstalslister er af betydning for hurtigt at kunne orientere sig i en historisk periode. Historiske kort og atlas giver en visuel opfattelse af forskellige tiders bebyggelsesstrukturer, statsdannelser, grænser og afstande.

It-baserede materialer

Mængde af informationer om historiske emner og temaer, der kan hentes på internettet, er enorm og stadig voksende. Især på de ældre klassetrin, hvor eleverne er i stand til at læse i hvert fald kortere engelske tekster, kan internettet være et velegnet sted at hente oplysninger, der kan bruges i forbindelse med besvarelser af problemstillingerne/problemformuleringen. Men brugen af informationer fra internettet forudsætter, at eleverne har opnået kildekritiske færdigheder i at vurdere troværdigheden og anvendeligheden af oplysningerne.

Undervisningsvejledning

De stadig hurtigere netopkoblinger indebærer, at det ikke kun er tekster, der kan hentes fra nettet. Også historiske billeder, lydoptagelser og filmklip kan hentes og bruges i undervisningen. Danmarks Radio og flere andre radio- og tv-stationer gør deres udsendelser netbaserede. Disse udsendelser kan det være relevant for enkelte elever, grupper eller hele klassen at inddrage.

Via internettet har eleverne også adgang til databaser, hvor de fx kan finde litteratur, artikler i fuldt tekst og statistiske oplysninger.

Der findes også et vist udbud af interaktive cd'er om historiske emner og situationer. Men også her er antallet af engelsksprogede udgivelser større.

Det er væsentligt, at eleverne selv skaber historiske fortællinger, og at de præsenterer dem for klassen eller for en gruppe elever. It har givet nye muligheder for at præsentere resultatet af sit arbejde på varierede og ofte bedre måder end fx brug af plancher. Allerede fra 3.-4. klasse kan eleverne – hvis skolen har faciliteterne – arbejde med enkle præsentationsprogrammer, der integrerer tekst, lyd og billeder. I de ældre klasser er det oplagt at lade eleverne udarbejde hjemmesider som præsentationer af deres arbejde.

Andre materialer

Film og video giver muligheder for at synliggøre de spor, fortiden har sat. Gennem billedmedierne kan genstande og begivenheder bringes ind i undervisningen og opleves som nærværende. Virkeligheden bør dog foretrækkes, men ofte er det ikke muligt. Man bør dog være opmærksom på materiale fra det omgivende samfund, der kan hentes ind i skolen og med fordel anvendes i historieundervisningen.

Skønlitterære bøger, film og tegneserier omhandler ofte historiske personer, som har været deltagere i afgrænsede begivenhedsforløb, eller fiktive personer, som forfatteren har placeret i en kendt historisk sammenhæng.

Det er en god ide at anvende fiktionsprægede materialer, der kan åbne for indsigt i fortiden, for at mennesker bedre kan forstå deres tilværelse. Også materialer, der blot er underholdende, men hvis historiefaglige lødighed er tvivlsom, kan inddrages i undervisningen. Eleverne stifter bekendtskab med denne genre i deres hverdag i form af fx tegneserier og film. Det er oplagt, at lærere og elever i historieundervisningen bearbejder påstande og fordomme, som stammer fra disse materialer, og sætter dem ind i en historisk sammenhæng.

Undervisningsdifferentiering

Undervisningsdifferentiering er et princip for tilrettelæggelse og gennemførelse af undervisningen i en klasse eller gruppe, hvor den enkelte elev tilgodeses, samtidig med, at man bevarer fællesskabets muligheder.

Undervisningsvejledning

En undervisning, der bygger på undervisningsdifferentiering, tilrettelægges, så den både styrker og udvikler den enkelte elevs interesser, forudsætninger og behov, og så den indeholder fælles oplevelser og erfaringsgivende situationer, der forbereder eleverne til at samarbejde om at løse opgaver.

Udgangspunktet for al historieundervisning er den enkelte elevs erfaringer og forudsætninger. Gennem undervisningen styrkes den enkelte elevs og den fælles historiebevidsthed, der en af forudsætninger for at kunne indgå som aktiv deltager i et demokratisk samfund.

I tilrettelæggelse af undervisningen tages hensyn til, at børn bruger forskellige erkendelsesformer i læringen. Således lærer nogle børn konkret, fx ved at bygge en model af noget. Andre lærer gennem indlevelse og oplevelse, fx ved dramatiseringer. Andre igen lærer ved mere abstrakte og teoretiske tilgange. Ofte er der tale om en kombination. Afhængig af de fastlagte mål, elevernes varierede behov, undervisningsaktiviteten og materialerne kan undervisningen tilrettelægges med inspiration fra fx nedenstående spørgsmål:

Hvilke dele af undervisningsindholdet er især egnet til fælles arbejde i klassen?

Fællesskabet er den ramme, klassen arbejder indenfor. Derfor påbegyndes og afsluttes klassens arbejde med emner, temaer og problemstillinger oftest her. Ligeledes kan det være hensigtsmæssigt undervejs at dele ny viden og erfaringer i klassens fællesskab. Fortællinger, film, samtaler, gæstelærerbesøg, ekskursioner, museumsbesøg, lærerpræsentation af fx nye begreber, brainstorm, opsamlings, etablering og udvikling af klassens tidsfrise, elevfremlæggelser og evaluering skal i denne sammenhæng ligeledes nævnes.

Hvilke dele af undervisningsindholdet er især egnet til individuelt arbejde?

Undersøgelser, der lægger op til at styrke den enkelte elevs erfaringer og forudsætninger. Arbejdet med etablering og udvikling af personlige tidsfriser. Når it og multimedier inddrages i undervisningen, som fx ved informationssøgning på internettet og i databaser, billedfremstilling gennem tegne- og billedbehandlingsprogrammer samt kommunikation via e-mail. Læsestof, opstilling af og arbejdet med personlige logbøger, portefølje mv.

Hvilke dele af undervisningsindholdet er især egnet til gruppearbejde?

Arbejdet med aspekter af emner, temaer med problemstillinger, der ved deres indhold og karakter med fordel kan udnytte forskellige tilgange. Derved kan den enkelte elev bidrage med sine stærke sider. Projektarbejde, fortællerværksteder, dramatiseringer, rekonstruktions- og værkstedsarbejder samt ud-af-huset-aktiviteter i lokalområdet.

Hvilke dele af undervisningsindholdet kan især give anledning til egentlige samtaler med eleverne til støtte for deres forståelse og eget fortsatte arbejde med indholdet?

Lærer- og elevsamtaler om ideudvikling, formulering af faglige spørgsmål og problemstillinger, anvendelse af hjælpemidler samt evt. samtaler ud fra portefølje og logbøger, individuel respons på opgaver, produkter og præsentationer.

Undervisningsvejledning

Hvilke dele af et undervisningsforløb giver især mulighed for at fremme elevernes sociale forståelse og adfærd?

Kontakter uden for skolen, samarbejde inden for faglige rammer, samtaler om værdier, normer og regler i et historisk perspektiv.

Hvilke opgaver og arbejdsituationer bidrager til den enkelte elevs alsidige udvikling?

Aktiviteter og situationer, hvor eleverne får mulighed for at bruge forskellige lærings-, erkendelses- og formidlingsformer, som udfordrer eleverne sprogligt, senso-motorisk og emotionelt i og uden for skolen.

Hvordan kan eleverne som klasse, gruppe eller hver for sig deltage i planlægning og evaluering?

Medindflydelse på valg af emner og temaer med problemstillinger, arbejds- og fremlægelsesformer, produkter, selvevaluering, portefølje og logbog.

Hvilke arbejdsituationer er især fremmende for tilegnelsen/udviklingen hos elever, der har svært ved at arbejde med undervisningsindholdet?

Valg af egnede undervisningsmidler og arbejdsmetoder. Visuelle og praktiske tilgange til emne og temaer med problemstillinger. Eleverne får støtte til at tilpasse, strukturere og målrette deres læreprocesser.

Hvilke arbejdsituationer er især fremmende for tilegnelsen/udviklingen hos elever, der har let ved at arbejde med undervisningsindholdet?

Undervisningen tilrettelægges, så der skabes mulighed for at udfordre elevernes individuelle formåen. Der skal være sammenhæng mellem lærer/elevforventninger og præstationsniveau. Eleverne får støtte til at tilpasse, strukturere og målrette deres selvstændige læreprocesser.

Lærerens hjælp til grupper og enkeltelever?

Værkstedundervisning med selvinstruerende opgaver, der frigør læreren og hermed muliggør hjælpen til enkeltelever, par- og gruppearbejde, ...

Lærerens hjælp er ikke udelukkende en faglig hjælp, der afhjælper et konkret historiefagligt problem. Det er vigtigt, at læreren kan organisere arbejdet og vejlede eleverne på en sådan vis, at de selv og i deres samarbejde udvikler arbejdsmetoder og læringsstrategier, der gør dem i stand til selv lære nyt fagligt stof og nye faglige arbejdsmetoder.

Kammerathjælp?

Aktiviteter, der lægger op til, at eleverne samarbejder om emner og temaer med problemstillinger i par- og gruppearbejde, aktiviteter og emner, der lægger op til at udnytte enkelte elevers særlige erfaringer, viden, indsigter og holdninger.

Hvordan kan det, eleverne har lært, bruges i forhold til hele klassen?

Understøtte progressionen i elevernes fortsatte styrkelse og kvalificering af deres individuelle og fælles historiebevidstheder. Undervisningen tilrettelægges, så indholdet til stadighed bygger videre på de individuelle og fælles historiebevidstheder, som eleverne på det pågældende niveau er i besiddelse af.

Kontinuitet og organisationsformer

På de fleste skoler udarbejder den enkelte lærer og det enkelte lærerteam årsplaner. Ved hjælp af de årsplaner skaffer læreren sig overblik over hvilket indhold og på hvilken måde, der er blevet arbejdet med indhold fra læseplanen. Der udarbejdes ofte årsplaner for de enkelte fag, for arbejdet med tværgående emner og problemstillinger samt vedrørende elevens alsidige personlige udvikling. Disse planer er med til at sikre kontinuitet, progression og variation i det samlede skoleforløb og i forbindelse med lærerskift. I historie kan klassens tidsfrise bidrage til at sikre overblik og samtidig gøre det muligt at kommunikere om dette. Ligeledes er det en mulighed, at klassen som helhed har en portefølje, hvor læreren samler produkter, som afspejler arbejdet. Her tydeliggøres hvilke emner, der har været behandlet og hvordan. De indsamlede erfaringer fra tidligere forløb kan danne udgangspunkt for nye arbejder, mål og metoder.

Samlet kan disse optegnelser samtidig øge skolens gennemsigtighed og dermed dialogen om undervisningens form og indhold. Som inspiration og støtte til arbejdet med at planlægge, tilrettelægge, gennemføre og evaluere undervisningen har Undervisningsministeriet udviklet en såkaldt "kvalitetsstjernemodel". Her indgår de ovenfor nævnte punkter. Modellen samt andre redskaber og yderlige information kan hentes via: www.uvm.dk

Historie er på de enkelte klassetrin et af skolens mindre fag. Dette betyder, at en grundig overvejelse og planlægning er nødvendig, hvis man vil sikre en sammenhæng i faget. Med fornyelsen af folkeskoleloven 2003 er der yderligere lagt op til fleksibilitet med hensyn til undervisningens placering. Det giver mulighed for større kreativitet med hensyn til planlægning og gennemførelse af undervisningen. Periodelæsning og samarbejde med andre fag er muligheder, der må overvejes, når planlægningen skal finde sted.

I perioder vil en del af timerne således kunne læses i koncentrerede faglige forløb. I andre vil faget naturligt indgå i arbejdet med tværgående emner og problemstillinger, når der i forskellige fag er fokus på samme temaer, men med forskelligt fagligt perspektiv. Af andre fordele kan nævnes:

- at en sådan koncentration tilskynder til grundigere forberedelse og planlægning
- at det giver større mulighed for at skabe sammenhæng i undervisningen og herved øger elevernes forståelse og interesse
- at det øger mulighederne for at komme i kontakt med det omgivende samfund
- at det skaber bedre muligheder for tværgående emner og problemstillinger.

Om perioderne skal være korte eller lange bestemmes af stoffet i den enkelte fase og på det enkelte klassetrin. Det er fleksibiliteten, der er fordelen ved denne organisation. Der skal dog advares mod, at timerne koncentrerer for meget, da det kan give lange perioder, hvor eleverne ikke får mulighed for at beskæftige sig med det historiefaglige stof. En kontinuitet og progression på dette område tilgodeses bedst gennem vekselvirkningen mellem enkeltfaglige kursusforløb og større tværgående emner, hvor eleverne kan bruge det faglige stof, de har lært i andre sammenhænge.

Undervisningsvejledning

Evaluering

Status, mål, handling og evaluering

Gode faglige forløb afspejler oftest en undervisning, hvor der arbejdes systematisk med planlægning, tilrettelæggelse, gennemførelse og evaluering af undervisningen. En sådan struktur kan sammenfattes i systematikken beskrevet nedenfor.

Ved at arbejde seriøst med status, mål, handleplaner og evaluering er det muligt at øge gennemsigtigheden af skolens virksomhed og at kvalificere dialogen om undervisningens form og indhold. Som inspiration og støtte til arbejdet med at planlægge, gennemføre og evaluere undervisningen har Undervisningsministeriet udviklet det internetbaserede værktøj KIF, som fremtræder som en stjernemodel og findes på netstedet www.kif.emu.dk

KIF-stjernen er suppleret med forskellige værktøjer til planlægning, evaluering og indsamling af data.

Den løbende evaluering af elevernes udbytte af historieundervisningen skal

- danne udgangspunkt for den individuelle vejledning af den enkelte elev
- være lærerens redskab til planlægning af undervisningen.

Evaluering er altså en stadig proces, som kvalificerer elevens udbytte af undervisningen og lærerens planlægning, og som samtidig styrker dialogen om historieundervisningen.

Det kræver en åben dialog mellem elev, forældre og lærer. Samtaleformen veksler mellem situationer, hvor alle tre parter er til stede, og situationer, hvor kun to parter deltager. I historie er det almindeligt, at eleverne indgår i et tæt samarbejde med læreren om det faglige indhold, om valg af emner og temaer og om forventet udbytte af undervisningen.

Det har stor betydning, at læreren over for eleverne tegner en tydelig profil af historie-faget og jævnligt gør status i forhold til

- elevernes livsforståelse og virkelighedsopfattelse
- elevernes faglige niveau, bl.a. set i relation til fagets trinmål
- elevernes erfaringer med hensyn til fagligt indhold og anvendte materiale- og aktivitetsformer.

Evalueringen af elevens udbytte samt kvalificeringen af lærerens planlægning kræver en åben dialog med klassens øvrige lærere og eventuelt med fagfæller på skolen. Dialogen får mening, når det er tydeligt, hvilke undervisningsmål klassen søger at nå, og hvilke læringsmål den enkelte elev har sat sig.

Historie og evaluering

Historie strækker sig over et langt forløb, nemlig fra 3. til 9. klassetrin. Faget tillægges et relativt lille timetal på hvert klassetrin, og lærer og elever kender som regel hinanden fra undervisningen i andre fag. Det kan anbefales at etablere et fagligt samarbejde mellem en skoles lærere i historie, så det er muligt at sikre faget en klar profil, hvis lektionerne samles i kortere perioder af året, og når historie indgår i samarbejde med andre fag.

I forbindelse med evalueringen er det muligt at

- afdække, i hvilket omfang klassen har bevæget sig mod de opstillede undervisningsmål – med udgangspunkt i slutmål og trinmål samt de mål, der lokalt er opstillet for elevens alsidige personlige udvikling
- afdække, i hvilket omfang den enkelte elev har bevæget sig mod de opstillede læringsmål, som er opstillet i samråd med elev, lærer og evt. forældre
- udvikle elevens bevidsthed om egen læring, hvilket indbefatter indsigt i læringsstil, udholdenhed, kommunikationsformer og læringsstrategi.

Læreren i historie må tage stilling til, hvordan det er mest hensigtsmæssigt at se, om opstillede mål er opfyldt. Opfyldelsen af mål kan både testes, måles og vurderes.

At teste er en meget konkret form for evaluering, der kan komme på tale, hvis man vil vide, om eleven fx har lært en række væsentlige årstal i forbindelse med et særligt emne eller for at skabe sig overblik over historiefagets lange linier.

At måle forudsætter, at resultatet indeholder nogle målbare værdier, der kan sættes i forhold til hinanden.

At vurdere er resultatet af en bredere form for evaluering, og vurderingen indebærer, at de involverede parter kommer i dialog med hinanden og giver deres tolkning af et resultat. En vurdering kan både udmønte sig i skriftlig og i mundtlig form.

Når læreren planlægger og tilrettelægger undervisningen, må han overveje og fastlægge en evalueringsplan, så den fremtræder for elever og forældre som en integreret del af de aktuelle undervisningsforløb.

Selvevaluering i form af elevens logbog og portefølje, hvor eleverne skriftligt eller i andre former fortæller om deres oplevelser, forståelser og udbytter af undervisningen, kan anvendes i forbindelse med arbejde med de enkelte emner og temaer.

Efter afslutningen af et forløb kan læreren evaluere elevernes udbytte på forskellige måder. Det enkleste er måske at lave en test, fx udformet som en multiple-choice. Man skal være opmærksom på, at en sådan vil teste paratviden og ikke forståelser.

Undervisningsvejledning

Læreren kan også bede eleverne skrive et kort essay, der belyser centrale aspekter af det emne eller tema, klassen har arbejdet med. Man skal dog være klar over, at man måske i højere grad måler elevernes færdighed i at formulere sig skriftligt end deres faglige indsigt.

Endelig kan læreren udarbejde et mindre antal spørgsmål, som eleverne besvarer kort. Her er emnet "Håndværkere og lav i 1700-tallet" brugt som eksempel.

- Nævn 4-5 håndværk, som fandtes i 1700-tallet, og som også findes i dag.
- Nævn 2-3 håndværk, der fandtes i 1700-tallet, og som ikke eksisterer længere.
- Her er nogle billeder af håndværkere fra forskellige tider. Skriv 1 ved det ældste, 2 ved det næstældste osv.
- Hvilke opgaver havde et lav?
- Hvilke fordele og ulemper var det, at håndværkerne var organiseret i lav?
 - for andre mennesker
 - for samfundet
 - for håndværkerne
- Hvordan og af hvem løses lavenes opgaver i dag?
- Forstil dig, hvad der ville ske, hvis lavsvæsenet blev indført igen?
- Hvad synes du om forløbet?
- Hvordan kunne forløbet gøres bedre?
- Hvordan synes du, at du selv har arbejdet med forløbet?

Spørgsmålene er meget varierede. Der lægges op til faktuelle svar, til beskrivelser og til elevens vurdering af forskellige forhold. Læreren kan altså danne sig et bredt indtryk af elevernes udbytte af undervisningen.

I den løbende evaluering af elevens udbytte af undervisningen, er det almindeligt at foretage en vurdering af elevens udbytte. I vurderingen, hvor også eleven har lejlighed til at ytre sig, kan der indgå både tests, målbare dokumentationer, portefølje, og andet materiale, der kan holdes op mod undervisningsmål og læringsmål. Herved er der lagt op til åben dialog med både elev, forældre og lærer.

Uddannelsesstyrelsens håndbogsserie

I denne serie udsender Uddannelsesstyrelsen publikationer med baggrundsorientering om lovgivningen, uddannelser og enkelte fag samt vejledninger om god praksis mv. Håndbøgerne er rettet mod uddannelsernes drift.

I 2003 og 2004 er følgende udkommet eller under udgivelse i serien:

2003:

- Nr. 1: Typografi og læselighed – på skærm og papir. Brugervejledning til skrifttypen Union (UVM) (Erhvervsfaglige uddannelser)
- Nr. 2: Brugervejledning til MultiMedie Engelsk. Tegnsprogsstøttet undervisningsmateriale til engelsk inden for træfagene for elever med hørevanskeligheder og andre vanskeligheder under erhvervsuddannelse (UVM) (Erhvervsfaglige uddannelser)
- Nr. 3: Projekt, case, opgave – hvad er projektarbejde i eud? En håndbog (UVM 7-360) (Erhvervsfaglige uddannelser)
- Nr. 4: Brugervejledning til Smedeuddannelsen. Tegnsprogsstøttet undervisningsmateriale til Smedeuddannelsen for elever med høre-, læse- og andre vanskeligheder under erhvervsuddannelse (UVM) (Erhvervsfaglige uddannelser)
- Nr. 5: Brugervejledning til Skærmbaseret Svendeprøve. Prøveforberedende undervisningsmateriale til elever med læsevanskeligheder og andre vanskeligheder under erhvervsuddannelse mv. (UVM) (Erhvervsfaglige uddannelser)
- Nr. 6: Manual for tilsyn med undervisning i dagbehandlingstilbud samt på opholdssteder og døgninstitutioner (UVM 0121) (Grundskolen)
- Nr. 7: Kontaktlærerens værktøjskasse (UVM) (Internetpublikation) (Erhvervsfaglige uddannelser)
- Nr. 8: Evaluering af de personlige kompetencer i sosu – de grundlæggende social- og sundhedsuddannelser (UVM 0124) (Erhvervsfaglige uddannelser)
- Nr. 9: Fælles Mål: Faghæfte 1: Dansk (UVM 5-431) (Grundskolen)
- Nr. 10: Fælles Mål: Faghæfte 12: Matematik (UVM 5-432) (Grundskolen)
- Nr. 11: Fælles Mål: Faghæfte 24: Elevernes alsidige personlige udvikling (UVM 5-434) (Grundskolen)
- Nr. 12: Fælles Mål: Faghæfte 25: Børnehaveklassen (UVM 5-433) (Grundskolen)
- Nr. 13: Vejledningsreformen – kort fortalt (UVM 0126) (Uddannelsesområderne)
- Nr. 14: Råd og vink om afskrift og plagiat ved projektarbejde på htx (Internetpublikation) (Erhvervsgymnasiale uddannelser)
- Nr. 15: Orientering om folkeskolens afsluttende prøver 2004 (UVM 5-435) (Grundskolen)
- Nr. 16: Prøver, Evaluering, undervisning. En samlet evaluering af folkeskolens afsluttende prøver maj-juni 2003 (UVM 5-436) (Grundskolen)
- Nr. 17: AMU under forandring – om reformen fra 2004 (UVM 0131) (Arbejdsmarkedsuddannelser)
- Nr. 18: Råd og vink om afsætning på hhx (Internetpublikation) (Erhvervsgymnasiale uddannelser)

2004:

- Nr. 1: Fælles Mål: Faghæfte 2: Engelsk (UVM 5-438) (Grundskolen)
- Nr. 2: Fælles Mål: Faghæfte 3: Kristendomskundskab (UVM 5-439) (Grundskolen)
- Nr. 3: Fælles Mål: Faghæfte 4: Historie (UVM 5-440) (Grundskolen)
- Nr. 4: Fælles Mål: Faghæfte 5: Samfundsfag (UVM 5-441) (Grundskolen)
- Nr. 5: Fælles Mål: Faghæfte 6: Idræt (UVM 5-442) (Grundskolen)
- Nr. 6: Fælles Mål: Faghæfte 7: Musik (UVM 5-443) (Grundskolen)
- Nr. 7: Fælles Mål: Faghæfte 8: Billedkunst (UVM 5-444) (Grundskolen)
- Nr. 8: Fælles Mål: Faghæfte 9: Håndarbejde (UVM 5-445) (Grundskolen)
- Nr. 9: Fælles Mål: Faghæfte 10: Sløjd (UVM 5-446) (Grundskolen)
- Nr. 10: Fælles Mål: Faghæfte 11: Hjemkundskab (UVM 5-447) (Grundskolen)
- Nr. 11: Fælles Mål: Faghæfte 13: Natur/teknik (UVM 5-448) (Grundskolen)
- Nr. 12: Fælles Mål: Faghæfte 15: Biologi (UVM 5-449) (Grundskolen)
- Nr. 13: Fælles Mål: Faghæfte 16: Fysik/kemi (UVM 5-450) (Grundskolen)
- Nr. 14: Fælles Mål: Faghæfte 17: Tysk (UVM 5-451) (Grundskolen)
- Nr. 15: Fælles Mål: Faghæfte 18: Fransk (UVM 5-452) (Grundskolen)
- Nr. 16: Råd og vink om internationalisering hhx (Internetpublikation) (Erhvervsgymnasiale uddannelser)

Publikationerne kan købes hos Undervisningsministeriets forlag eller hos boghandlere. Visse publikationer er trykt i meget begrænset oplag og kan derfor kun rekvireres i ganske særlige tilfælde mod betaling af et ekspeditionsgebyr. Internetpublikationerne kan frit downloades fra www.uvm.dk – til eget brug.

På UVM's website – på adressen: <http://www.uvm.dk/katindex.htm> – findes en oversigt over hæfter i Uddannelsesstyrelsens publikationsserier udgivet i 1999, 2000, 2001, 2002 og 2003